

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie

Miękinia   Brzeg Dolny   Środa Śląska   Malczyce   Prochowice   Wołów
Ścinawa   Głogów   Pęcław   Rudna   Wińsko   Jemielno

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA „KRAINA ŁĘGÓW ODRZAŃSKICH” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 z perspektywą do 2023 roku

Lokalna Grupa Działania
**Kraina Łęgów
Odrzańskich**

Prochowice 2015
Aktualizacja grudzień 2018 II

Opracowano w ramach działania 19 Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER, Poddziałanie: 19.1 „Wsparcie przygotowawcze” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka LGD	3
Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR	9
Rozdział III Diagnoza – opis obszaru i ludności	12
Rozdział IV Analiza SWOT	29
Rozdział V Cele i wskaźniki	35
Rozdział VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	48
Rozdział VII Plan Działania.....	54
Rozdział VIII Budżet	54
Rozdział IX Plan komunikacji	56
Rozdział X Zintegrowanie	56
Rozdział XI Monitoring i ewaluacja	61
Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	62
Wykaz wykorzystanej literatury	63
Załącznik nr 1: Procedura aktualizacji LSR	64
Załącznik nr 2 Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu.....	65
Załącznik nr 3 Szczegółowy plan działania.....	72
Załącznik nr 4 Budżet	78
Załącznik nr 5 Plan Komunikacji.....	79

Rozdział I Charakterystyka LGD

Nazwa LGD

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Kraina Łęgów Odrzańskich”

Opis obszaru

LGD Kraina Łęgów Odrzańskich obejmuje **12 gmin**, w tym 5 gmin miejsko-wiejskich i 7 gmin wiejskich. Obszar objęty LSR znajduje się w całości na terenie **województwa dolnośląskiego**, na terenie 6 powiatów. Obszar LGD położony jest wzdłuż Odry pomiędzy Wrocławiem a Głogowem – rzeka stanowi oś partnerstwa i w dużej mierze decyduje o specyfice LGD.

Tabela. Gminy należące do LGD

	Miękinia	Środa Śląska	Malczyce	Brzeg Dolny	Wołów	Wińsko	Prochowice	Ścinawa	Rudna	Jemielno	Pęcław	Głogów
typ gminy	W	MW	W	MW	MW	W	MW	MW	W	W	W	W
Powierzchnia w km2	179	216	53	94	331	250	103	164	217	124	64	85
Liczba ludności	14187	19676	6064	16078	22939	8552	7519	10375	7649	3154	2327	6437
Razem LGD				Powierzchnia:			1880	Liczba ludności:			124957	

Źródło: GUS, stan na 31 XII 2013

Mapa LGD KŁO

Opis procesu tworzenia partnerstwa oraz doświadczenia LGD

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Kraina Łęgów Odrzańskich” to Grupa Partnerska, która była tworzona przez wiele lat, ewoluowała i zmieniała się, ale zawsze jej celem było wspólne działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszaru Doliny Środkowej Odry ze szczególnym uwzględnieniem ochrony wyjątkowo cennej przyrody. Już w roku 2000 datujemy początki zawiązania się grupy partnerskiej, gdy to z inicjatywy Fundacji Ekologicznej „Zielona Akcja” i gminy Ścinawa – 12 gmin leżących w Dolinie Środkowej Odry (Gm. Ścinawa, Święta Katarzyna, Wołów, Malczyce, Ruja, Prochowice, Rudna, Wińsko, Pęcław, Jemielno, gmina miejska Głogów, gmina wiejska Głogów) podpisało porozumienie o współpracy mające na celu wszechstronny, zrównoważony rozwój tego obszaru przy zachowaniu wysokich walorów przyrodniczych.

W 2002 roku na konferencji w Ścinawie zostało powołane Partnerstwo Doliny Środkowej Odry w skład którego weszło 19 przedstawicieli samorządów, nadleśnictw, biznesu i organizacji pozarządowych Doliny Odry. Partnerzy podpisali deklarację współpracy mającą na celu podejmowanie wspólnych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju Doliny Odry. Prowadzenie sekretariatu Grupy powierzono Fundacji Ekologicznej „Zielona Akcja”. Miłym krokiem w rozwoju Partnerstwa było powołanie na przełomie 2003/2004 roku **Funduszu Partnerstwa Doliny Środkowej Odry**. W marcu 2004 uroczyście powołano 9 osobową Radę Funduszu, której zadaniem było podejmowanie decyzji dot. przyznawania środków finansowych na małe, lokalne projekty związane ze Szlakiem Odry. W skład rady weszli przedstawiciele różnych sektorów. Fundusz Partnerstwa funkcjonuje do dnia dzisiejszego, wspierając lokalne inicjatywy ze środków ogólnopolskiego programu Działaj Lokalnie. W tym czasie Partnerstwo liczyło 40 członków: 20 gmin i powiatów i ich związków, 16 organizacji pozarządowych, 2 przedsiębiorstwa i 2 nadleśnictwa. Można więc śmiało powiedzieć, że już od wielu lat prezentujemy podejście typu LEADER nie realizując programu formalnie.

W 2005 roku partnerzy zdecydowali o przygotowaniu wniosku do Pilotażowego Programu Leader+, który złożyła w ich imieniu Fundacja Ekologiczna „Zielona Akcja”. Do realizacji PPL+ przystąpiło Partnerstwo Doliny Środkowej Odry jako grupa nieformalna działająca przy Fundacji, obejmująca swym zasięgiem 10 nadodrzańskich gmin: Głogów, Jemielno, Malczyce, Pęcław, Prochowice, Rudna, Ścinawa, Środa Śląska, Wińsko i Wołów.

Na przełomie 2005 i 2006 roku w ramach Pilotażowego Programu Leader + trwały prace nad Zintegrowaną Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich Partnerstwa Doliny Środkowej Odry - dokumentem niezbędnym do przystąpienia do II schematu Programu Leader +. Rezultatem realizacji Pilotażowego Programu Leader + było powołanie **Fundacji Partnerstwo Doliny Środkowej Odry (Lokalnej Grupy Działania)**, która spełniła warunki stawiane przez Pilotażowy Program Leader +. W skład Rady Fundacji weszło 21 podmiotów z trzech sektorów: społecznego, publicznego i gospodarczego. Fundacja objęła swym działaniem obszar 10 gmin położonych wzdłuż rzeki Odry - Środa Śląska, Malczyce, Prochowice, Ścinawa, Rudna, Pęcław, Głogów, Jemielno, Wińsko oraz Wołów. Lokalna Grupa Działania Fundacja Partnerstwo Doliny Środkowej Odry zrealizowała w latach 2007 – 2008 projekt pn.: „Rozwój Doliny Środkowej Odry – ludzie, przyroda, kultura, wieś” w ramach Pilotażowego Programu Leader+ (schemat II).

W lutym 2008 roku w Jemielnie, na spotkaniu Władz oraz Rady Fundacji zdecydowano o powołaniu Lokalnej Grupy Działania w formie Stowarzyszenia, tak aby gminy mogły zostać pełnoprawnymi członkami organizacji, zdecydowano również o powiększeniu obszaru partnerstwa o gminy na południowym krańcu obszaru: Miękinie oraz Brzeg Dolny. Zebranie założycielskie odbyło się 18 sierpnia w 2008 roku w Prochowicach, w tym samym roku wszystkie gminy podjęły uchwały o przystąpieniu do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Kraina Łęgów Odrzańskich”. W wyniku wszystkich spotkań i rozmów osiągnięto skład, który wynosił 40 członków, w tym 12 gmin, 1 powiat, 24 partnerów z sektora społecznego i 3 partnerów z sektora gospodarczego.

W okresie programowania 2007-2013 LGD skutecznie realizowała Lokalną Strategię Rozwoju w ramach osi Leader PROW 2007-2013, łącznie z dodatkowymi zadaniami, na które pozyskała kolejne środki. Cały czas kontynuowała program **Działaj lokalnie** oraz rozwijała kolejne inicjatywy partnerskie służące aktywizacji społeczności lokalnych, w tym w oparciu o współpracę z biznesem, np. program **Duża architektura-mała sprawa**. W międzyczasie grupa powiększała się, zyskując nowych członków i niemal podwajając ich ilość. LGD Kraina Łęgów Odrzańskich ma zatem duże doświadczenie we współpracy partnerskiej oraz w rozwoju lokalnym opartym o partycypację mieszkańców i partnerów wszystkich sektorów.

Zarówno samo stowarzyszenie, jak i jego członkowie posiadają bogate doświadczenie w realizacji projektów o różnej tematyce i zakresach, których wspólnym założeniem był rozwój lokalny obszarów wiejskich, aktywizacja społeczna oraz podniesienie atrakcyjności i jakości życia mieszkańców. Poniżej zestawiono przykładowe projekty, zrealizowane przez wybranych członków LGD, reprezentujących różne sektory zarówno w ramach wdrażania LSR ze środków PROW-u, jak i przy wykorzystaniu innych funduszy.

Członek LGD KŁO	Nazwa projektu	Program i źródło dofinansowania	Wartość projektu, w tym dofinansowanie
Gmina Miękinia	Budowa hali widowiskowo – sportowej w Miękini	RPO WD 2007-2013	Koszt całkowity: 6 131 319,96 zł, dofinansowanie z UE - 3 065 659,98 zł
	Budowa boiska wielofunkcyjnego w Mrozowie	PROW 2007-2013	Koszt całkowity: 374 037,77 zł, dofinansowanie z UE - 229 941,00 zł
	Rozwińmy skrzydła – edukacja przedszkolna w Gminie Miękinia	PO KL 2007-2013	Koszt całkowity: 812 823,89 zł, dofinansowanie z UE - 690 900,31 zł
Gmina Wińsko	„Termomodernizacja, adaptacja pomieszczeń i zainstalowanie nowoczesnego systemu c.o. z wykorzystaniem energii słonecznej w Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Wińsku”.		Koszt całkowity: 1.898.122,51 zł, dotacja: 1.288.170,91 zł
Gmina Malczyce	„Malczyce miejscem aktywnej turystyki, sportu i wypoczynku w Krainie Łęgów Odrzańskich.”	PROW 2007-2013	Koszt całkowity: 712 tys. Dofinansowanie: 250 tys. zł.
	„Poprawa infrastruktury wodno kanalizacyjnej w Gminie Malczyce”.		Koszt całkowity: 2 851 568 zł, dofinansowanie 1 738 761 zł.
Gmina Jemielno	Odbudowa centrum kulturalnego wsi Psary remont i rozbudowa świetlicy wiejskiej wraz z otoczeniem	PROW 2007-2013	Koszt całkowity: 411.995,47 zł, dofinansowanie: 246.151,00 zł
	Budowa Sali gimnastycznej - sportowej ogólnodostępnej w Jemielnie		Koszt całkowity: 1 059.740,26 zł, dofinansowanie: 242.267,82 zł - UE; Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej – 617.379,37
Gmina Rudna	"Budowa świetlicy w m. Miłogoszcz"	PROW 2007-2013	koszt całkowity: 383 726,43 zł, dotacja 250 000,00 zł.
	Przebudowa i remont infrastruktury ściekowej oraz rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Rudna.	PROW 2007-2013	Koszt całkowity: 2 428 830,11 zł, dotacja 1 480 993,00 zł.
Gmina Wołów	Uregulowanie kanalizacji ściekowej dla części północnej aglomeracji Wołów	RPO WD 2007-2013	Koszt całkowity: 9 802 382,50 zł
	Ekomuzeum mleka w Pelczynie	PROW 2007-2013	Koszt całkowity: 206 655,77 zł
Gmina Brzeg Dolny	Budowa ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych i punktów widokowych w zabytkowym parku	RPO WD 2007-2013	Koszt całkowity: 1 177 219,80 zł Dofinansowanie z UE – 625 742,92 zł

	krajobrazowym, w ramach zadania pn. Remont i przebudowa zespołu pałacowo-parkowego w Brzegu Dolnym		
Gmina Brzeg Dolny	Rekonstrukcja ogrodów ozdobnych w zespole pałacowo-parkowym w Brzegu Dolnym położonych na szlaku Krainy Łęgów Odrzańskich		Koszt całkowity: 88 000,00 zł, Dofinansowanie z UE – 20 000,00 zł
Gmina Prochowice	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach: Szczedrzykowice-Stacja, Dąbie, Cichobórz w Gminie Prochowice	PROW 2007-2013	Koszt całkowity: 2 183 060,38 zł, dofinansowanie: 1 331 134,00 zł
	Rozbudowa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz promocja walorów przyrodniczych Krainy Łęgów Odrzańskich w Lisowicach		Koszt całkowity: 387 957,29 zł, dofinansowanie: 221 836,00 zł
Stowarzyszenie Jezierzycza	„Koniec z nudą na ulicy otwieramy drzwi świetlicy”	PROW 2007-2013 (mp)	Całość projektu 21.667,54 dofinansowanie 14,000zł
	”Zmieniamy życie seniora, bo na Radę przyszła pora,,	Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych (ASOS 2014-2020)	Wartość projektu 51.855, dotacja w wys. 46.595 zł
Stowarzyszenie dla Powiatu	Planowanie obywatelskie na obszarach wiejskich w praktyce,	Szwajcarski program współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.	Całkowita kwota projektu: 586 016 zł, dofinansowanie: 522 902 zł.
	Stowarzyszenie zrealizowało 5 projektów sfinansowanych z EFS w ramach PO KL, działanie 9.5, na ogólną kwotę 178120zł. Swoim zakresem projekty obejmowały bezpośrednie wsparcie w zakresie edukacji i rozwoju zawodowego dla mieszkańców terenów wiejskich powiatu średzkiego. Łącznie z działań projektów skorzystało prawie 150 osób.		

Struktura i zasady funkcjonowania LGD

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Kraina Łęgów Odrzańskich jest organizacją ludzi otwartych na nowych członków, którzy chcą wspólnie realizować cele zmierzające do zrównoważonego rozwoju regionu. Stowarzyszenie posiada członków zwyczajnych, wspierających i honorowych. Głos stanowiący przysługuje członkom zwyczajnym Stowarzyszenia. Członkami Stowarzyszenia mogą zostać osoby fizyczne i prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego. Na dzień przyjęcia LSR Stowarzyszenie tworzy 79 członków, w tym 77 członków zwyczajnych oraz 2 członków wspierających, w tym:

- ✓ 28 przedstawicieli sektora społecznego, co stanowi **35 %** składu LGD,
- ✓ 15 przedstawicieli sektora publicznego, co stanowi **19 %** składu LGD,
- ✓ 17 przedstawicieli sektora gospodarczego, co stanowi **22 %** składu LGD.
- ✓ 19 mieszkańców, co stanowi **24 %** składu LGD.

Jak widać z powyższego zestawienia skład grupy jest reprezentatywny dla społeczności LGD, bez dominacji jakiegokolwiek grupy interesu i uwzględnia przedstawicieli wszystkich sektorów oraz mieszkańców, działających aktywnie w zakresie m.in.: zwiększenia dostępu do kultury na wsi, rozwoju i promocji aktywnej turystyki, działań edukacyjnych (w tym ekologicznych, ochrony środowiska, edukacja regionalna), rozwoju sportu i rekreacji, zachowania dziedzictwa kulturowego i społecznego, pomocy niepełnosprawnym. Do grupy należą także przedstawiciele grup szczególnie istotnych dla LSR, to jest przedstawiciele sektora turystyki, rzemieślników, rękodzielników i producentów lokalnych, jak i organizacji zajmujących się rozwojem i aktywizacją społeczności wiejskich. Każda gmina należąca do LGD jest reprezentowana przez minimum jednego reprezentanta danego sektora i minimum 1 mieszkańca.

Strukturę LGD tworzą - zgodnie z uchwalonym Statutem, organy:

- a) Walne Zebranie, które jest najwyższą władzą w LGD,
- b) Rada Stowarzyszenia, która jest organem decyzyjnym,
- c) Zarząd Stowarzyszenia, którego zadaniem jest bieżące administrowanie Partnerstwem,
- d) Komisja Rewizyjna stanowiąca organ kontroli w Stowarzyszeniu.

Stowarzyszenie dokonując wyboru poszczególnych władz zachowuje odpowiednie parytety, nie dopuszczając do sytuacji, by pojedyncza grupa interesu posiadała większość w prawach głosu. Statut Stowarzyszenia wyraźnie rozdziela kompetencje między poszczególnymi organami władz statutowych Stowarzyszenia i tym samym gwarantuje rozdzielanie funkcji decyzyjnej od zarządczej. Nadzór nad stowarzyszeniem sprawuje Marszałek Województwa Dolnośląskiego. Z zasady uchwały władz Stowarzyszenia zapadają zwykłą większością głosów w obecności przynajmniej 1/3 ilości członków uprawnionych do głosowania, przy czym uchwały WZC w sprawie zmiany Statutu, odwołania członków Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej oraz rozwiązania Stowarzyszenia wymagają bezwzględnej większości przy obecności połowy członków w pierwszym terminie.

Funkcjonowanie LGD regulują przede wszystkim poniższe dokumenty:

- ✓ Statut Stowarzyszenia, Regulamin Zarządu Regulamin Obrad Walnego Zebrania Członków Regulamin Komisji Rewizyjnej Regulamin Rady – uchwalane i zmieniane przez WZC.
- ✓ Regulamin Biura Stowarzyszenia, polityka rachunkowa, polityka bezpieczeństwa danych oraz inne procedury – przyjmowane i zmieniane przez Zarząd Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie prowadzi biuro. Wszyscy pracownicy biura mają doświadczenie i/lub wiedzę niezbędną do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym oraz doświadczenie niezbędne do zarządzania LGD, co potwierdzają dokumenty załączone do wniosku o wybór LSR. Aby zapewnić aktualność wiedzy i umiejętności i ciągle podnoszenie kwalifikacji opracowano plan szkoleń dla pracowników Biura. Poza tym prowadzony jest monitoring efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa.

Organ decyzyjny

Zgodnie z zapisami Statutu organem decyzyjnym, do którego wyłącznej kompetencji należy wybór operacji oraz ustalenie kwot wsparcia jest Rada LGD, którą tworzy 15 osób. Radę LGD powołuje Walne Zebranie Członków. W organie decyzyjnym ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowanych decyzjach. Dodatkowo, aby przeciwdziałać dominacji władz publicznych na poziomie wyboru operacji ograniczono do 30% udział przedstawicieli sektora publicznego. Tym samym Rada posiada w swoim składzie przedstawicieli wszystkich sektorów oraz mieszkańców. Szczegółowe kwestie dotyczące funkcjonowania Rady zawarte są w Statucie oraz Regulaminie Rady oraz w odpowiednich procedurach, które podobnie jak skład osobowy Rady zawarty jest w załączniku do wniosku o wybór LSR.

Na dzień przyjęcia LSR członkami rady byli:

- ❖ 4 przedstawiciele sektora publicznego – 27%
- ❖ 6 przedstawiciele sektora społecznego – 40%
- ❖ 3 przedstawiciele sektora gospodarczego – 20%
- ❖ 2 przedstawiciele mieszkańców – 13%
- w tym: 10 kobiet oraz 5 osób poniżej 35 roku życia.

Aby zapewnić wysoką jakość pracy Rady w statucie zawarto zapis, iż członkowie rady powinni posiadać wiedzę i doświadczenie w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i realizacji projektów o tej tematyce. Dodatkowo Stowarzyszenie opracowało plan szkoleń dla członków Rady, aby wiedza osób zaangażowanych do pełnienia wybranych funkcji, zarówno w biurze jak i organach LGD, odpowiadała zakresowi merytorycznemu LSR. Plan szkoleń stanowi załącznik do wniosku o wybór LSR. Udział w szkoleniach jest dla członków Rady obowiązkowy.

Zgodnie z regulaminem Rady prowadzony jest także rejestr interesów członków Rady, aby zapewnić wybór operacji bez dominacji jakiegokolwiek grupy interesu i unikania konfliktu interesów. Rejestr aktualizowany będzie przed każdym posiedzeniem Rady, aby umożliwić identyfikację charakteru powiązań członków organu decyzyjnego z wnioskodawcami/poszczególnymi projektami.

Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR

Proces tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju Krainy Łęgów Odrzańskich prowadzony był **metodą uspołecznioną** przy udziale szerokiego grona przedstawicieli regionu – samorządów, organizacji i podmiotów społecznych, przedsiębiorców i rękodzielników, lokalnych liderów oraz instytucji i w końcu samych mieszkańców. Prace przebiegały zgodnie ze standardami procesu planowania strategicznego, czyli od etapu diagnozy poprzez analizę SWOT, uzgodnienie celów, działań i oczekiwanych rezultatów. **Strategia została przygotowana samodzielnie przez Lokalną Grupę Działania.**

LGD przystąpiło do pracy nad przygotowaniem LSR wspólnie ze społecznością lokalną, w pierwszej kolejności przeprowadzając jej analizę. Analiza pozwoliła określić główne grupy docelowe i na tej podstawie dobrać najtrafniejsze metody współpracy.

Przy tworzeniu LSR na wstępnym etapie wykorzystano:

1. doświadczenie LGD w realizacji poprzedniej LSR 2007-2013, w tym wyniki spotkań z mieszkańcami obszaru realizowanymi przez cały okres wdrażania oraz analizę projektów w ramach PROW 2007-2013;
2. końcową ewaluację wdrażania LSR 2007-2013;
3. poniższe badania:
  - a. Raport: Rozwój form turystyki w Krainie Łęgów Odrzańskich, Badania ankietowe wśród mieszkańców Wrocławia, 2009r.
  - b. Raport z badania subiektywnej jakości życia wśród mieszkańców obszaru LGD „Kraina Łęgów Odrzańskich”; 2015r,
  - c. Raport z badania: podsumowanie okresu wdrażania LSR w latach 2007-2013 dla Lokalnej Grupy Działania „Kraina Łęgów Odrzańskich”; 2015r

Planując proces włączania społeczności w tworzenie LSR dokonano swobodnego podziału angażowania danych grup w poszczególne etapy, kierując się zasadą, iż angażować w pierwszej kolejności należy przede wszystkim te grupy, których wiedza, doświadczenie, bądź plany odnośnie przyszłego rozwoju, łączą się z zakresem i tematyką strategii. Tym samym np. etap diagnozy, analizy SWOT i określenia celów był możliwie szeroko konsultowany, natomiast etap dot. monitoringu czy ewaluacji, jako element niejako specjalistyczny i z naszych obserwacji nie znajdujący zainteresowania wśród społeczności, skupiał się na grupach/osobach mających wiedzę i doświadczenie w tym obszarze.

Podstawową metodą wykorzystaną do tworzenia Strategii były **spotkania konsultacyjne przeprowadzone we wszystkich gminach LGD metodami aktywnymi i angażującymi uczestników z wykorzystaniem takich narzędzi jak: burza mózgów, dyskusja, praca w grupie, analiza sytuacji, wykład, wywiad grupowy. Spotkania pomimo nazwy „konsultacyjne” miały charakter równoprawnego partnerstwa. W oparciu o propozycje uczestników warsztatów zbudowano cele i przedsięwzięcia strategii.** Łącznie przeprowadzono 12 spotkań, w których wzięło udział 119 osób. Spotkania poświęcone były zarówno określeniu problemów i potrzeb, jak i wyznaczeniu kierunków rozwoju/celów działania. Poniżej zestawienie terminów spotkań:

Jemielno	Ścinawa	Brzeg Dolny	Prochowice	Pęcław	Rudna	Miękinia	Środa Śląska	Malczyce	Głogów	Wołów	Wińsko
02.09.2015	07.09.2015	08.09.2015	09.09.2015	10.09.2015	15.09.2015	16.09.2015	17.09.2015	21.09.2015	22.09.2015	23.09.2015	08.12.2015

Podstawowe spotkania gminne uzupełniły dodatkowe warsztaty konsultacyjne z mieszkańcami, na których omawiano wypracowane wcześniej wnioski i rekomendacje. Terminy spotkań: Wińsko – 15.09.2015, Wołów – 29.10.2015, Ścinawa – 13.11.2015, ilość uczestników razem: 26 osób.

Przez cały okres opracowywania strategii używano **różnych narzędzi informacyjnych jako podstawowych metod/narzędzi partycypacji (informowanie)**, tj. utworzono **odrębną zakładkę na stronie LGD**, gdzie **systematycznie** umieszczano materiały, informacje, prezentacje i aktualności dot. procesu budowy LSR, **w tym dokumenty do konsultacji z prośbą o odniesienie się do nich (informacje podawane były również na stronie głównej serwisu);** informacje zamieszczano także na profilu społecznościowym LGD oraz upowszechniano poprzez listę dyskusyjną Partnerstwa KŁO liczącą 179 odbiorców z całego obszaru LGD oraz listę dyskusyjną rękodzielników

– 35 odbiorców. W proces informowania włączyły się także samorządy gminne. Poza tym w zarówno w biurze LGD, jak i w urzędach poszczególnych gmin funkcjonowały punkty konsultacyjne, z których można było skorzystać osobiście, telefonicznie lub mailowo. W gminach wyznaczono osoby, które były łącznikami z pracownikami biura LGD przekazując materiały i informacje. Na bieżąco przez biuro prowadzone były konsultacje telefoniczne z przedstawicielami samorządowymi, reprezentantami organizacji i instytucji z regionu oraz lokalnymi liderami, a także w dużej mierze osobami zainteresowanymi podjęciem działalności gospodarczej, którzy przekazywali swoje pomysły i spostrzeżenia na temat strategii i planowanych przedsięwzięć.

Na potrzeby prac nad strategią pośród mieszkańców obszaru przeprowadzone zostały badania ankietowe (w formie tradycyjnej jak i on-line) dotyczące potrzeb społecznych. Poza tym, aby zachęcić do włączenia się w prace nad strategią ogłoszono konkurs na pomysł na projekt możliwy do realizacji w ramach LSR, badając w ten sposób rzeczywiste potrzeby potencjalnych beneficjentów. Zebrano 73 fiszki projektowe. Wyniki badań, jak i konkursu wykorzystano do zaplanowania celów/przedsięwzięć/preferowanych projektów, podziału środków w ramach budżetu na wdrażanie LSR, a także do ustalenia lokalnych kryteriów wyboru, wskazując np. preferowane „branże” dla tworzenia i rozwoju przedsiębiorczości.

Przez cały okres pracował zespół roboczy/zespół redakcyjny, którego zadaniem było przeprowadzenie konsultacji, zebranie uwag i wniosków, ich analiza szczególnie w kontekście możliwości przyjęcia lub odrzucenia oraz ostateczne opracowanie projektów zapisów LSR. W skład grupy weszli przedstawiciele Zarządu LGD, Biura oraz eksperci zewnątrz. Grupę wspomagali przedstawiciele urzędów gminnych oraz członkowie Rady LGD, z którymi zorganizowano łącznie 3 warsztaty robocze/konsultacyjne oparte na metodzie grup wielokrotnych (reconvening groups) i mające na celu wstępną i pogłębioną analizę i przedyskutowanie zaproponowanych przez grupę roboczą zapisów strategicznych części LSR. Ze względu na swoje doświadczenie i wiedzę merytoryczną, a także fakt reprezentowania różnych środowisk/sektorów osoby te stanowiły swoistą szeroką grupę doradczo-roboczą.

W procesie konsultacji wykorzystano także dwa fora, tj. Forum Rękodzielników, które odbyło się 14.10.2015 – 13 uczestników oraz Forum Organizacji Pozarządowych w Wołowie – 27.11.2015: 18 uczestników – podczas tego ostatniego skupiono się przede wszystkim na zagadnieniach związanych z celami/zakresem preferowanych projektów, kryteriami wyboru oraz zasadami funkcjonowania projektów grantowych. Przeprowadzono także dwa wywiady grupowe z przedsiębiorcami/osobami powiązаныmi z szeroko rozumianym sektorem turystycznym oraz przedstawicielami instytucji pomocy społecznej, podczas których doprecyzowano zakres działań oraz grupy docelowe, w tym defaworyzowane wskazane wcześniej przez mieszkańców na spotkaniach czy poprzez badania ankietowe. Przeprowadzono także 2 wywiady indywidualne: z przewodniczącą jedynej funkcjonującej na obszarze LGD Gminnej Rady Seniorów – szczególnie w kontekście potrzeb seniorów jako grupy defaworyzowanej oraz z przewodniczącą Rady LGD, przede wszystkim odnośnie kryteriów i monitoringu.

Wypracowane cele/przedsięwzięcia oraz podział budżetu był również konsultowany na Konwencie Burmistrzów, Wójtów i Starostów Krainy Łęgów Odrzańskich, który odbył się w Węgrzcach 16.11.2015.

Wreszcie projekty zapisów strategii, wypracowane na podstawie prac warsztatowych, konsultacji społecznych i po uzgodnieniach z Zarządem i Radą LGD omawiany był na dwóch walnych zebraniach członków – 8 i 21 grudnia, w których każdorazowo uczestniczyło ponad 40 osób – reprezentantów wszystkich gmin i sektorów, w tym mieszkańców LGD.

W wyniku w/w prac powstał projekt LSR, który został poddany ostatecznej dyskusji, a następnie zatwierdzony uchwałą Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Kraina Łęgów Odrzańskich” w dniu 21.12.2015r. Dokumentami potwierdzającymi przeprowadzoną analizę oraz dane do budowy LSR wspólnie z mieszkańcami obszaru są ankiety, ogłoszenia, listy obecności, zdjęcia, przygotowane prezentacje, notki ze spotkań/wywiadów. Skutki i wyniki zastosowania tych metod znalazły swoje odzwierciedlenie w dalszych rozdziałach LSR. Poniżej wyszczególniono zastosowane partycypacyjne metody konsultacyjne w podziale na kluczowe etapy – na każdym z nich zastosowano minimum 4 metody.

Zgodnie z procedurą aktualizacji LSR, będącą załącznikiem i ten proces będzie przeprowadzany za każdym razem z uwzględnieniem konsultacji społecznych.

Zastosowane metody konsultacji	Etapy konsultacji, podczas których zastosowano metodę	Sposób wykorzystania pozyskanych danych przy tworzeniu LSR
1. Ewaluacja własna	diagnoza i analiza SWOT; cele, wskaźniki, plan działania; zasady i kryteria wyboru operacji; zasady monitorowania i ewaluacji; plan komunikacyjny	Wnioski i rekomendacje z ewaluacji własnej zostały zastosowane właściwie we wszystkich aspektach, głównie opracowując plan działania, kryteria wyboru, monitoring i ewaluację oraz plan komunikacyjny
2. Narzędzia informacyjne: funkcjonowanie strony www, gdzie umieszczano materiały informacyjne dot. procesu konsultacji oraz projekty dokumentów; informacje na profilu społecznościowym;	diagnoza i analiza SWOT; cele, wskaźniki, plan działania; zasady i kryteria wyboru operacji; plan komunikacyjny	
3. Punkt konsultacyjny w Biurze LGD	diagnoza i analiza SWOT; cele, wskaźniki, plan działania; zasady i kryteria wyboru operacji; plan komunikacyjny	Cele, zakres operacji – charakter operacji, preferowane operacje (np. potwierdzenie, że jest zainteresowanie rozwijaniem działalności w sektorze turystyki)
4. Punkty konsultacyjne w gminach	diagnoza i analiza SWOT; cele, wskaźniki, plan działania; zasady i kryteria wyboru operacji; plan komunikacyjny	Jak wyżej
5. Spotkania informacyjne w każdej z gmin	diagnoza i analiza SWOT; cele, wskaźniki, plan działania;	Określenie problemów i potrzeb, np. słabe/niedostosowane do potrzeb wykorzystanie świetlic, określenie celów; wskazanie preferowanych zakresów operacji
6. Dodatkowe warsztaty konsultacyjne z mieszkańcami w Wińsku, Wołowie i Ścinawie		
7. Ankieta on-line dot. problemów i potrzeb		
8. Spotkania zespołu roboczego		
9. Warsztaty grupy wielokrotnej	diagnoza i analiza SWOT; cele, wskaźniki, plan działania; zasady i kryteria wyboru operacji; zasady monitorowania i ewaluacji; plan komunikacyjny	Analiza danych i wniosków ze spotkań, badań, wywiadów – ich weryfikacja między innymi pod kątem zapisów PROW i RLKS, ich przyjęcie lub odrzucenie
10. Wywiady fokusowe grupowe	diagnoza i analiza SWOT; cele, wskaźniki, plan działania; zasady i kryteria wyboru operacji; plan komunikacyjny	Doprecyzowanie grup kluczowych oraz defaworyzowanych oraz zakresu wsparcia, cele, preferowane operacje
11. Fora lokalne: Forum Rękodzielników, Forum Organizacji Pozarządowych		
12. Wywiady indywidualne???		
13. Lista dyskusyjna Partnerstwa		
14. Konkurs na pomysł na projekt do zrealizowania w ramach LSR ogłoszony poprzez profil FB	cele, wskaźniki, plan działania	Cele, plan działania, zweryfikowanie propozycji zapisów wobec zainteresowania potencjalnych wnioskodawców
15. Warsztat z członkami Rady LGD	cele, wskaźniki, plan działania; zasady i kryteria wyboru operacji; zasady monitorowania i ewaluacji;	Doprecyzowanie zapisów, ustalenie czytelnych i mierzalnych, odnoszących się do celów i diagnozy kryteriów
16. Walne Zebranie Członków	diagnoza i analiza SWOT; cele, wskaźniki, plan działania; zasady i kryteria wyboru operacji; zasady monitorowania i ewaluacji; plan komunikacyjny	

Rozdział III Diagnoza – opis obszaru i ludności

Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup.

Na podstawie konsultacji społecznych, to jest między innymi spotkań w poszczególnych gminach, przeprowadzonych wywiadach grupowych, warsztatach z przedstawicielami wybranych środowisk, badań ankietowych, a także badań oraz przeprowadzonej analizy własnej wyodrębniono poniższe grupy kluczowe z punktu widzenia realizacji LSR, w tym grupy defaworyzowane. Określenia grup dokonano na poziomie ogólnym, a w przypadku grup defaworyzowanych w kontekście dostępu do rynku pracy oraz w kontekście zagrożenia wykluczenia z życia społeczności lokalnej.

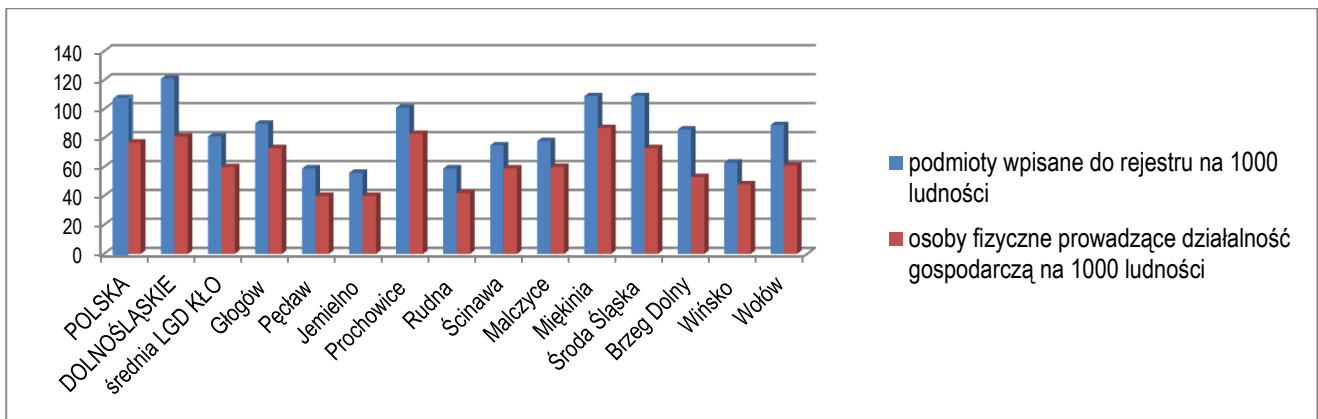
Grupy kluczowe	Problemy	Główne obszary interwencji
Mieszkańcy, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz grup formalnych i nieformalnych	Niska aktywność, brak dostępu do infrastruktury, brak odpowiedniej oferty	Aktywne, wykształcone i zintegrowane społeczeństwo obywatelskie Poznajemy przyrodę i dziedzictwo „Krainy Łęgów Odrzańskich”
Turyści	Słaba infrastruktura i oferta turystyczna, niewystarczająca promocja,	Turystyka na „Szlaku Odry”
Mikro i mali przedsiębiorcy oraz osoby zainteresowane podjęciem działalności gospodarczej, w tym szczególnie w szerokokorozumianym sektorze turystycznym	Brak instrumentów wsparcia, niska aktywność ekonomiczna, stosunkowo niski udział w sektorze turystycznym w powiązaniu z potencjałem regionu	Turystyka na „Szlaku Odry” Marka „Krainy Łęgów Odrzańskich” Przedsiębiorczy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”
Rękodzielnicy i osoby zajmujące się produktem/usługami lokalnymi	Niska rentowność wytwórstwa, silna konkurencja produktów azjatyckich, słaba rozpoznawalność produktów KŁO, słaba współpraca	Marka „Krainy Łęgów Odrzańskich”
w tym grupy defaworyzowane w dostępie do rynku pracy		
osoby długotrwale bezrobotne i bierne zawodowo, nie pracujące w oparciu o umowę o pracę lub nie prowadzące działalności gospodarczej, w tym właściciel/domownik gospodarstwa rolnego do max 2 ha i nie posiadający dochodów z pracy najemnej w oparciu o umowę o pracę lub nie prowadzący pozarolniczej działalności gospodarczej i jednocześnie nie zarejestrowany w PUP	Wyższy udział osób bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym niż średnia wojewódzka; ze względu na wciąż charakter rolniczy obszaru z dominującym udziałem małych i nierentownych gospodarstw rolnych zjawisko ukrytego bezrobocia i niskiego poziomu życia właścicieli/użytkowników/domowników w/w gospodarstw	Przedsiębiorczy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”
osoby do 35 roku życia (bezrobotne lub bierne zawodowo, tj. nie pracujące w oparciu o umowę o pracę lub nie prowadzące działalności gospodarczej)	osoby w wieku do 35 roku życia wciąż stanowią istotną grupę bezrobotnych (patrz część o rynku pracy); jednocześnie wsparcie PUP-ów nakierowane jest przede wszystkim na osoby bardzo młode, max. do 30 r.ż., tym samym osoby w przedziale 30-35 zostały „pozbawione” preferencji/dodatkowego wsparcia w ramach innych programów np. POWER), a jednocześnie często mają	Przedsiębiorczy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”

	stosunkowo dużą motywację do zmiany swojej sytuacji i podejmowania wyzwań związanych z zakładaniem czy rozwijaniem działalności gospodarczej	
kobiety 40+ (bezrobotne lub bierne zawodowo, tj. nie pracujące w oparciu o umowę o pracę lub nie prowadzące działalności gospodarczej)	Kobiety stanowią w dalszym ciągu większość wśród osób bezrobotnych, jednocześnie często ze względu na pełnione funkcje w rodzinie są pozbawione możliwości pracy. Po „odchowaniu” dzieci są nadal w wieku mobilnym, a jednocześnie wchodzi po raz pierwszy na rynek pracy, który także oferuje dla nich mniej ofert pracy.	Przedsiębiorczy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”
mężczyźni 45+ (bezrobotni lub bierni zawodowo, nie pracujące w oparciu o umowę o pracę lub nie prowadzące działalności gospodarczej)	Jak wskazują statystyki bezrobocie wśród mężczyzn spada o wiele wolniej niż wśród kobiet, jednocześnie mężczyźni wieku 45+ (granica tzw. wieku niemobilnego) stanowią niemal 45 % ogółu bezrobotnych mężczyzn.	Przedsiębiorczy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”
w tym grupy defaworyzowane w życiu społecznym		
seniorzy	Brak oferty, niewielka ilość klubów seniorów, niższe kwalifikacje zawodowe/społeczne, niższa mobilność	Aktywne, wykształcone i zintegrowane społeczeństwo obywatelskie” Poznajemy przyrodę i dziedzictwo „Krainy Łęgów Odrzańskich”
młodzież (12-18 lat)	brak oferty, nisko stopień zaangażowania młodzieży w życie społeczności lokalnych	Aktywne, wykształcone i zintegrowane społeczeństwo obywatelskie” Poznajemy przyrodę i dziedzictwo „Krainy Łęgów Odrzańskich”
rodziny z dziećmi, w tym rodzice wychowujący samotnie dzieci	Brak ofert umożliwiających wspólne spędzanie czasu; obowiązki rodzinne doprowadzają do „zamknięcia w domu”, niskiego uczestnictwa w życiu społecznym,	Aktywne, wykształcone i zintegrowane społeczeństwo obywatelskie” Poznajemy przyrodę i dziedzictwo „Krainy Łęgów Odrzańskich”
Osoby niepełnosprawne oraz ich opiekunowie	Utrudniony dostęp do infrastruktury i oferty edukacyjno-kulturalno-rekreacyjnej, ograniczenia związane z niepełnosprawnością, brak forum integracji i wsparcia opiekunów, niski stopień wiedzy o potrzebach/problemach/potencjale osób niepełnosprawnych	Aktywne, wykształcone i zintegrowane społeczeństwo obywatelskie”

Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości

Ogółem na terenie LGD KŁO działa 10847 podmiotów gospodarczych – w ciągu 5 lat liczba ta zwiększyła się o 10%, co jest porównywalne z ogólnym wskaźnikiem dla Dolnego Śląska. Jednak uwzględniając wskaźnik dla gmin wiejskich na Dolnym Śląsku, wynoszący 22%, i biorąc pod uwagę, że większość gmin LGD to gminy wiejskie, widać, że obszar LGD notuje wolniejszy rozwój gospodarczy. Porównując wskaźniki liczby podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON na 1000 mieszkańców, a w tym liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, które stanowią największą grupę bo aż 72% podmiotów REGON, zauważamy, że średnia dla LGD, jak i dla większości gmin, jest również niższa niż wskaźniki wojewódzkie i krajowe, co oznacza konieczność wzmocnienia tego obszaru w najbliższych latach, szczególnie w gminach wiejskich jak Wińsko, Jemielno, Rudna, Pęcław.

Wskaźniki dot. aktywności gospodarczej na 1000 mieszkańców

Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL za rok 2014.

LGD KŁO można śmiało nazwać krainą małych, często rodzinnych firm – aż 96% firm zatrudnia do 9 pracowników. Podmioty zatrudniające pow. 50 osób stanowią jedynie 1% i najwięcej jest w 3 gminach: Brzeg Dolny, Środa Śląska, i Wołów. W dwóch ostatnich funkcjonuje również większość, bo aż 40% (141 z 345) firm zatrudniających od 10 do 49 pracowników. Największe zakłady pracy w Dolinie Odry zlokalizowane są na terenie tych właśnie gmin – są to zarówno firmy prywatne jak PCC Rokita w Brzegu Dolnym czy BASF w Środzie Śląskiej, jak i jednostki publiczne np. Zakład Karny w Wołowie lub Wojewódzki Szpital dla Psychicznicy i Nerwowo Chorych w Lubiążu.

Większość podmiotów działa w sektorze usługowym – 73% i liczba ta systematycznie, choć powoli, rośnie kosztem sektora rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (4%) oraz przemysłu i budownictwa (24%). W podziale na branże PKD 2007 najwięcej firm (25%) działa w sekcji G: *Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle* oraz sekcji F: *Budownictwo* (15%). Kolejne najczęściej reprezentowane branże to: C - *produkcja metali*, H - *Transport i gospodarka magazynowa*, M: *Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna* oraz SiT: *Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby*.

Jednocześnie w ostatnich pięciu latach największy wzrost notują sekcje: B: *Górnictwo i wydobywanie*, E: *Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją*, J: *Informacja i komunikacja*, N: *Wynajem i dzierżawa* oraz Q: *Opieka zdrowotna i pomoc społeczna*, a także P: *Edukacja*, R: *Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją*, wspomniane wcześniej sekcje S i T oraz sekcja I: *Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi*. Natomiast spadki notują sekcje A: *rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo* oraz H: *Transport i gospodarka magazynowa*. **Warto w tym miejscu zauważyć, że wzrost liczby firm działających w sekcjach I, Q, P, R pokrywa się ze zgłaszanymi podczas spotkań informacyjnych oraz w ramach przeprowadzonej ankiety potrzebami mieszkańców, wśród których wyróżniono konieczność rozwijania usług w obszarach usług noclegowych, gastronomicznych, turystycznych, edukacyjnych oraz opiekuńczych – zarówno nad dziećmi, jak i osobami starszymi, a także z obszaru szeroko rozumianej rekreacji, kultury i oferty czasu wolnego. Wydaje się więc, że można uznać te branże za kluczowe dla, z jednej strony, podnoszenie atrakcyjności turystycznej regionu, a z drugiej dla zaspokajania potrzeb mieszkańców i podnoszenia jakości życia.**

Opis rynku pracy

Niestety w odróżnieniu od trendu wojewódzkiego liczba osób bezrobotnych na obszarze LGD wzrosła: z 5441 w 2007r. do 6385 w 2014r, czyli o 17%, w tym aż ¼ stanowią bezrobotni z g. Wołów. Warto zauważyć, że choć w większości dominującą grupą stanowią kobiety (średnia dla LGD 54%), to ich liczba w ciągu 7 lat wzrosła zaledwie o 3%, podczas gdy mężczyźni o 39%. Jak widać z poniższego zestawienia wzrost bezrobocia wśród kobiet jest niższy niż u mężczyzn (tylko w g. Głogów jest inaczej), a w kilku gminach notuje nawet tendencję spadkową. Można zatem wysnuć wniosek, iż choć kobiety dalej znajdują się w gorszej sytuacji, to jednak wykazują większą mobilność oraz adaptację do wymagań i wyzwań rynku pracy. Z analizy danych powiatowych urzędów pracy dla powiatów objętych obszarem LSR wynika także, że wśród mężczyzn największą grupę - 44%!- stanowią osoby w wieku 45+ (granica tzw. wieku niemobilnego). W przypadku kobiet bezrobocie w tej grupie wiekowej to 27% ogółu. Dane te potwierdzają niższą mobilność i aktywność zawodową mężczyzn w tzw. średnim wieku, co sprawia, że należy ich uznać za kolejną grupę de faworyzowaną na regionalnym rynku pracy. Ponadto uwagę zwraca duże zróżnicowanie wzrostu bezwzględny – od 3% w g. Głogów do aż 62% w g. Prochowice!

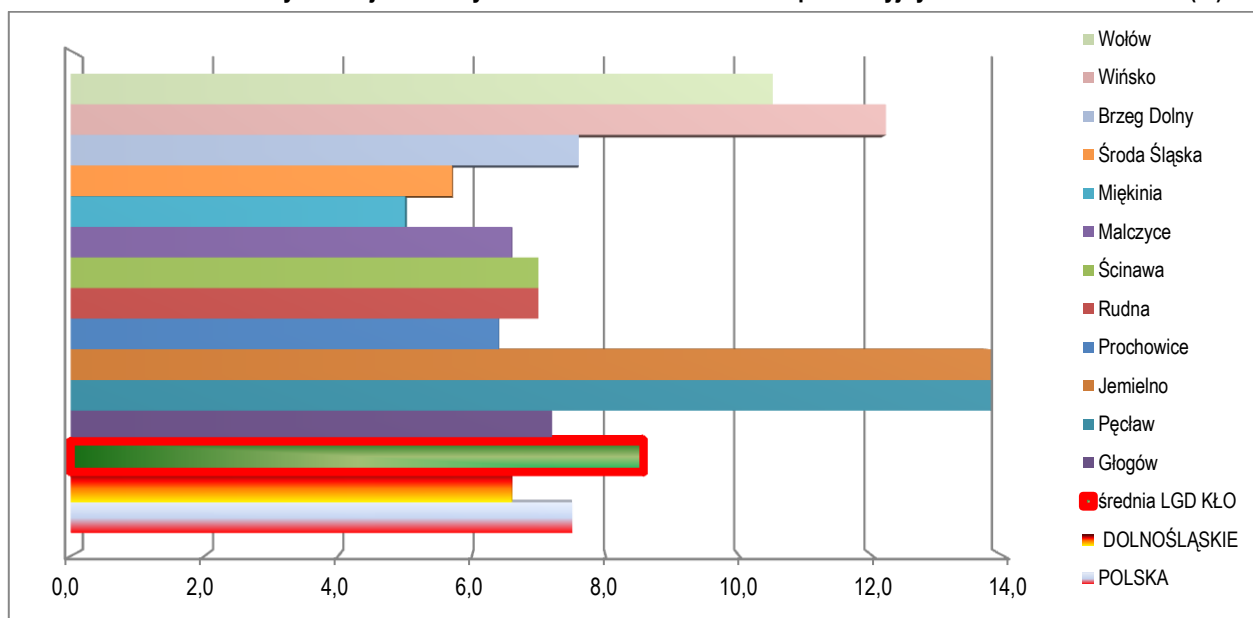
Bezrobocie na obszarze LGD KŁO

	Głogów	Pęcław	Jemielno	Prochowice	Rudna	Ścinawa	Malczyce	Miękinia	Środa Śląska	Brzeg Dolny	Wińsko	Wołów	LGD: razem lub średnia
liczba osób bezrobotnych w 2014	307	208	274	311	343	471	261	477	727	787	657	1562	6385
w tym % kobiet	65	61	53	54	60	59	50	49	48	52	54	54	54
wzrost w stosunku do 2007 w % w tym zmiana:													
wśród mężczyzn	3	16	6	62	16	32	29	13	16	5	36	14	17
wśród kobiet	2	24	20	67	61	58	88	30	37	47	50	31	39
	4	12	-3	58	-2	18	-2	-1	-1	-18	26	2	3

Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Porównując wskaźnik liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym, jedynie cztery gminy: Miękinia, Środa Śląska, Malczyce oraz Prochowice mają wyniki lepsze lub takie same jak Dolny Śląsk, pozostałe są poniżej średniej wojewódzkiej, przy czym w przypadku Wińska, Pęcławia i Jemielna wskaźnik ten jest aż dwa razy wyższy. Zauważalna jest stała tendencja: im bardziej zurbanizowane i uprzemysłowione gminy, tym lepsze wskaźniki - gminy z kolei położone najbardziej peryferyjnie i o typowo wiejskim charakterze charakteryzują się największą stopą bezrobocia.

Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze LGD KŁO (%)

Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Analizując dane powiatowych urzędów pracy odnośnie struktury bezrobocia i osób w szczególnie trudnej sytuacji, można zauważyć wspólną tendencję: im niższe wykształcenie, krótszy staż pracy, tym gorsza sytuacja. Choć wiek, zarówno młody, jak i starszy stanowi często poważną barierę w zdobyciu pracy, to większość zarejestrowanych bezrobotnych - 56% to osoby w wieku 25-49 lat. Osoby długotrwale bezrobotne (tj. pozostające bez pracy ponad 12 miesięcy w ciągu 2 lat) stanowią większość. Jednocześnie w większości grup zaliczanych do osób o tzw. „szczególnej sytuacji na rynku pracy” stanowią kobiety.

Wybrane kategorie osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy LGD KŁO (wartości średnie)

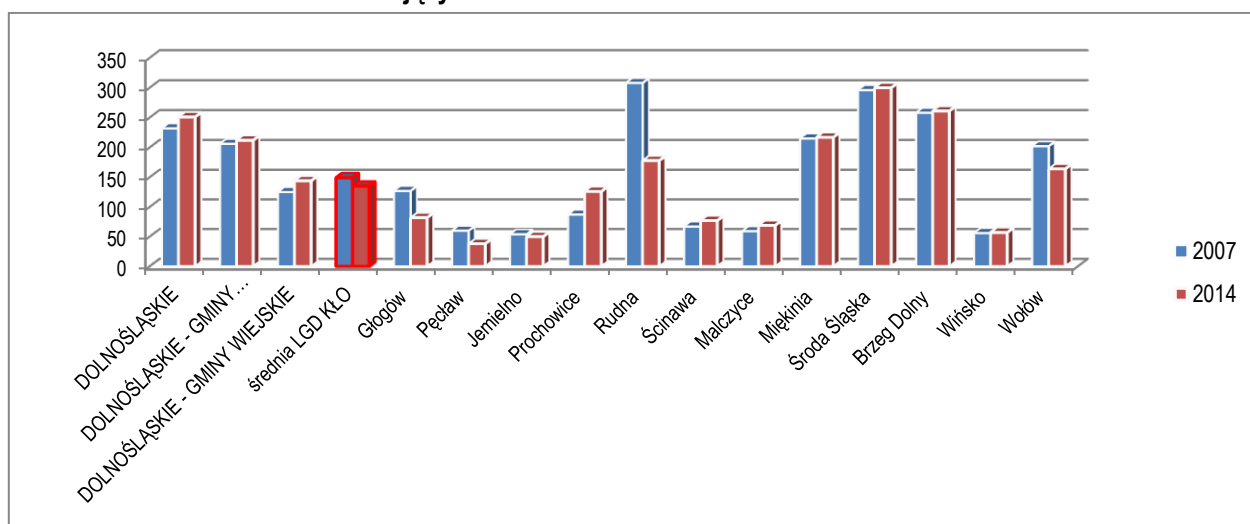
ogółem	Do 25 roku życia	Długotrwale bezrobotne	Powyżej 50 roku życia	Bez kwalifikacji zawodowych	Samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia	Niepełnosprawni
6385 osób, w tym: 54% kobiet						
% w ogóle, w tym:	18	58	26	31	12	7
% kobiet w danej grupie	60	56	36	60	88	51

Opracowanie własne na podstawie danych powiatowych urzędów pracy

W tym miejscu warto przytoczyć wnioski ze spotkań w gminach, podczas których zwracano uwagę wprawdzie na konieczność wsparcia młodych osób w zakładaniu firm, podkreślano jednak, by nie koncentrować się jedynie na osobach bardzo młodych. Zwracano uwagę, że osoby w wieku 30-35 lat są często pozbawione preferencji, a nawet dostępu w programach np. urzędów pracy (nastawionych z jednej strony na osoby do 29, a z drugiej pow. 50 roku życia) dot. wsparcia przedsiębiorczości. Jednocześnie osoby te pozostają najbardziej mobilną grupą i często najbardziej zmotywowaną do zmian czy podejmowania nowych wyzwań.

Jak już wcześniej zaznaczono, wielkość bezrobocia ma bezpośredni związek z mobilnością siły roboczej i jej poziomem wykształcenia. Gminy położone w pobliżu większych ośrodków powiatowych charakteryzują się niższym poziomem bezrobocia od gmin położonych peryferyjnie. I tak np. mieszkańcy Środy Śląskiej i okolic znajdują zatrudnienie w zakładach produkcyjnych na potrzeby budownictwa i przemysłu samochodowego zlokalizowanych w tym mieście, a od niedawna w zakładach BASF lub też dojeżdżają do Wrocławia. Część mieszkańców gmin zlokalizowanych w byłym województwie legnickim znajduje zatrudnienie w Legnicy, Lubinie i Głogowie w zakładach związanych z KGHM „Polska Miedź S.A”. Ważnym pracodawcą dla gminy Brzeg Dolny są zakłady „PCC Rokita”. Najtrudniejsza sytuacja jest w gminach leżących po prawej stronie Odry – Wińsko, Jemielno, które położone są peryferyjnie względem dużych ośrodków miejskich. W tych gminach oraz w g. Pęcław notujemy również najgorsze wskaźniki jeżeli chodzi o zatrudnienie. Należy jednak zauważyć, że poziom zatrudnienia w porównaniu do 2007 roku spadł w całym obszarze LGD i za wyjątkiem gmin Środa Śląska, Brzeg Dolny i Miękinia jest niższy od poziomu dolnośląskiego. Wprawdzie 7 gmin zanotowało progres, jednak często symboliczny.

Pracujący na 1000 ludności w LGD KŁO w 2014 roku

Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

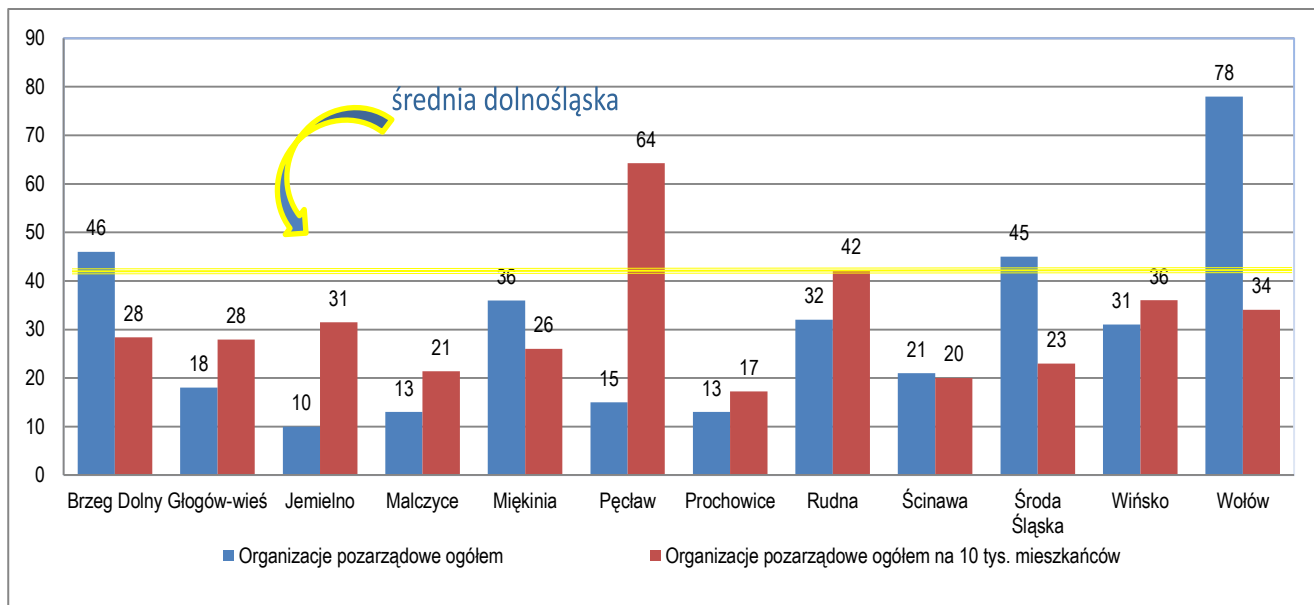
Działalność sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2014 roku na obszarze LGD KŁO zarejestrowanych było 35 fundacji oraz 360 stowarzyszeń i organizacji społecznych (np. OSP) – dla porównania rok 2007 to odpowiednio 8 fundacji i 239 stowarzyszeń i organizacji społecznych. Rozwój tego sektora jest więc bardzo dynamiczny. Najwięcej

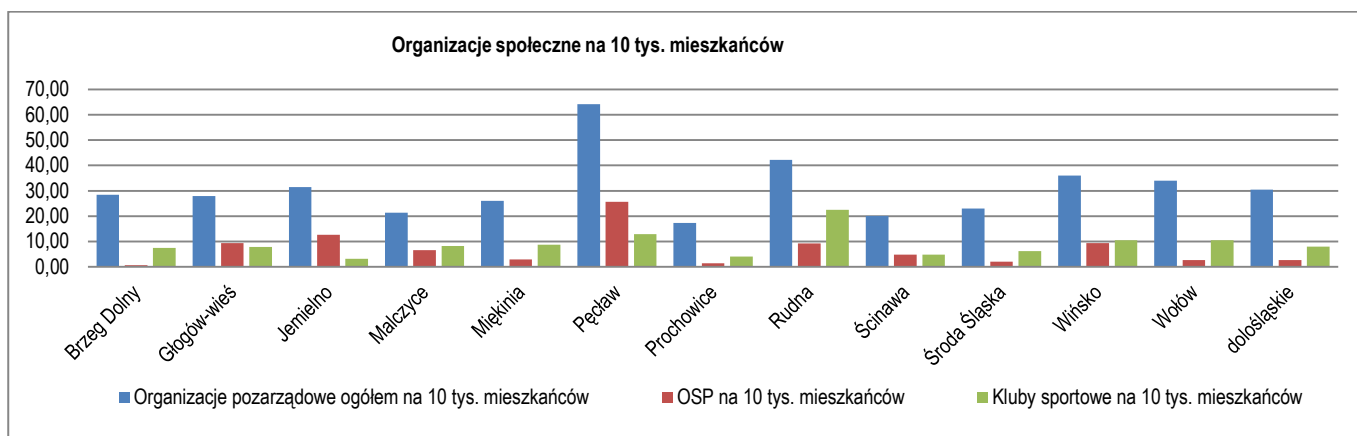
organizacji funkcjonuje w stosunkowo bogatych gminach południowych: Wołowie (85), Brzegu Dolnym, Miękinia i Środzie Śląskiej, najmniej w Jemielnie (9), Malczycach, Prochowicach i Pęcławiu. Jednocześnie gminy Miękinia i Prochowice wyróżniają się największą dynamiką wzrostu, pow. 100% w okresie 2007-2014, najmniejszą natomiast gminy Malczyce, Rudna i Środa Śląska – odpowiednio 17, 20 i 33%. Pozostałe gminy mieszczą się w przedziale 47-78%, co powoduje, że średni wzrost liczby organizacji pozarządowych jest dla obszaru LGD wyższy o 10 punktów procentowych niż wskaźnik wojewódzki wynoszący 10%.

Ogólnie można stwierdzić, iż północne regiony charakteryzują się niższym wskaźnikiem ngo, choć relacja ilości organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców ukazuje całkiem inny obraz. W tej korelacji liderem jest gmina Pęcław z zaskakująco wysoką liczbą 64 organizacji na 10 tys. mieszkańców przy średniej dolnośląskiej 30,5. Poniżej porównanie ilości organizacji ogółem w liczbach bezwzględnych do wskaźnika ilości organizacji na 10 tys. mieszkańców.

Opracowanie własne na podstawie danych z WWW.mojapolis.pl, dane za 2012 rok.

Jedynie 5 gmin ma lepszy wskaźnik ilości ngo na mieszkańców niż średnia wojewódzka. Większość plasuje się poniżej, co można przełożyć ogólnie na niższą aktywność społeczną na obszarze LGD w porównaniu z całym regionem, pomimo intensywniejszego wzrostu tego sektora na obszarze LGD. Jednocześnie powyższe dane warto zestawzić z wskaźnikami dot. struktury organizacji pozarządowych, tj. udziału OSP oraz klubów sportowych (organizacji niejako „specjalistycznych”) w ogóle.

Opracowanie własne na podstawie danych z WWW.mojapolis.pl, dane za 2012 rok.

Jak widać w gminie Pęcław notujemy najwyższe wskaźniki dla OSP (25,7 przy 2,6 dla średniej wojewódzkiej!) i klubów sportowych (odpowiednio 12,85 do 7,9), co oznacza, że właśnie te organizacje stanowią trzon III sektora w tej gminie, co oczywiście nie może przekładać się bezpośrednio na wysoką ocenę aktywności społecznej – są to organizacje tradycyjne, o najczęściej ograniczonym działaniu i skierowane do określonej grupy odbiorców. Z obserwacji własnych oraz analizy danych dot. np. ilości składanych wniosków w programach grantowych prowadzonych przez LGD wynika,

że gmina Pęcław należy do gmin najsłabszych, jeśli chodzi o aktywność społeczną/organizacji pozarządowych. Warto przy tym zauważyć, że wysoki udział OSP zauważalny jest przede wszystkim w typowych gminach wiejskich – Głogów, Jemielno, Pęcław, Rudna oraz Wińsko. OSP to organizacje silnie zakorzenione w środowisku wiejskim i na pewno, mając na uwadze rozwój aktywności społecznej na wsi, należy właśnie je uwzględnić w szczególny sposób, planując działania mające na celu wzmocnienie sektora społecznego na obszarach wiejskich.

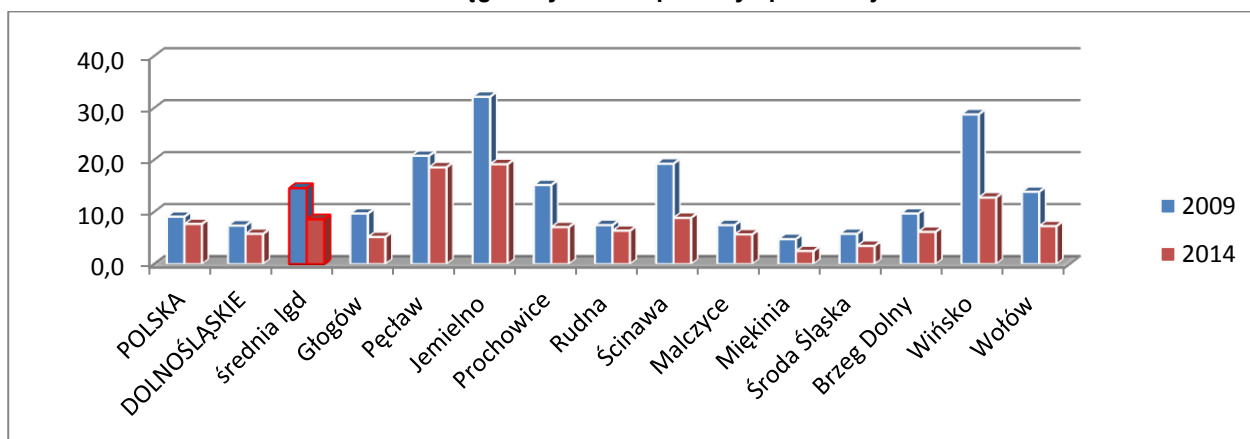
Większość organizacji to stowarzyszenia zajmujące się szeroko rozumianym rozwojem lokalnym swojej miejscowości, najczęściej wsi – niejako na kanwie szeroko rozumianego ruchu „odnowy wsi” powstało wiele wiejskich stowarzyszeń, które integrują mieszkańców i dążą do poprawy infrastruktury czy rozszerzenia oferty edukacyjno-rekreacyjnej w swoich społecznościach. Na pewno dużą część ngo’ów to organizacje i kluby sportowe, zajmujące się zarówno sportem kwalifikowanym, jak i amatorskim (aż 116 klubów sportowych w 2013 roku na 385 organizacji pozarządowych w ogóle wg danych portalu *mojapolis*). Warto wspomnieć o organizacjach senioralnych, w tym uniwersytetach III wieku – gromadzą one stosunkowo dużą ilość członków, jednak mają dość zamknięty charakter – ich działania skierowane są przede wszystkim do samych członków (oferta rekreacyjna, integracyjna, pomoc charytatywna). Na terenie LGD mamy jedynie dwa działające UTW. Coraz więcej organizacji zajmuje się szeroko rozumianym dziedzictwem kulturowym, zarówno tym materialnym, jak i niematerialnym. Wzrasta też siła organizacji zajmujących się osobami niepełnosprawnymi – zazwyczaj też są to organizacje najsilniejsze pod względem infrastrukturalnym i funkcjonalnym – niezależne finansowo, budujące niepubliczne jednostki opiekuńcze czy oświatowe. W odróżnieniu od pozostałych ngo’ów potrafią zatrudniać etatowych pracowników i tworzyć trwale struktury, co w przypadku większości organizacji jest poziomem wręcz nieosiągalnym. Wyrażna większość opiera swą działalność o pracę społeczną członków i wolontariuszy, co zresztą jest przecież podstawą działalności sektora społecznego i co nie powinno stanowić argumentu przemawiającego za słabością lokalnych organizacji. Choć brak pełnego badania III sektora na obszarze LGD KŁO, można przyjąć, że podstawę funkcjonowania organizacji stanowią składki członkowskie, darowizny oraz dotacje ze źródeł publicznych, w dużym stopniu z budżetów gminnych czy powiatowych. Coraz więcej organizacji sięga po środki pomocowe z różnorodnych programów dotacyjnych, zarówno ze źródeł publicznych, jak i prywatnych. Dostępność środków finansowych czy skuteczna umiejętność ich pozyskania stanowi jednak nadal poważną barierę dla wielu z nich, co przekłada się na ograniczone działania. Istotnym problemem jest pozyskanie środków na wkład własny lub też prefinansowanie działań w przypadku refundacji. Na pewno bolączką małych organizacji jest „administracja”, w tym szczególnie obowiązki księgowo. Organizacje wciąż w małym stopniu korzystają z nowoczesnych narzędzi informatycznych i możliwości Internetu (nawet w pozyskiwaniu informacji o dostępnych źródłach dofinansowania czy szkoleniach). Często też ilość rzeczywiście aktywnych członków/działaczy sięga kilku osób, niski jest też stopień korzystania z wolontariatu. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na istnienie obok siebie dwóch rodzajów organizacji – tych, które wraz ze swoim rozwojem, będą podejmować coraz szersze, zróżnicowane i bardziej ambitne działania, pozyskując na nie coraz większe środki pomocowe i te, które, niezależnie od swego stażu, będą chciały skupiać się jedynie na małych, lokalnych działaniach w obrębie swoich społeczności. I jedne i drugie mają rację bytu – te pierwsze będą motorem rozwoju całego sektora ngo, te drugie mają niebagatelne znaczenie w integracji mieszkańców i stymulowaniu aktywności społecznej jako takiej. W tym kontekście niezwykle istotne jest zwiększanie i wzmocnianie infrastruktury wsparcia dla III sektora, zarówno poprzez zwiększanie środków pomocowych przy jednoczesnym dostosowaniu programów dotacyjnych do różnych potrzeb i aspiracji organizacji, jak i zapewnienie systemu wsparcia doradczego, informacyjnego, szkoleniowego, infrastrukturalnego, w tym finansowego poprzez pożyczki czy dofinansowywanie „wkładów własnych”. Równie ważne wydają się działania integracyjne i promocyjne środowisko, w tym wsparcie szkoleniowe, doradcze, tutorskie liderów społeczności lokalnych oraz tworzenie i wspieranie sieci kontaktów, wymiany doświadczeń, kreowania partnerskich inicjatyw. **Poza tym z wniosków i opinii płynących ze spotkań z mieszkańcami zarysowuje się istotna rola dla organizacji społecznych (również grup nieformalnych) w zakresie ożywiania czy budowania aktywności społecznej w oparciu o infrastrukturę świetlic wiejskich. Był to jeden z wielokrotnie sygnalizowanych problemów, że choć często powstały nowe świetlice lub zostały w dużym stopniu zmodernizowane, to nie w pełni odpowiadają na potrzeby mieszkańców, ograniczając swoją ofertę do imprez okolicznościowych lub jedynie do najmłodszych dzieci. Niewątpliwie więc aktywizowanie świetlic wiejskich i rozszerzenie lub nadawanie im nowych funkcji w oparciu o potencjał społeczny będzie jednym z ważniejszych zadań niniejszej strategii.**

Problemy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk (np. dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury, liczba osób objętych opieką społeczną).

Zgodnie z danymi statystycznymi systematycznie zmniejsza się liczba osób korzystających z pomocy społecznej – zarówno uwzględniając liczbę osób, jak i gospodarstw domowych – na przestrzeni 5 lat liczba świadczeniobiorców w odniesieniu do całego obszaru LGD spadła o 44%, liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń o 29%, przy czym spadek jest większy w przypadku gospodarstw osiągających dochody powyżej ustawowego kryterium

dochodowego, co oznacza że im większe ubóstwo, tym trudniejsza sytuacja. Tym niemniej średnia dla LGD dot. zasięgu korzystania z pomocy społecznej przedstawia się gorzej w porównaniu do średniej krajowej czy wojewódzkiej.

Zasięg korzystania z pomocy społecznej

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak można zauważyć, wszystkie gminy zanotowały spadek, jednak jedynie gminy Głogów, Miękinia, Środa Śląska plasują się poniżej średniej wojewódzkiej, co znowu potwierdza stałą, że im bliżej dużego ośrodka miejskiego/bardziej uprzemysłowiona gmina, tym lepsza sytuacja społeczna, a gminami z najgorszymi wskaźnikami pozostają typowe gminy wiejskie i położone bardziej peryferyjnie, tj. Wińsko, Pęcław i Jemielno.

Analizując dane „Ocen zasobów pomocy społecznej” opracowywanych przez poszczególne ops-y można zauważyć, że nadal głównym powodem korzystania z pomocy społecznej pozostaje ubóstwo i bezrobocie, odpowiednio 29 i 27% – często ze sobą powiązane. Należy jednocześnie zauważyć, że znaczenie tych dwóch wskaźników w ostatnich latach maleje, natomiast rośnie znaczenie niepełnosprawności oraz długotrwałej choroby (w 2014 roku po 16%). Również zauważalny jest wzrost zasiłków pielęgnacyjnych dla osób niepełnosprawnych pow. 16 roku życia z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności. Niepokojące zjawisko to stosunkowo wysoka i pozostająca niemal na stałym poziomie liczba rodzin długotrwanie korzystających z pomocy społecznej – osoby te stanowią niemal 34% ogółu. Zauważalny jest także wzrost liczby osób korzystających z zasiłków stałych – w odniesieniu dla całego LGD w zaledwie dwa lata od 2012 do 2014 liczba ta wzrosła o 10%. W tej grupie niemal ¼ stanowią osoby samotnie gospodarujące.

Kolejny wniosek, który wyłania się z analizy ocen, to właściwie brak dziennych domów opieki na terenie LGD. W Wołowie i Brzegu Dolnym znajdują się środowiskowe domy samopomocy, jednak są one skierowane do osób niepełnosprawnych intelektualnie. Równie skromnie przedstawia się liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów, którzy stają się coraz ważniejszą grupą społeczną. Zaledwie 5 ops-ów zadeklarowało istnienia takich instytucji na terenie swoich gmin, w większości są to kluby działające często okazjonalnie w oparciu o świetlice wiejskie, a nie „wyspecjalizowane” podmioty. Jedynie w gminach Miękinia i Wołów funkcjonują Uniwersytety III Wieku – w tej pierwszej jako stowarzyszenie lokalne, w drugiej jako filia Dolnośląskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku z Wrocławia przy Dolnośląskiej Wyższej Szkole. Widać więc, że sfera ta wymaga dalszych inwestycji i rozwoju, tym bardziej w kontekście trendów demograficznych.

Korzystniej przedstawia się sytuacja, jeśli chodzi o opiekę czy ofertę czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. Wiele klubów/miejsc spotkań funkcjonuje w oparciu o świetlice wiejskie czy świetlice profilaktyczne, każda szkoła prowadzi także świetlicę szkolną. Jednocześnie opieka żłobkowa istnieje tylko w 4 gminach (Wołów, Brzeg Dolny, Środa Śląska i Miękinia) i to głównie w ośrodkach miejskich. Zgodnie z danymi statystycznymi opieką przedszkolną objętych jest średnio dla LGD 64,3% dzieci w wieku 3-6 lat przy średniej dolnośląskiej 71,6%, podkreślić jednak należy różnice pomiędzy gminami sięgające nawet 30 punktów procentowych. I choć ogólnie wskaźnik ten przedstawia się stosunkowo korzystnie, to usługi z zakresu opieki nad dziećmi były wskazywane w badaniach ankietowych jako jedno z priorytetowych potrzeb. Ze spotkań z mieszkańcami, jak i przedstawicielami pomocy społecznej wyłania się również wniosek dotyczący braku interesującej nieodpłatnej lub taniej oferty dla dzieci/młodzieży w wieku 12-18 lat. Jeśli stosunkowo częste są organizowane zajęcia dla grup najmłodszych, to tzw. „międzylatkowie” mogą mieć problem ze znalezieniem satysfakcjonującej ich oferty, co pośrednio wpływa na ich marginalizację i odcięcie od życia publicznego/społecznego. Problem ten dotyczy zarówno miejscowości wiejskich, jak i miejskich, w których funkcjonują przecież ośrodki kultury. To przede wszystkim do nich należy prowadzenie działalności kulturalnej. Ośrodki prowadzą działalność kulturotwórczą, organizują imprezy, rozwijają zainteresowania młodzieży, umożliwiają funkcjonowanie różnego typu kół zainteresowań, w tym folklorystycznych. Na terenie obszaru ośrodki kultury funkcjonują w każdej gminie, niekiedy koordynują także działalność świetlic wiejskich, w których dodatkowo prowadzone są systematyczne

działania animacyjne. **Niestety nie dotyczy to wszystkich gmin, a baza świetlic pozostaje wciąż niedostatecznie wykorzystana, co często akcentowano na spotkaniach z mieszkańcami, wymieniając wśród potrzeb konieczność zatrudnienia stałych animatorów, tj. osób odpowiedzialnych merytorycznie za kreowanie i przygotowanie oferty spędzania wolnego czasu dla różnych grup mieszkańców. W świetlicach wyraźnie brakuje wyposażenia w narzędzia pracy animatora świetlicowego, np. nowoczesnych gier planszowych, sprzętu do ćwiczeń lub do wieloosobowych warsztatów kulinarnych.**

Ofertę kulturalną uzupełniają 40 placówek bibliotecznych (biblioteki łącznie z punktami bibliotecznymi) oraz 2 kina funkcjonujące w ramach ośrodków kultury w Środzie Śląskiej i Brzeg Dolnym, a także średzkie Muzeum Regionalne. Przy bibliotekach lub domach kultury prowadzone są często minigalerie, prezentujące twórczość lokalnych artystów i rzemieślników, coraz częstsze są też wystawy/prywatne mini-muzea tworzone przez organizacje pozarządowe, grupy nieformalne i mieszkańców, i co ważne ogólnie udostępnianie. Inicjatywy kulturalne podejmują także lokalne parafie, np. festiwal Cantus Organi w Wołowie czy też koncerty lub wystawy organizowane w Garnierówce – parafia w Głębowicach.

Poważnymi barierami w rozwoju działalności ośrodków jest ograniczona ilość środków finansowych i niedoinwestowania baza wymagająca remontów i doposażenia. Wzrost zainteresowania nie tylko młodzieży, ale także seniorów dostępem do Internetu wymaga z jednej strony lepszego doposażenia w sprzęt komputerowy, a z drugiej prowadzenia odpowiednich zajęć aktywizacyjnych. Jest to o tyle ważne, iż w wielu mniejszych miejscowościach, szczególnie na wsiach mamy do czynienia zarówno z gorszym dostępem do Internetu, jak i o wiele niższymi kwalifikacjami cyfrowymi mieszkańców.

Infrastruktura edukacyjno-sportowa

Na terenie LGD działa ogółem 42 szkoły podstawowe i 30 gimnazjów. Podobnie jak w całym kraju zmniejsza się liczba wiejskich szkół podstawowych, w stosunku do 2007 roku jest ich o 4 mniej. Jednocześnie coraz częstsze są przykłady przejmowania szkół przez organizacje pozarządowe, czego przykładem są szkoły w Godzięcinie (g. Brzeg Dolny) i Głębowicach (g. Wińsko). Szkoły średnie funkcjonują na terenie Środy Śląskiej i Wołowa, które są siedzibami powiatów oraz Brzegu Dolnego i Rudnej. Uczniowie pozostałych gmin korzystają z oferty ponadgimnazjalnej zlokalizowanej w ośrodkach powiatowych w Legnicy, Lubinie, Głogowie, Górze, a także we Wrocławiu.

Poziom oświaty tj. wyniki edukacyjne uczniów, infrastruktura, wyposażenie oceniane są w zależności od gminy jako bardzo dobre, dobre i zadowalające. Analizując dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej we Wrocławiu dot. średnich wyników egzaminów gimnazjalnych oraz sprawdzianów w szkołach podstawowych widać, że większość gmin oscyluje blisko średniej wojewódzkiej i nie występują zasadniczo duże różnice w wynikach za wyjątkiem pojedynczych szkół.

Większość nauczycieli posiada wykształcenie wyższe z przygotowaniem pedagogicznym. Szkoły rozwijają zainteresowania i umiejętności uczniów na różnego typu zajęciach pozalekcyjnych i aktywnie uczestniczą w życiu swoich społeczności, organizując różnego typu imprezy, wystawy, przedświąteczne kiermasze, wyjazdy i odkrywanie tradycji miejscowości. Niektóre placówki umiejętnie korzystają z możliwości pozyskiwania środków finansowych z różnych źródeł na przedsięwzięcia realizowane w otoczeniu szkoły dotyczące ochrony środowiska, przyrody, edukacji regionalnej.

W ostatnich latach w sposób dość dynamiczny rozwinęła się infrastruktura sportowa. W wielu miejscowościach powstały tzw. Orliki lub zostały zmodernizowane wiejskie boiska sportowe. Coraz częściej w przestrzeni publicznej pojawiają się zewnętrzne siłownie, na które jest społeczne zainteresowanie i z których niejednokrotnie korzystają seniorzy. Na terenie LGD funkcjonują 3 baseny otwarte oraz trzy kryte (w Brzegu Dolnym, Środzie Śląskiej i Rudnej). Niemal w każdej miejscowości gminnej znajduje się rozbudowywany kompleks sportowy. Organizacje sportowe, w tym przed wszystkim kluby piłkarskie stanowią silny trzon sektora społecznego.

Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR (innej niż spójność przestrzenna)

Kraina Łęgów Odrzańskich to spójny obszar w jednym obrysie, który spaja 120 km odcinek Odry, płynącej przez wszystkie gminy LGD. Tym samym **wszystkie gminy mają status gmin nadodrzańskich**. Określa się, że Odra na tym odcinku zachowała **najbardziej pierwotne środowisko przyrodnicze i urozmaicone ukształtowanie krajobrazu doliny rzecznej** - dużo starorzeczy, lasów łęgowych, łąk i pastwisk położonych w międzyrzeczu, a na obrzeżach doliny faliste wyniesienia. Obszar ten proponowany jest do ochrony w formie parku krajobrazowego, chociaż niektóre siedliska i gatunki fauny i flory przemawiają za utworzeniem nawet Parku Narodowego.

Ze względu na występujące tu **rozległe obszary lasów łęgowych to jeden z najcenniejszych obszarów w Polsce i w Europie**. Ten odcinek Odry ma **największą ilość starorzeczy**, z którymi związane są bardzo rzadkie gatunki, takie jak kotewka orzech wodny, salwinia pływająca. Jest to wreszcie **raj dla wielu cennych gatunków ptaków**. Aby chronić

rzadkie siedliska roślin i leśne w tym lasy łąkowe utworzono tu park krajobrazowy, 7 rezerwatów, 4 użtyki przyrodnicze, 2 obszary chronionego krajobrazu. W sieci **NATURA 2000** znalazło się 10 obszarów, wśród których cały obszar LGD łączy **Łęgi Odrzańskie – ostoja siedliskowa i ptasia** – jako wyróżnik, a jednocześnie element łączący wszystkie gminy dała podstawę identyfikacji całej grupy oraz oś wspólnej polityki np. w zakresie turystyki czy promocji regionu. Walory przyrodnicze prezentuje kilkanaście utworzonych na tym obszarze ścieżek przyrodniczych. Jednak najpełniej różnorodne środowiska przyrodnicze pokazuje turystyczny (rowerowy i kajakowy) **Szlak Odry** biegnący po prawym i po lewym brzegu rzeki, łącząc wszystkie gminy tego obszaru. Promocja i rozwój tego szlaku (zarówno w kontekście walorów przyrodniczych jak i kulturowych, historycznych, turystycznych czy żeglarskich), a także koncentracja działań wokół niego należą do głównych celów LGD.

Specyfika i spójność kulturowo – historyczna

Rzeka Odra i przylegające do niej tereny od najdawniejszych czasów przyciągała ludność. Wykorzystywano ją jako szlak wodny do komunikacji i handlu. Okolice Odry były miejscem o dużym zagęszczeniu osad, a potem grodów nadodrzańskich i nadodrzańskich ośrodków rzemieślniczo-handlowych. Od IX wieku od Chobieni na północ w kierunku Nowej Soli zasiedliło te ziemie plemię **Dziadoszan**, a na południe Trzebowianie i Ślężanie, po których pozostałością są grodziska posiadające własną formę krajobrazową. Od średniowiecza przez wiele wieków osadnictwo na tym terenie przeżywało swój rozkwit. Nad Odrą wznoszono **zamki i siedziby feudalne** sięgające początkami XII – XIII wieku m.in. w Wołowie, Prochowicach, Chobieni, a swój odcisk odcisnęli Piastowie. Wiele wsi założonych w tamtym okresie przetrwało do dziś wraz ze starymi urbanistycznymi układami ulic i zagród. W okresie nowożytnym wiejskie okolice ozdabiały **okazałe pałace szlacheckie i ogrody, które są świadectwem dawnej epoki**. Wiele miast z opisywanego terenu posiada podobną zabudowę **charakterystyczną dla śląskich miast** (obszerny rynek otoczony kamieniczkami, ratusz): Środa Śląska, Wińsko, Wołów, Prochowice, Rudna. Pasma nadodrzańskie posiada również niezwykle cenne obiekty leżące na Dolnośląskim Szlaku **Cystersów**. Jest to przede wszystkim **zespół pałacowo-klasztorny w Lubiążu**, jeden z największych i najobszerniejszych na Śląsku i w tej części Europy. Monumentalna sylwetka klasztoru jest rozpoznawalnym symbolem tego obszaru – jest on widoczny z wielu punktów widokowych zlokalizowanych w środkowej części odrzańskiej doliny. Opactwo ufundowane w 1175 r. przez Bolesława Wysokiego wywołało ogromny wpływ na życie gospodarcze i kościelne na tym terenie. Klasztor promieniował nie tylko sztuką, ale również kulturą wiejskich upraw i przetwarzania płodów od zbóż po **wινόrośl**. Jeden z najbardziej rozpoznawalnych produktów lokalnych, tj. wina z Winnicy Jaworek nawiązuje do tych wspólnych cysterskich tradycji, podobnie zresztą jak coraz silniejsza uprawa i przetwórstwo jabłek – owoców, które do Polski dotarły właśnie dzięki cystersom. Obecnie dodatkowym elementem łączącym obszar LGD jest **idea ekomuzeum** – jako najlepszego sposobu zachowania i prezentacji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego przy jednoczesnej aktywizacji lokalnej społeczności. Rozwijane są ekomuzea: cysterskie w Lubiążu, osada rybackiej w Dziewinie, tradycyjnego rolnictwa w Zaborze Wielkim, pszczelarstwa w Godzięcinie i tworzone od podstaw ekomuzeum mleka w Pelczynie czy tzw. Garnierówka w Głębowicach. Kolejnym elementem historycznym związanym z Odrą i łączącym cały obszar są pozostałości po umocnieniach i schronach linii **Oderstellung**. **Całość historii regionu (architektura, krajobraz, społeczność), która przez stulecia definiowana była przez wpływ Odry stanowi dziś źródło nie tylko coraz liczniejszych badań regionalnych, ale także poszukiwania wspólnych odniesień i tożsamości kulturowej**, co swoje odbicie znalazło w zapoczątkowanym cyklu seminariów popularno-naukowych i następujących po nich publikacjach w ramach serii „Kronika Łęgów Odrzańskich”. **Odra, nadodrzańska przyroda, specyfika regionu położonego nad rzeką stają się także kanwą projektów artystycznych i sposobem artystycznego wyrazu czy identyfikacji**, począwszy od inspiracji muzycznych, np. **Odra Orkiestra** (także do tworzenia instrumentów muzycznych – projekt **Odra Guitars**), literacką (**Bajki znad Odry**), aż po projekty filmowe traktujące o specyfice życia nad rzeką.

Spójność gospodarcza i społeczna

Odra przez stulecia stanowiła szlak handlowy i drogę transportu wielu towarów. Tak również było w okresie powojennym. W latach 90 – tych znaczenie Odry jako arterii komunikacyjno-żeglugowej zdecydowanie spadło. Stało się to z powodu mobilniejszego transportu kołowego i zaprzestania wydobycia kopalin w regionie Wałbrzyskim i tym samym transportu Odrą. Przypieczętował to również podział administracyjny kraju, w którym prawy brzeg Odry znalazł się w województwie wrocławskim, a lewy w województwie legnickim. Z uwagi na rzadką sieć dróg i jedynie dwa mosty komunikacyjne na 120 km odcinku rzeki (Lubiąż, Ścinawa) gminy tego obszaru szczególnie część północna i środkowa stały się peryferyjne pod względem gospodarczym i społecznym. Sytuacja ta jednak powoli zmienia się dzięki między innymi wybudowanym dwóm nowym przeprawom mostowym w Brzegu Dolnym oraz Ciechanowie, a także planowanym inwestycjom w zakresie obwodnic drogowych miast oraz budowie kolejnego mostu jako części obwodnicy Głogowa. Inwestycje te w perspektywie wzmocnią na pewno występujący już w części gmin (np. Miękinia, Głogów) **proces suburbanizacji**, czyli przenoszenia się mieszkańców dużych ośrodków miejskich/centrów miast do stref podmiejskich lub miejscowości oddalonych o kilka-kilkaście kilometrów od większych ośrodków. Dzięki położeniu LGD

między dużymi ośrodkami Wrocławiem i Głogowem procesy te mogą stać się wspólne dla wszystkich gmin, które będą się rozwijać w kierunku funkcji usługodawczych - usługi lokalne w zakresie zarówno przestrzeni do życia/zamieszkania, jak i wypoczynku, rekreacji, turystyki oraz realizacji pasji i zainteresowań, rozwoju osobistego.

Mimo występujących różnic wewnątrz obszaru, teren ten charakteryzuje w porównaniu do regionu mała gęstość zaludnienia i obniżający się potencjał demograficzny, społeczności wielu gmin starzeją się i zmniejsza się grupa w wieku przedprodukcyjnym. Mała mobilność ludności zamieszkującej powoduje, że niekorzystne są również wskaźniki bezrobocia. Wszystkie gminy, oczywiście w różnym zakresie, w ostatnich latach notują wzrost bezrobocia. Dodatkowo ze względu na wiejski i wciąż stosunkowo silny rolniczy charakter, przy jednoczesnym dużym udziale gospodarstw rolnych małych, w tym takich, które albo nie prowadzą działalności rolniczej, albo z takiej nie uzyskują dochodów, mamy do czynienia z tzw. bezrobociem ukrytym i niskim poziomem życia.

Szansą dla tej grupy jest uzyskiwanie dodatkowych dochodów z agroturystyki, turystyki, wytwórczości produktów lokalnych, rozwijaniu usług nastawionych na zaspokajanie szeroko rozumianych potrzeb społecznych, w tym rekreacyjnych i edukacyjnych. Szlak Odry przebiegający od 2002 r. przez gminy LGD stał się zaczynem wielu inicjatyw społeczności lokalnych, które realizują swoje pomysły podnoszące jego atrakcyjność.

Gminy w latach 90 tych przedzielone granicą administracyjną były odwrócone tyłem do rzeki. Obecnie widoczny jest proces integrowania samorządów i mieszkańców wokół rzeki Odry poprzez organizację wspólnych imprez, spotkań, warsztatów i realizację wspólnych projektów. Dzieje się to w ramach Partnerstwa Doliny Środkowej Odry, gdzie gminy tego odcinka rzeki od 2000r współpracują podejmując przedsięwzięcia promujące walory Odry. Współpraca ta zaowocowała powstaniem LGD Kraina Łęgów Odrzańskich. Tworzy się nowa tożsamość społeczności nadodrzańskiej zupełnie inna niż powojenna tożsamość ludności napływowej, która funkcjonowała tu przez lata. Poprzez wspólne, wieloletnie wdrażanie programu „Działaj lokalnie” w ramach Funduszu Partnerstwa oraz rozwijanie kolejnych inicjatyw (programów dotacyjnych) wspierających rozwój i aktywność społeczności wiejskich, budowana jest systematycznie zaangażowana i identyfikująca się z regionem wspólnota mieszkańców Krainy Łęgów Odrzańskich.

Zważywszy więc na specyfikę opisywanego obszaru operacje finansowane i podejmowane w ramach LSR powinny służyć zachowaniu oraz udostępnieniu jego walorów przyrodniczych, kulturowych i historycznych, w tym z głównym naciskiem na Szlak Odry, jak również podnoszeniu jego atrakcyjności m.in. przez budowę elementów infrastruktury turystycznej, zagospodarowanie miejsc rekreacji i wypoczynku, organizowanie wydarzeń kulturalno-rekreacyjnych, rozwój produktów lokalnych oraz idei ekomuzeów, podejmowanie innych działań o charakterze promocyjnym w tym: wydawanie publikacji, tworzenie i utrzymanie serwisów internetowych itp. Jako że tematem wiodącym dla LSR jest podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu nie bez znaczenia dla osiągnięcia zamierzonych celów będzie przyjmowanie do finansowania operacji firm działających w szeroko rozumianym sektorze turystycznym. Działaniom tym powinny towarzyszyć operacje, które przyczynią się do podniesienia jakości życia na obszarach wiejskich i będą przeciwdziałać ich marginalizacji. Niezbędne będą przedsięwzięcia nakierowane na rozwój kapitału ludzkiego i przedsiębiorczości oraz włączanie społeczne. Stosunkowa młoda tożsamość lokalna wymaga integracji i rozwoju. Poniżej przedstawiono schematycznie sposób wykorzystania specyfiki obszaru LGD.

Elementy specyficzne		Sposób wykorzystania – kierunki działań
Odra	Szlak Odry (rowerowy, kajakowy)	Promocja obszaru i szeroko rozumiany rozwój turystyki
	Łęgi Odrzańskie (NATURA 2000)	Integrowanie działań na rzecz ochrony przyrody i zachowania dziedzictwa przyrodniczego; wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju z naciskiem na ochronę bioróżnorodności i specyfiki przyrodniczej regionu
	Ekomuzea	Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego, promocja obszaru, rozwój turystyki, budowanie tożsamości lokalnej
Rolniczy charakter: duża ilość małych gospodarstw		Rozwój rolnictwa, tworzenie alternatywnych (pozarolniczych/okolorolniczych) źródeł dochodów, np. w sektorze (agro)turystyki, różnicowanie działalności, rozwój winoroślarnictwa i produktów lokalnych, rozwój usług w obszarze rekreacji i wypoczynku.
Dominujący sektor mikro- i małych przedsiębiorców przy stosunkowo niskiej aktywności ekonomicznej		Wsparcie tworzenia działalności gospodarczej, rozwój przedsiębiorczości, aktywizacja społeczna
Duże nasycenie zabytkami i stanowiskami archeologicznymi		Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego, promocja obszaru, rozwój turystyki, budowanie tożsamości lokalnej

Stosunkowo słaba infrastruktura turystyczna	Rozwój i modernizacja szeroko rozumianej infrastruktury turystycznej od bazy noclegowej poprzez małe obiekty infrastruktury turystycznej, ścieżki i szlaki turystyczne; sieciowanie i łączenie działań, wdrażanie spójnych produktów turystycznych, wspólnej marki
Ludność napływowa – stosunkowo słabo rozwinięta tożsamość lokalna	Integracja społeczna i budowa nadodrzańskiej tożsamości, rozwój partnerstwa LGD, promocja dziedzictwa historyczno-kulturowego

Dziedzictwo kulturowe

W Krainie Łęgów Odrzańskich znajdziemy zabytki z wszystkich epok minionego tysiąclecia, jak również znaleziska i obiekty archeologiczne z wcześniejszych okresów. Liczne są zarówno zabytki kultury świeckiej jak i sakralnej o znaczeniu lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym. Przedmiotem ochrony prawnej (ogółem kilka tysięcy obiektów) są tu głównie zespoły sakralne (kościóły) wraz z otaczającymi je cmentarzami oraz zespoły porezydencjonalne, w tym pałace, parki oraz zabudowy folwarczne.

Średniowiecze pozostawiło na naszym obszarze cenne zabytki - nad Odrą wznoszono zamki i siedziby feudalne, sięgające początkami XII-XIII w. – m.in. **Zamek Piastowski** w Wołowie, a także w Prochowicach czy Chobieni. Piastowscy władcy i ich małżonki znajdowali miejsca spoczynku w kaplicach–mauzoleach w Lubiążu lub miejskich kościołach. W biegu Odry i na przyległym terenie znajdujemy wiele miejscowości o **kształcie urbanistycznym typowym dla średniowiecznego miasta lokacyjnego – z rynkiem i regularnym układem ulic**. Większość wsi ma historyczny układ ruralistyczny, a miejscowości miejskich historyczny układ centrum. Mimo dziejowych burz i katastrof, zachowały one (względnie odtworzyły) swoje zabytkowe centra. W ich panoramie dominują nadal dawne monumentalne budowle, symbole miejskiej samorządności. Są to **ratusze** (Wołów, Środa Śląska, Prochowice, Ścinawa - wieża ratuszowa, Rudna, Głogów) i okazałe **kościóły parafialne**. Do istoty średniowiecznych miast należały **mury miejskie**; dziś przypominają je ocalałe (Środa Śląska) bądź odbudowane (Wińsko) reliktury. Zarówno w miastach, jak i w terenie wiejskim fundowano w średniowieczu klasztory. W biegu Odry – i skali całego Dolnego Śląska, a nawet Polski – eksponowane miejsce zajmuje **klasztor cystersów w Lubiążu**. W krajobrazie wiejskim czasy średniowiecza upamiętniają głównie **liczne kościoły**. Architektura wielu zachowała gotycki rdzeń, mimo późniejszej przebudowy. Ze średniowieczem łączą się również **krzyże pokutne** – świadectwa ówczesnej obyczajowości i pojmowania prawa.

Epoka **renesansu** nie zaznaczyła się tak wyraźnie, jak wcześniejszy gotyk. W budowlach sakralnych wyraziła się głównie w dekoracji architektonicznej. Najwyraźniej manifestowała się w **kamiennych nagrobkach**. Bardzo licznie, najwięcej w postaci płyt, pojawiły się one na ścianach i w obejściach kościołów. W XVI w. przebudowywano zamki, powstawały nowe **rezydencje feudalne**. Najcenniejszymi zabytkami są: przebudowany wówczas nawodny **zamek Bonerów w Wojnowicach**, **dwór w Dziewinie – jeden z najpiękniejszych przykładów świeckiej architektury renesansowej na Śląsku (niestety - w ruinie)**, oraz **zamki w Prochowicach i Wołowie**.

Od połowy XVI wieku w sztuce znajdował odbicie konflikt dwóch wyznań: katolicyzmu i protestantyzmu. Protestantyzm zaznaczył się najbardziej w wystroju kościołów. Głównym jego wyrazem były ambony oraz przedstawienia malarskie. Najpełniejszy wystrój świątyni luterańskiej z XVII w zachował się w Dłużycach, w gminie Ścinawa. Odpowiedzią na protestantyzm był **barokowy** katolicyzm, z bujnością form, ruchem i kolorem. W nowym duchu została wówczas wyposażona większość kościołów. Ich **wystrój** plastycznie obrazował, działając na wyobraźnię wiernych, Mękę Pańską, kult Matki Boskiej i licznych świętych. Cennymi zabytkami są **polichromie kościelnych stropów i sklepień**. Największy **zespół sakralnej architektury barokowej** znajduje się **Lubiążu**. W wielu kościołach w regionie znajdziemy **obrazy ze słynnej szkoły Michaela Willmanna** – słynnego malarza śląskiego baroku, związanego z klasztorem cysterskim w Lubiążu – autorstwa jego samego lub uczniów. W ostatnim okresie został odbudowany i odrestaurowany **pokarmelicki zespół klasztorny w Głębowicach**. Z okresu późnego baroku posiadamy także liczne **kapliczki i figury przydrożne**. Te ostatnie przedstawiają zwykle św. **Jan Nepomucena – patrona obszarów położonych nad rzeką**.

W okresie nowożytnym wiejskie okolice coraz częściej ozdabiała okazałe **pałace szlacheckie**. Otaczały je ogrody. Z czasem kształtowanie przestrzeni śmiało wychodziło poza pańskie siedziby - zakładano rozległe **parki i aleje**. Wygląd pałaców i ich otoczenia zmieniał się wraz z gustem epoki: barok ustępował miejsca klasycyzmowi, w XIX w. ich architektura - a nawet zabudowa folwarczna - przybierał kostium historyczny (eklektyzm). Dobrym przykładem jest zespół w Belczu Wielkim. Spośród dawniej bardzo licznych obiektów, stosunkowo niewiele znajduje się dziś w znośnej kondycji. Wspaniała rezydencja w Brzegu Dolnym, przebudowana w połowie XIX w. w stylu francuskiego renesansu, odbudowana została po zniszczeniach II wojny światowej w uproszczonej formie. Jednak ostatnio odnowiono w stylu **klasycystycznym oficynę pałacową** oraz poddano rewitalizacji **park miejski**, należący ongiś do rezydencji, a

zaprojektowany przez autora Bramy Branderburskiej Karla Langhansa. W parku zachowało się **mauzoleum von Hoyma**. Coraz częściej mamy do czynienia z renowacjami obiektów pałacowych i przeznaczaniu je na cele np. hotelowe, jak np. **Pałac w Radomiłowie** czy **Pałac w Brzezynie**. Cały region, a szczególnie gmina Miękinia i Środa Śląska nasycone są dużą ilością XIX-wiecznych pałaców, które dają potencjał do stworzenia oferty szlaku tematycznego „**Pałace Doliny Odry**”, tym bardziej że część z nich została odrestaurowana, a pozostałe, znajdujące się w różnej kondycji pozostają świadkami historii regionu.

Dworska kultura materialna wsi to również XIX-wieczne **obiekty przemysłowe**, dość licznie zachowane, ale z reguły w złym stanie. Warto tu zwrócić uwagę na relikty **pierwszej w Europie fabryki produkującej cukier z buraków cukrowych, która została założona przez Franza Karla Acharda w 1810r w Konarach (gmina Wińsko)**. Grupą o dużym znaczeniu kulturowym są obiekty komunikacyjne oraz zachowane infrastruktura odrzańskiego szlaku wodnego, a także obiekty hydrotechniczne. Wśród tych pierwszych, oprócz dworców kolejowych i licznych stacji wiejskich, są dobrze zachowane kompleksy XIX-wieczne (węzeł kolejowy Rudna – Rudna-Gwizdanów) oraz **przeprawy mostowe (Ścinawa)**, a także **dawne przeprawy promowe**. Na wyróżnienie zasługuje także **przepompownia wody w Leszkowicach** - architektura i sposób kształtowania bryły jest wyjątkowy, obiekt ten z powodzeniem mógłby stać się jednym z cenniejszych wizerunków promujących dziedzictwo związane z rzeką Odrą. Podobnie jak **pas umocnień poniemieckich z lat 30. i 40. XXw. (tzw. Rygiel Odry)** – wszystkie zachowane schrony, oraz ich pozostałości powinny zostać w pełni zinwentaryzowane w celu szerszego rozpowszechnienia i promocji jako elementu miejscowego dziedzictwa.

Atrakcyjność turystyczna i potencjał dla rozwoju turystyki

Atrakcyjność turystyczna regionu wiąże się przede wszystkim z walorami krajobrazowo-przyrodniczymi oraz dziedzictwem kulturowym. Głównym szlakiem jest rowerowy i kajakowy **Szlak Odry** przebiegający wzdłuż Doliny Odry o łącznej długości **1064 km**. Szlak biegnie z granicy czeskiej do Owczar przez m.in. Wrocław i Głogów. Na obszarze LGD szlak ma długość ok. **256 km i biegnie po obu jej brzegach**. Szlak Odry wpisany jest do sieci szlaków dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego **Greenways**. Jest to oś działań turystycznych, przyrodniczych i społecznych w Partnerstwie. Zaletą Szlaku Odry jest to, że łączy charakterystyczne elementy kulturowe, społeczne i przyrodnicze, jakie należy poznać na tym odcinku Odry. Ponadto łączy kilkanaście ścieżek dydaktycznych, zlokalizowanych na obszarze. Szlak wymaga jednak odnowienia i dalszego rozwoju, zarówno jako szlak kajakowy, jak i rowerowy.

Na terenie LGD oprócz Szlaku Odry funkcjonuje także cała sieć szlaków rowerowych. Najlepiej przygotowany system szlaków rowerowych znajduje się w powiecie wołowskim i średzkim. W przypadku pozostałych gmin istnieją lokalne pętle, ale należy je solidniej przygotować i przede wszystkim zsieciować. Na obszarze funkcjonuje motorowy międzynarodowy **Szlak Cystersów**, który w partnerstwie koncentruje uwagę na **zespół pocysterski w Lubiążu**, będący niewątpliwie największym magnesem przyciągającym turystów. Przez kilka gmin LGD przebiega także **Szlak Św. Jakuba**. Ponadto **wspólne dziedzictwo kulturowe predysponuje do wypracowania i wytyczenia szlaków tematycznych, np. śladami Napoleona czy Św. Jadwigi czy wcześniej wspomniany szlak „Pałace Doliny Odry”**.

Bogactwo przyrodnicze determinuje rozwój turystyki krajoznawczej, przyrodniczej, birdwatchingu, a także edukacyjnej. Na obszarze LGD znajduje się sieć ścieżek dydaktycznych. W chwili obecnej jest ich kilkanaście, z czego większość to ścieżki przyrodnicze ukazujące specyfikę doliny rzecznej. Ścieżki są jednak słabo promowane i wymagają lepszego wyposażenia terenowego i wydawniczego dla sprawnego funkcjonowania. Funkcjonują również 3 ścieżki kulturowe. Wszystkie ścieżki są umiejscowione równomiernie w dolinie Odry bez nadmiernej koncentracji. **Ofertę edukacyjną rozwijają istniejące lub tworzone ekomuzea**, które oprócz walorów przyrodniczych przybliżają walory kulturowe, tradycje, obrzędy, a także umożliwiają aktywne spędzenia czasu np. poprzez warsztaty rękodzielnicze czy edukacyjne.

Atrakcyjnymi turystycznie jest wiele miejscowości, których historia sięga średniowiecza, np. Środa Śląska, Wołów, Brzeg Dolny, Chobienia, tym bardziej że w ostatnich latach są one rewitalizowane i restaurowane. **W wielu miejscowościach wiejskich znajdują się cenne obiekty zabytkowe i prawdziwe perełki architektoniczne** jak np. cerkiew w Malczycach czy kościół drewniany w Godzięcinie, które wymagają jednak większej promocji oraz inwestycji w zakresie restauracji, zabezpieczenia i udostępnienia. Istotne znaczenia mają **regionalne czy tematyczne imprezy np. Obłężenie Klasztoru, Święto Wina w Mieście Skarbów czy Blues nad Odrą**.

Ze względu na swoje położenie nad Odrą i jednocześnie w bliskim sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich LGD powinno wzmacniać swe atuty w zakresie oferty turystyki rodzinnej i weekendowej, a także nakierowanej na kontakt z przyrodą oraz kwalifikowaną – specjalistyczną, tematyczną – skierowaną do bardziej świadomych turystów, zainteresowanych nie tyle wypoczynkiem, co zdobywaniem nowych doświadczeń, wiedzy, emocji.

Niestety w chwili obecnej ani oferta i infrastruktura turystyczna nie jest odpowiednio przygotowana i rozbudowana, ani nie wykorzystuje się potencjału wynikającego z lokalnego (unikalnego) dziedzictwa. Do celów turystycznych

wykorzystywany jest wciąż głównie zespół pałacowo-klasztorny w Lubiążu i Skarb Średzki w Środzie Śląskiej. Nie funkcjonują one jednak w żadnym pakiecie czy zewnętrznej ofercie turystycznej, a ich promocja jest nie wystarczająca. Brakuje spójnej oferty turystycznej, która trafiłaby do osób zainteresowanych Szlakiem Odry. Nie ma sprzedawalnego produktu turystycznego, którego odbiorcą w pierwszej kolejności powinni być mieszkańcy Wrocławia, Głogowa, Lubina i Legnicy. Dalszego rozwoju zarówno wymaga infrastruktura turystyczna (szlaki, ścieżki rowerowe, przystanie, biwaki, wiaty, oznakowanie itd.), jak i tzw. baza turystyczna (gastronomia, noclegi, wypożyczalnie sprzętów), choć należy podkreślić, że w ostatnich latach obszar ten podlega dynamicznym zmianom (powstają nowe hotele, ośrodki noclegowe, wypożyczalnie sprzętów – w chwili obecnej właściwie we wszystkich gminach istnieje baza noclegowa). Jednym z nowych wyzwań jest zatem kreowanie współpracy pomiędzy coraz większą grupą osób i podmiotów z sektora szeroko rozumianej turystyki. Bardziej zdecydowanych działań wymaga wspólna promocja, w tym z wykorzystaniem potencjału Internetu, mediów społecznościowych oraz nowych narzędzi technologicznych.

Nacisk powinien być położony na rozwój turystyki rowerowej i kajakowej, a także, poprzez „adaptację” lokalnych zasobów, na rozwój tematycznej oferty turystycznej (np. przeprawy promowe, Rygiel Odry, infrastruktura hydrotechniczna, ekomuzea, zachowana zabudowa wiejska, szlaki znanych postaci, oferta produktów i producentów lokalnych itd.). W kontekście Odry symboliczne wręcz znaczenie z uwagi na miejscową historię i tradycje ma rewitalizacja przestrzeni dawnych przystani i miejsc przepraw. Cel ten można uzyskać poprzez jej uporządkowanie (w tym odnowienie charakterystycznych kamiennych nawierzchni prowadzących do nich) oznakowanie i nadanie im nowych funkcji turystyczno – rekreacyjnych. Podobnie w przypadku renowacji obiektów zabytkowych (np. adaptacja na funkcje hotelowe, wystawowe, edukacyjne itd.), a także uporządkowanie terenów zielonych, wchodzących w skład dawnych zespołów dworskich/ pałacowych i przystosowanie ich do pełnienia roli miejsca rekreacji dla dorosłych i dzieci. Należy pamiętać, że wszystkie działania z zakresu turystyki i rekreacji, a także zachowania dziedzictwa historyczno-przyrodniczego wpływają z jednej strony na wzrost tożsamości i aktywności lokalnej, a z drugiej na zwiększenie atrakcyjności obszaru i postrzegania go jako przyjaznego miejsca do życia. Mają więc o wiele szersze oddziaływanie.

Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne podkreślające specyfikę obszaru

Kulinaria

Klimat i gleby doliny Odry od zawsze stwarzały dogodne warunki dla upraw winorośli i wytwarzania **wina**. Tradycje winiarskie kontynuowane są na obu brzegach Odry. Na listę produktów tradycyjnych wpisane zostało wytwarzane i tu **wino śląskie**. W Miękini od 2001 roku działa jedna z największych w Polsce winnica - Winnice Jaworek - www.winnicejaworek.pl. Winorośl, testowanych jest ponad 30 odmian, uprawiana jest obecnie w Miękini oraz w Wińsku. W roku 2012 Winnice Jaworek i produkowane tu wina zostały wyróżnione certyfikatem międzynarodowej Sieci Dziedzictwa Kulinarne, skupiającej producentów stosujących wysokiej jakości surowce oraz wytwarzających regionalne specjalności. Winnice Jaworek są ważnym punktem na enoturystycznej mapie Polski. Dla odwiedzających gości udostępniona jest do zwiedzania winiarnia i piwnica. W trakcie wizyty goście poznają historię miejsca, proces produkcji od momentu zbioru owoców do wprowadzenia gotowego wina do sprzedaży. Przy sprzyjającej pogodzie istnieje możliwość zwiedzenia również plantacji. Zakończeniem zwiedzania są degustacje win i miodów produkowanych w winnicy. Dla osób interesujących się uprawą winorośli, specyfiką pracy na winnicy oraz sposobem produkcji wina jakościowego według tradycyjnych metod prowadzone są warsztaty i szkolenia z enologii oraz sommeliarskie. Wina wytwarzane są również w wielu przydomowych winniczkach, których jest bardzo dużo na tym obszarze.

Produktem lokalnym, zdobywającym coraz więcej amatorów, są **soki tłoczone na zimno, przede wszystkim z jabłek**, z gospodarstw rolnych w Lutyni – Maciejowy Sad oraz Anbol – Owoce Lutyni. Uprawia się tu także inne owoce, które stają się podstawą do wyrobu soków, herbat i przetworów.

Na całym obszarze produkuje się **miody**, ale na szczególną uwagę zasługują **miody z lasów odrzańskich**, charakteryzują się one wyjątkowym smakiem i aromatem. Znajdziemy tu miód akacjowy, lipowy, lipowo-spadziowy, rzepakowy, wielokwiatowy oraz gryczany.

Obszar gminy Rudna, szczególnie miejscowości położone nad Odrą, takie jak Ciechłowice czy Naroczyce, to tereny gdzie istnieją kilkupokoleniowe tradycje upraw **kapusty**. Mieszkańcy kultywują je także dzięki corocznemu Świętu Kapusty, które odbywa się w Naroczycach. W żadnym innym miejscu na Dolnym Śląsku nie można skosztować kilkudziesięciu potraw z kapusty w jedno popołudnie. Także uprawa **ogórka** ma w Dolinie Odry długą, sięgającą XIX w. tradycję. Obecnie najbardziej rozpowszechniona jest w gminach Ścinawa, Rudna, Jemielno, Wińsko i Brzeg Dolny. Od 1960 r. przetwórnia w Ścinawie produkuje **ogórki konserwowe ścinawskie** (produkt wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych). Specjały przygotowywane są wg tradycyjnej receptury, wszystkie czynności produkcyjne wykonywane są ręcznie. Innym produktem ze Ścinawy, cieszącym się renomą w regionie, są **patisony konserwowe**.

Na znaczeniu zyskują także produkty wytwarzane przez małe, lokalne, często o rodzinnych tradycjach firmy: piekarnie, masarnie, cukiernie.

Rękodzieło i rzemiosło

Produkty rękodzielnicze i rzemieślnicze Krainy Łęgów Odrzańskich zadziwiają swoją różnorodnością i oryginalnością. Niejednokrotnie wytwarzane są w nadodrzańskich miejscowościach od pokoleń. Większość produktów dostępna jest u producentów oraz na lokalnych imprezach. LGD Kraina Łęgów Odrzańskich współpracuje z kilkudziesięcioma rękodzielnikami, artystami i producentami lokalnymi. Reprezentowane „branże” to malarstwo, ceramika, szydełkowanie, rzeźba, tkactwo, obróbka drewna, szycie lalek, tworzenie kartek okolicznościowych. Są też twórcy carvingu, biżuterii, witraży, wyrobów ze słomy i siana, haftu matematycznego, krawiectwa artystycznego, ręcznie kutych skrzyń na listy, ozdób okolicznościowych (w tym ręcznie malowanych bombek), wikliny papierowej. Spośród rękodzielników tylko kilka osób prowadzi działalność gospodarczą, pozostałe sprzedają swoje produkty na umowę o dzieło lub zlecenie. Warto zaznaczyć, że w grupie rękodzielników dwie osoby były inicjatorami projektów w ramach programów Działaj Lokalnie i osi Leader: projekt „Spotkania z rękodzielnikiem – zarazić pasją” w gminie Malczyce oraz projekt „Gliniane Gawrony” w gminie Rudna. Projekt „Gliniane Gawrony” dał początek Stowarzyszeniu „Gliniane Gawrony” działającemu na rzecz rozwoju miejscowości.

W ramach wsparcia i promocji twórców Krainy Łęgów Odrzańskich LGD zainicjowało organizację cyklicznego Forum Rękodzielniczego. Po raz pierwszy zorganizowano także Festiwal Rękodzieła. Funkcjonuje też grupa dyskusyjna, której członkami są współpracujący z LGD twórcy, jako platforma wymiany informacji i opinii. Wydano także album fotograficzny prezentujący rękodzielników oraz nagrano kilkanaście kilkunastominutowych filmów, przybliżających z jednej strony konkretne osoby, a z drugiej wartość i specyfikę rękodzieła i rzemiosła. Wszystkie te działania mają na celu integrację środowiska, lepszą promocję, wykreowanie produktu lokalnego jako produktu turystycznego, marki turystycznej KŁO oraz wzmocnienie identyfikacji rękodzielników/rzemieślników z regionem. Niezbędna jest kontynuacja i rozwój rozpoczętych działań, służących z jednej strony lepszej promocji produktów i ich udostępnianiu, a z drugiej wzmocnieniu integracji, współpracy i identyfikacji środowiska oraz profesjonalizacji działania (szkolenia, warsztaty, wspólne logowanie w ramach regionalnej marki, certyfikacja, utrzymania jakości, estetyki wykonania i opakowania itd.). Koniecznym jest także włączenie produktu lokalnego w ofertę turystyczną, np. rozszerzenie oferty o warsztaty oraz sieciowanie. Oprócz działań nakierowanych na wsparcie konkretnych produktów/osób kapitalne znaczenie będzie też miało upowszechnienie wiedzy o wartości rękodzieła/produktu lokalnego oraz popularyzacja trendów/ruchów typu slow food, slow city itp.

Ponieważ do produktów lokalnych zalicza się również usługi oraz cenne inicjatywy, mające na celu pobudzenie aktywności społecznej oraz ruchu turystycznego, z którymi identyfikują się mieszkańcy, wymienić należy te imprezy, które w znacznym stopniu integrują społeczność i mają wpływ na propagowanie regionu i są dla niego specyficzne.

Do wyróżniających się wydarzeń cyklicznych znanych w LGD jak i Polsce należą **Święto Wina w Mieście Skarbow, Festiwal Ścinawski Blues nad Odrą oraz Inscenizacja Historyczna Oblężenie Klasztoru**. Ważne i perspektywiczne wydarzenia pod kątem lokalnym to **Biesiada nad Kaczawą, Festiwal Łata w Miękini, Święto Pieroga i Kapusty, Święto Łęgów Odrzańskich, Imieninowy Festyn Parafialny w Głębowicach, Festiwal Rękodzielników KŁO, Festiwal Produktu Lokalnego w Krzydlinie Wlk.** oraz zawody wędkarskie **Ryba Krainy Łęgów Odrzańskich**. Wszystkie wyżej wymienione imprezy nawiązują do lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego, a także do tradycji (tradycje winoroślarskie, dziedzictwo Cystersów, wydarzenia związane z przeprawą Napoleona przez Kaczawę, postać Garniera w Głębowicach) lub powstały w oparciu o lokalne inicjatywy i jako takie weszły do stałego kalendarza imprez rozpoznawalnych dla szerokiej publiczności (przede wszystkim Festiwal w Miękini i Ścinawie). Kolejne imprezy nawiązują do lokalnych produktów, w tym rolnych i promują lokalne rękodzieło. Nie bez znaczenia są plenery artystyczne w Prochowicach oraz Plener artystyczny pn. „**Dziwin Dolnośląski Kazimierz Dolny nad Odrą**”, które nawiązują często po nadodrzańskiej przyrody i budują obraz regionu jako krainy ludzi twórczych. Do wydarzeń kulturowych o charakterze muzycznym należy wymienić festiwale zespołów folklorystycznych w Środzie Śląskiej i Mojmęcicach. Są również wydarzenia, które mocno nawiązują do turystycznego Szlaku Odry. Należą do nich **Spływ kajakowy Szlakiem Odry** oraz **Międzynarodowy Rajd Rowerowy Szlakiem Odry**. Coraz większą rangę i popularność zdobywają wydarzenia geocacherskie. Na terenie LGD powstało i jest realizowane z powodzeniem wydarzenie **GALERIA GEOCOINÓW** mająca charakter międzynarodowy z perspektywą powstania MEGA WYDARZENIA z udziałem Czechów i Niemców.

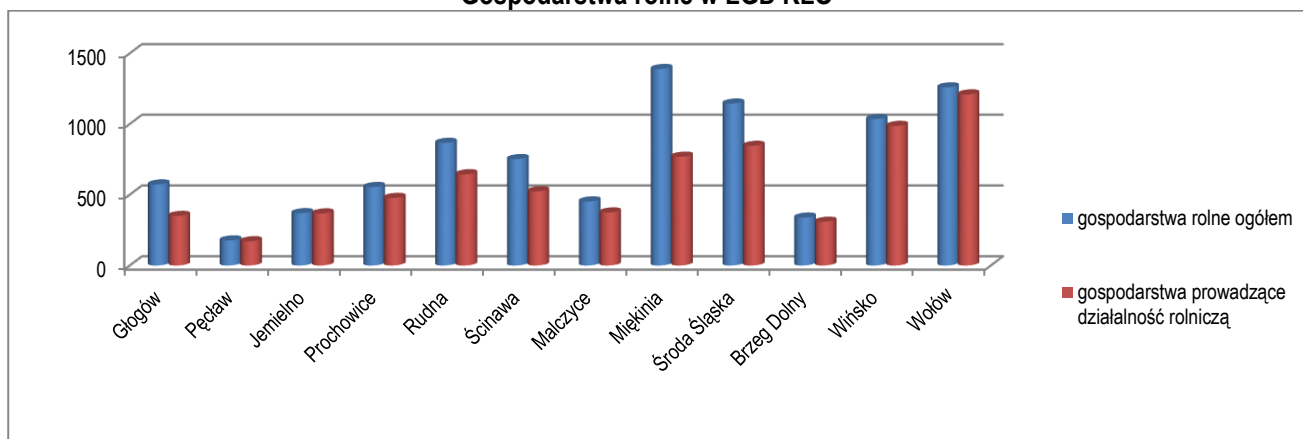
Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego

Kraina Łęgów Odrzańskich, pomimo szybko następującej suburbanizacji pozostaje rejonem typowo rolniczym. Użytki rolne zajmują w regionie 62% powierzchni, z tego większość 83% to grunty orne, łąki i pastwiska to 17%, a sady jedynie 0,6% powierzchni użytków rolnych. Największy udział użytków rolnych (powyżej 70%) jest w gminach Środa Śląska, Malczyce, Ścinawa i Peław; najniższe (poniżej 50%) w gminach: Wołów, Brzeg Dolny i Jemielno. Najlepsze gleby

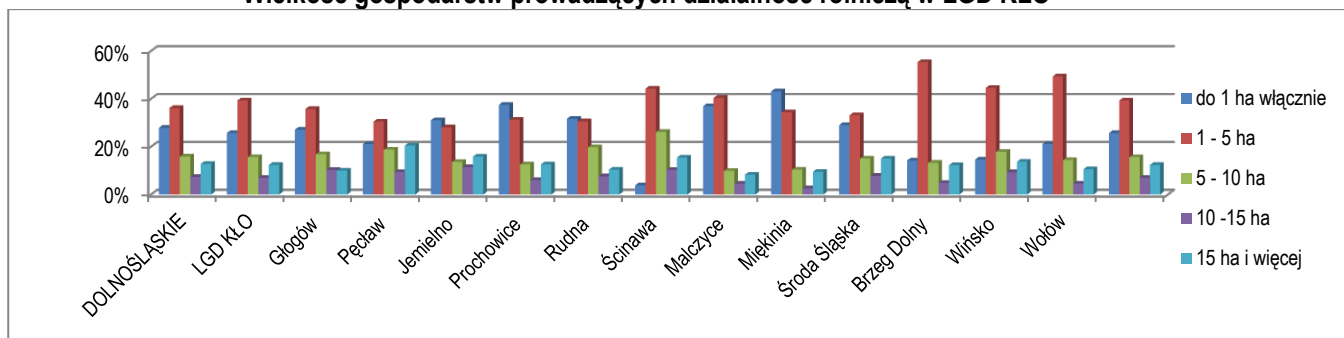
położone są w gminie Głogów, Pęcław, Ścinawa oraz w rejonie Środy Śląskiej, najsłabsze gleby położone są na prawym brzegu Odry w gminie Jemielno i Wołów.

Na terenie LGD funkcjonuje ogółem, zgodnie z danymi PSR 2011, **8906 gospodarstw rolnych**, co ciekawe najwięcej w gminie Miękinia (!), choć jak wynika z dalszych danych ma ona jednocześnie najmniej rolniczy charakter w kontekście prowadzenia działalności rolniczej. Tu dominują tradycyjnie Pęcław, Jemielno, Wińsko i Wołów, gdzie ponad 95% gospodarstw rolnych prowadzi działalność rolniczą – w gminie Miękinia poziom ten wynosi zaledwie 55%, przy jednoczesnym największym udziale gospodarstw do 1 ha. Średnia dla LGD wynosi 79%. Warto zwrócić uwagę, że zaledwie w dekadę ilość gospodarstw rolnych zmniejszyła się o 28%. Jednocześnie zwiększył się udział gospodarstw pow. 1 ha – z niemal 60% zgodnie z PSR 2002 do 74% wg PSR z 2011r.

Gospodarstwa rolne w LGD KŁO

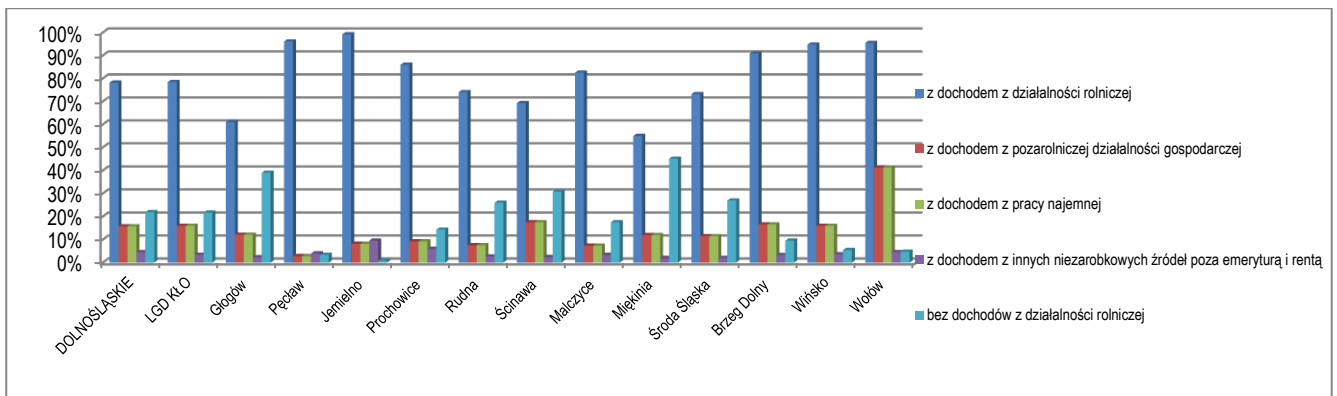

Wielkość gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w LGD KŁO

W przypadku wielkości obszarowej gospodarstw średnia dla LGD jest zbliżona dla wskaźników wojewódzkich. Przeważająca ilość to gospodarstwa do 5 ha - jest ich 65% ogółu. Gospodarstwa powyżej 15 ha stanowią jedynie ok. 12% z wyróżniającą się gminą Pęcław, gdzie duże gospodarstwa stanowią 1/5 wszystkich. Jak wynika z poniższego zestawienia średnia dla LGD jest porównywalna z danymi wojewódzkimi, większość gmin zachowało rolniczy charakter – jedynie g. Głogów i Miękinia (są to jednocześnie gminy podlegające w największym stopniu suburbanizacji) wykazują wartości o wiele niższe niż średnia i jednocześnie tu jest najwięcej gospodarstw bez dochodów z działalności rolniczej - w g. Miękinia niemal połowa!

Struktura dochodów gospodarstw rolnych w LGD KŁO

W produkcji przeważa produkcja roślinna, ze zbożami stanowiącymi $\frac{3}{4}$ całości zasiewów, wśród których dominuje pszenica. Uprawy przemysłowe, w tym głównie rzepak i rzepik, stanowią 17%. Produkcja zwierzęca stanowi o wiele mniejszy dział, a liczba bydła i trzody chlewnej w całym obszarze LGD stanowi ok. 6% pogłowia dla Dolnego Śląska. Wyróżnia się natomiast hodowla drobiu, stanowiąca 17% pogłowia dolnośląskiego. Tu niemal 60% hodowli znajduje się w g. Malczyce i Prochowice – w tej ostatniej zauważalny jest w ostatnich latach swoisty powrót do tradycji drobiarskich, które w przeszłości gospodarczo charakteryzowały gminne rolnictwo.

Niespełna 0,35% zasiewów to warzywa gruntowe, choć wydaje się, że położenie gmin pomiędzy dużymi ośrodkami miejskimi: Wrocławiem i Głogowem powinno sprzyjać tego rodzaju uprawie. Jedynie gminy: Rudna, Ścinawa, Jemielno i Głogów charakteryzują się nieznacznie większymi wskaźnikami produkcji warzywniczej (Rudna: 1,77%) na potrzeby handlowe i do przetwarzania w Zakładach Handlu i Przetwórstwa Owocowo Warzywnego „Ścinawa”. Jednocześnie to właśnie te plody rolne pozostają symbolami LGD w polityce marketingowej, a w ostatnich latach dodatkowo, przynajmniej wizerunkowo, zyskują na znaczeniu uprawa sadownicze i przetwórstwo owocowe, głównie soki z jabłek z dwóch specjalistycznych gospodarstw w Lutyni (gm. Miękinia) – pomimo to sady zajmują jedynie 1% użytków rolnych (w gospodarstwach indywidualnych 1,23%), a ich posiadanie wykazuje 613 gospodarstw. Obszarowo symbolicznym, jednak wizerunkowo bardzo ważnym, także ze względów na bogate tradycje regionu, niszowym sektorem staje się winoroślarnictwo z Winnicą Jaworek na czele. Winorośl, nie uwzględniając wielu przydomowych małych upraw na potrzeby własne, uprawiana jest obecnie w Miękinii oraz w Wińsku (powiat wołowski). Dzięki wielkości areалу upraw Winnice Jaworek są największą polską winnicą, na której testowanych jest ponad 30 odmian winorośli sprowadzonych między innymi z Niemiec, Austrii i Francji. **Biorąc zatem pod uwagę bieżące trendy związane z ruchem *slow food*, wzrastającą popularnością zdrowej żywności pozyskiwanej od lokalnych producentów, możliwość włączenia produktów rolnych do oferty turystycznej (np. turystyka kulinarna, enoturystyka), a jednocześnie położenie pomiędzy dwoma dużymi ośrodkami miejskimi oraz bliskość silnego ośrodka przemysłowego, jakim jest KGHM Miedź, wydaje się, że właśnie rolnictwo i przetwórstwo owocowo-warzywno powinno być rozwijane i promowane.**

Rozdział IV Analiza SWOT

ANALIZA SWOT KRAINY ŁĘGÓW ODRZAŃSKICH

Metoda SWOT to zintegrowane uporządkowanie czynników, mających wpływ na rozwój Krainy Łęgów Odrzańskich. Czynniki te są podzielone na 4 części:

- **Mocne strony (S, ang. *Strengths*)** – zbór czynników stanowiących atuty i zalety dla obszaru i społeczności Krainy Łęgów Odrzańskich. Czynniki te są pozytywne i dotyczą bezpośrednio obszaru (społeczność KŁO ma na to wpływ).
- **Słabe strony (W, ang. *Weaknesses*)** – zbór czynników stanowiących wady i słabości dla obszaru i społeczności Krainy Łęgów Odrzańskich. Czynniki te są negatywne i dotyczą bezpośrednio obszaru (społeczność KŁO ma na to wpływ).
- **Szanse (O, ang. *Opportunities*)** – zbór czynników stanowiących okazję do tworzenia zmian korzystnych dla obszaru i społeczności Krainy Łęgów Odrzańskich. Czynniki te są pozytywne i wynikają z otoczenia obszaru i społeczności.
- **Zagrożenia (T, ang. *Threats*)** – zbór czynników stanowiących niebezpieczeństwo w wdrażaniu zmian korzystnych dla obszaru i społeczności Krainy Łęgów Odrzańskich. Czynniki te są negatywne i wynikają z otoczenia obszaru i społeczności.

Dzięki tej analizie dowiadujemy się, jak wykorzystać swoje atuty i szanse oraz zminimalizować słabe strony i zagrożenia dla rozwoju Krainy Łęgów Odrzańskich.

SWOT OGÓLNY DLA CAŁEGO OBSZARU KŁO

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Duże walory krajobrazowe 2. Obszary NATURA 2000 Łęgi Odrzańskie spajające partnerstwo oraz inne mniejsze w okolicy doliny Odry. 3. Duża bioróżnorodność w tym ornitologiczna, ichtiologiczna, entomologiczna oraz faunistyczna. Występowanie licznych gatunków chronionych. 4. Obecność nowoczesnej infrastruktury edukacyjnej w Brodnie i w Trzcinicy Wołowskiej. 5. Rozwinięta sieć świetlic i placów zabaw. 6. Wzrastająca aktywność mieszkańców w działalność na rzecz swojego otoczenia. 7. Współpraca w ramach Krainy Łęgów Odrzańskich wokół działań inicjowanych przez LGD. 8. Obecność programów wspierających, takich jak „Zakupowo”, „Działaj Lokalnie”, „Aktywni Ziemi Średzkiej” oraz „Mała Architektura, duża sprawa”. 9. Wzrastające zaangażowanie sektora biznesowego na terenie KŁO. 10. Wzrastająca tożsamość mieszkańców z Krainą Łęgów Odrzańskich. 11. Rozpoznawalna i ceniona marka Krainy Łęgów Odrzańskich 12. Optymalna ilość przepraw mostowych. 13. Dobre połączenie kolejowe na linii Wrocław-Legnica oraz Wrocław – Głogów. 14. Publiczne połączenie komunikacyjne (autokarowe) Ścinawy z Lubinem 15. Wielokulturowość, otwartość i bogate tradycje mieszkańców 16. Charakterystyczne święta regionalne i lokalne 17. Większe zaangażowanie społeczności i podmiotów lokalnych (np. parafii) w ochronę i promocję dziedzictwa lokalnego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Słaba informacja i promocja obszarów przyrodniczych 2. Słaba informacja i promocja walorów kulturowych 3. Bardzo słaba i zanikająca komunikacja publiczna pomiędzy miejscowościami z jednej i drugiej strony Odry 4. Niski poziom przedsiębiorczości w północnych gminach partnerstwa, słaba mobilność i pomysłowość na rozwój własnego biznesu. 5. Silnie ograniczona zdolność budżetowa realizowania projektów rozwojowych dla gmin Jemielno, Pęcław, Wińsko, Malczyce. 6. Niedostosowanie, zwłaszcza tonażowe, dróg do nowych przepraw mostowych. 7. Peryferyjność północnych gmin partnerstwa 8. Brak społecznych i prywatnych ośrodków kulturotwórczych. 9. Niewiele dużych projektów tworzonych i realizowanych wspólnie, jeśli nie ma udziału sekretariatu LGD. 10. Niewielki szacunek mieszkańców do rzeki Odry i obszarów przyrodniczych, dzięki wysypiska. 11. Niska świadomość ekologiczno-przyrodnicza mieszkańców. 12. Zaniechana lub zaniedbana konserwacja wałów przeciwpowodziowych i szeroko rozumianej infrastruktury melioracyjnej. 13. Słaba tożsamość mieszkańców napływowych z dziedzictwem kulturowym, historycznym i przyrodniczym w Krainie Łęgów Odrzańskich 14. Niedostateczny rozwój infrastruktury drogowej, w tym obwodnice, stan dróg i niewiele dróg rowerowych. 15. Słabo działające centra kulturotwórcze regionu zwłaszcza na wsiach. 16. Niewystarczająca infrastruktura informatyczna na wsi i brak umiejętności korzystania z nowych technologii osób starszych.
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmiana postaw konsumenckich na produkty lokalne i usługi regionalne. 2. Możliwość realizowania projektów współpracy z innymi LGD na terenie Polski i zagranicy. 3. Wsparcie finansowe i zarządcze zespołu Pałacowo-Klasztorowego w Lubiążu 4. Wsparcie realizacji celów Lokalnej Strategii Rozwoju z innych środków finansowych, np. Regionalny Program Operacyjny, Program Operacyjny Wiedza i Edukacja. 5. Rozwój i włączenie podmiotów i społeczności do sieci i idei SLOW FOOD i 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa zakładu energetycznego w Jurczu wraz z przekształceniem rzeki Odry 2. Postrzeganie Krainy Łęgów Odrzańskich jako regionu zanieczyszczonego w odniesieniu do rzeki Odry 3. Zanieczyszczenie wód rzeki Odry, w tym PCC Rokita S.A. i górnictwo jako źródła zanieczyszczeń. 4. Budowa kopalni węgla brunatnego w Legnicko-Głogowskim Okręgu Miedziowym 5. Susza i wypływanie Odry 6. Odływ ludności z obszaru LGD, zwłaszcza osób z wysokimi kwalifikacjami.

<p>SLOW CITY.</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Bliskość dużych miast centrotwórczych Wrocław, Legnica, Lubin, Głogów. 7. Czynna ochrona pastwisk i łąk, łągów odrzańskich między innymi przez program rolnośrodowiskowy. 8. Wsparcie działań związanych z małą retencją. 9. Rozbudowa i włączenie się do sieci przystani wodniackich województwa lubuskiego i miasta Wrocławia 10. Konsolidacja działań w ramach Szlaku Odry wszystkich podmiotów wzdłuż rzeki Odry. 	<ol style="list-style-type: none"> 7. Pomijanie ośrodków kulturotwórczych w dystrybucji środków na ich działalność. 8. Wzrastająca ilość chorych na choroby cywilizacyjne.
--	--

PRODUKT LOKALNY

Produkt lokalny rozumiany szeroko jako produkt wytwarzany własnoręcznie lub w małych przetwórnich oraz produkt spożywczy charakterystyczny dla obszaru KŁO.

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zintegrowane środowisko rękodzielników z obszaru KŁO 2. Wydane i rozpowszechnione informacje drukowane i filmowe o rękodzielnicach KŁO 3. Grupowy udział rękodzielników w markowych wydarzeniach na obszarze LGD –np. Obłężenie klasztoru, Święto Wina w Mieście Skarbów itd. 4. Rozwijające się wydarzenia własne na terenie LGD promujące produkty lokalne np , Festiwal Rękodziela, Festiwal Produktu Lokalnego Krzydlinie Wielkiej oraz jarmarki świąteczne w gminach 5. Funkcjonująca sieć komunikacji między rękodzielnikami. 6. Rozpoznawalne produkty spożywcze: wina z Miękini, soki z Lutyni, przetwory z Ścinawy, kurczaki z Prochowic, wędliny z Malczyc. 7. Współpraca pszczelarzy i rękodzielników z leśnikami. 8. Rozwijająca się sieć ekomuzeów w KŁO przy udziale rękodzielników. 9. Rozwijające się gospodarczo miasta leżące w obszarze LGD – Prochowice, Środa Śląska, Wołów, Brzeg Dolny. 10. Rozwijające się gospodarczo miasta w sąsiedztwie LGD – Wrocław, Legnica, Lubin, Głogów i Polkowice. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak stałego funkcjonującego systemu sprzedaży na terenie KŁO. 2. Brak marki lokalnej dla poszczególnych grup produktów. 3. Brak sieci producentów rolnych, słabo rozpoznany rynek lokalnej produkcji warzyw i owoców na terenie KŁO. 4. Brak podmiotu gospodarczego pośredniczącego w sprzedaży ciągłej produktów wytworzonych w KŁO 5. Nie ma rozpoznawalnych stałych i okresowych punktów sprzedaży produktów KŁO. 6. Brak miejsca do legalnego przetworzenia produktów spożywczych w skali mikro i małej przez rolników i mieszkańców regionu. 7. Niepełna reprezentowalność producentów produktów lokalnych z obszaru LGD. 8. Niewielka zdolność producentów produktów lokalnych do współpracy i współorganizacji. 9. Trudność w znalezieniu wspólnych rozwiązań marketingowych i logistycznych dla przetwórców z różnych branż np. wino z Miękini a przetwory warzywne z Ścinawy
Szanse	Zagrożenia

<ol style="list-style-type: none"> 1. Utworzenie punktu sprzedaży produktów lokalnych przy Zespole Pałacowo-Klasztornym w Lubiążu. 2. Stworzenie prawa podatkowego pozwalającego legalnie wytwarzać i sprzedawać niewielkie ilości produktów lokalnych. 3. Stworzenie kalendarza uczestnictwa rękodzielników 4. Współpraca z galeriami handlowymi na Dolnym Śląsku. 5. Stworzona i funkcjonująca marka Dolnośląski Szlak Ekomuzeów 6. Włączenie do sieci Slow Food producentów rolnych i spożywczych 7. Współpraca z innymi LGD w Polsce i zagranicą. 8. Wspieranie przez Urząd Marszałkowski promocji produktów lokalnych za granicą. 9. Wspieranie rozwoju rynków produktów lokalnych przez Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego. 10. Wsparcie produktów lokalnych w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich oraz Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. 11. Sieciowanie sprzedaży produktów lokalnych pomiędzy LGD, w ramach projektów współpracy. 12. Potencjalny rynek zbytu w rozwijających się miastach. 13. Rosnąca świadomość konsumencka. 14. Moda i trend na produkty lokalne i Slow Food. 15. Rozwój ekoturystyki rekreacji. 16. Członkostwo w Dolnośląskiej sieci Partnerstw LGD (wymiana doświadczeń, wspólna promocja) 17. Sąsiedztwo regionu LGD z Wrocławiem. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skomplikowane dla przeciętnego obywatela przepisy prawa związane z przetwarzaniem i sprzedażą produktów lokalnych. 2. Nierentowność wytwórstwa produktów lokalnych. nieekonomiczność mikrowytwórstwa i produkcji nierolniczej po opodatkowaniu i naliczeniu składek ZUS. Powiększanie szarej strefy. 3. Słaba umiejętność konsumentów w rozpoznawaniu produktów rękodzielniczych i spożywczych w zakresie ich oryginalności i wartości. 4. Podrabianie towarów lokalnych, w szczególności miodu. 5. Zmiany i zaostrzenia przepisów w zakresie tradycyjnego przetwórstwa, np. ograniczenia dot. wędzenia. 6. Działania korporacji handlowych do przejęcia niszowych rynków. 7. Obniżanie ceny grup produktów w wyniku eksportu np. z Chin. 8. Niska świadomość społeczna dotycząca jakości i ceny produktów. Niedowartościowanie towaru. 9. Nastawienie dużej grupy społeczeństwa do zakupów produktów tanich o niższej jakości. 10. Intensyfikacja rolnictwa i obniżanie cen tego samego produktu poprzez obniżenie jakości
---	---

TURYSTYKA NA SZLAKU ODRY

Turystyka rozumiana jako celowe wizyty w regionie grup zorganizowanych i osób indywidualnych w celu skorzystania z oferty i poznania regionu. W tym edukacja.

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wydane i rozpowszechnione informacje drukowane i filmowe promujące KŁO 2. Rozpoznawalne wydarzenia i imprezy np. Festiwal Blues nad Odrą, Inscenizacja Oblężenie Klasztoru, Święto Wina w Mieście Skarbów 3. Dobrze funkcjonujący wodniacki ośrodek szkoleniowy przy OSP w Lubiążu. 4. Rozwinięta sieć skrytek geocache. (geocaching.com) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewielka lub żadna infrastruktura turystyczna wodniacka w miejscowościach nad Odrą. Brak przystani i zaplecza dla przyjmowania niewielkich łodzi motorowych i kajaków. 2. Brak zorganizowanej sieci marin i portów na odcinku Odry Uraz – Bytom Odrzańskich. Brak kooperatora turystycznego. 3. Słaba konkurencyjność Doliny Odry względem Sudetów i Doliny Baryczy

<ol style="list-style-type: none"> 5. Rosnąca sieć punktów noclegowych i oferta wokół tych punktów. 6. Przygotowana sieć „przewodników za lada” 7. Rozwijające się ośrodki edukacyjne – Trzcinnica Wołowska, Lubiąż 8. Wzrastająca potrzeba współpracy podmiotów usługowych w zakresie turystyki. 9. Doskonale przyjęty szkolny turniej edukacyjny Krainy Łęgów Odrzańskich. Rozwijana współpraca z szkołami. 10. Opracowana i funkcjonująca oferta Dolnośląskiego Szlaku Ekomuzeów w Dziewinie, Lubiążu, Godzięcinie i Zaborze Wielkim 11. Rozwijająca się sieć dróg rowerowych 12. Duże walory przyrodnicze: Natura 2000, rezerваты przyrody, użytki ekologiczne. 13. Zabytki wysokiej rangi Zespół Pałacowo-Klasztorny w Lubiążu, Garnierówka w Głębowicach 14. Przebieg przez obszar Międzynarodowego Szlaku Cystersów 15. Przebieg przez obszar głównej osi Szlaku Odry 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Konieczność realizacji przez samorządy zadań zabezpieczających potrzeby niższego rzędu – słaby budżet na rozwój turystyki. 5. Słabo rozwinięta infrastruktura noclegowa hotelarska i agroturystyczna. 6. Niska konkurencyjność agrokwater na obszarze Krainy Łęgów Odrzańskich z agrokwaterami w innych regionach 7. Niewielka ilość kreatywnych i realnych pomysłów na rozwój biznesu turystycznego 8. Rowerowy Szlak Odry wymagający konserwacji i naprawy. 9. Brak zintegrowanej oferty turystycznej na Szlaku Odry. 10. Słabo znana marka Szlaku Odry 11. Słabo zintegrowana oferta edukacyjna w Krainie Łęgów Odrzańskich. 12. Niewystarczająca promocja, zarówno na poziomie gmin, jak i regionu. 13. Brak pełnej i aktualnej informacji o zabytkach, szlakach, atrakcjach turystycznych.
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Utworzenie wspólnego punktu informacyjnego KŁO 2. Rozwijająca się społeczność geocachcerska, wizyty turystów zagranicznych z Czech i Niemiec. 3. Współpraca w zakresie promocji z innymi LGD i ośrodkami turystycznymi. 4. Możliwość włączenia produktów lokalnych do oferty turystycznej. 5. Wzrastająca ilość turystów odwiedzających region. 6. Rozwój ekoturystyki, turystyki krajoznawczej, rekreacji 7. Zmiany w trendach turystycznych na turystykę bardziej świadomą, zaangażowaną, indywidualną, specjalistyczną. 8. Członkostwo w Dolnośląskiej sieci Partnerstw LGD (wymiana doświadczeń, wspólna promocja) 9. Wykorzystanie potencjału położenia 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mniejsze wsparcie dla Doliny Odry środkami finansowymi na rozwój turystyki w stosunku do innych regionów. 2. Słabe zainteresowanie Wrocławia promowaniem Odry. 3. Słabe zaangażowanie Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej w promocję Szlaku Odry. 4. Budowa kopalni odkrywkowej węgla brunatnego pomiędzy Prochowicami a Ścinawą.

AKTYWNOŚĆ OBYWATELI

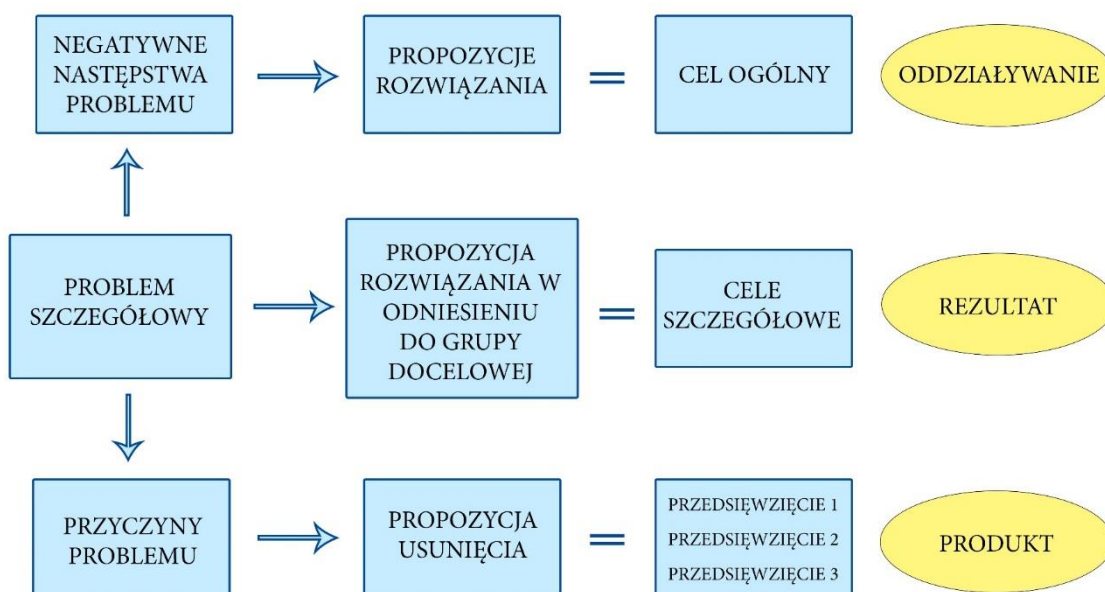
Aktywność mieszkańców regionu w sferze kultury, rozwoju społecznego, działalności na rzecz dobra wspólnego.

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dobra sieć obiektów świetlicowych na terenie KŁO 2. Rosnąca ilość organizacji pozarządowych na terenie KŁO 3. Dobrze funkcjonujący program Działaj Lokalnie 4. Dobrze funkcjonujący Program Mała Architektura Duża sprawa, Zakupowo oraz Aktywni Ziemi Średzkiej. 5. Rosnące zaangażowanie biznesu w działania społeczności wiejskich. 6. Działalność zespołów ludowych i śpiewaczych. 7. Rozwijające się festiwale i imprezy np. Festiwal Zespołów Ludowych w Mojęcicach. 8. Duży potencjał społeczności do działalności akcyjnej na rzecz dobra wspólnego. 9. Profesjonalizacja niektórych organizacji i coraz większe przejmowanie realizacji zadań publicznych, szczególnie w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niska świadomość społeczna/obywatelska 2. Słabe przygotowanie organizacji pozarządowych i społeczności do samodzielnego zdobywania środków finansowych i zasobów na swoją działalność. 3. Brak programu zajęć w świetlicach lub niedostosowana oferta zwłaszcza dla młodzieży (nie dotyczy wszystkich gmin) 4. Niedoposażone zespoły taneczne i śpiewacze. 5. Duża ilość organizacji nieaktywnych. 6. W gminach wiejskich duży udział w sektorze organizacji podmiotów tradycyjnych i ukierunkowanych na jeden obszar/wybraną grupę odbiorców - OSP i kluby sportowe. 7. Słaba infrastruktura wsparcia sektora społecznego (poza powiatem wołowskim) 8. Wsparcie finansowe gmin często ograniczające się do sportu i kultury fizycznej
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Duża ilość programów i środków na wspieranie obywatelskości, kapitału ludzkiego, organizacji strażniczych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bariera administracyjna w pozyskiwaniu środków przez małe organizacje. Przesunięcie celów.

Rozdział V Cele i wskaźniki

Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT i diagnozą obszaru.

Na podstawie wniosków płynących z badań ankietowych, spotkań informacyjnych w gminach, wywiadów focusowych, spotkań zespołu roboczego, spotkań konsultacyjnych w gminach i konsultacji prowadzonych za pośrednictwem strony internetowej przygotowana została analiza SWOT obszaru i zestawienie wskazanych przez mieszkańców problemów obszaru. Na ich podstawie przygotowano zestawienie problemów, które zgodnie z metodyką prac nad LSR, podzielone zostało na problemy oraz ich przyczyny i skutki. Następnie problemy przekształcone zostały na cele i przedsięwzięcia, zgodnie z poniższym schematem:

Z tak stworzonego drzewa celów, na podstawie wniosków z konsultacji – po ich analizie i ewentualnym odrzuceniu, wybrane do realizacji w ramach LSR zostały te cele i przedsięwzięcia, które są bezpośrednio możliwe do realizacji w ramach działania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014 – 2020, M19 – „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) 1303/2013)” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

Biorąc pod uwagę cele przekrojowe PROW 2014 – 2020 tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu i innowacyjność oraz zasadę zintegrowania celów, zasobów, podmiotów z różnych sektorów na rzecz rozwoju regionu postanowiliśmy cele z sfery środowiskowo – kulturowej zintegrować z spójnymi celami ze sfer gospodarczej i społecznej. Pozwoli to na faktyczne uwzględnienie celów przekrojowych i realizację zasady zintegrowania w całej strukturze celów LSR, która ostatecznie wygląda następująco:

Cel szczegółowy	Przedsięwzięcie	Preferowany zakres projektów w ramach Przedsięwzięć	Sposób realizacji	Uzasadnienie
Cel ogólny: 1. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie				
1.1. Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury związanej z turystyką wodną po Odrze	I. Turystyka na „Szlaku Odry”	<p>1. Rozwój infrastruktury turystycznej, w tym ścieżek rowerowych oraz infrastruktury wodniackiej na „Szlaku Odry”</p> <p>2. Rozwój działań promujących region, jego markę, unikatowość oraz ofertę turystyczną – wydawnictwa promujące, imprezy regionalne (np. „Obłężenie Klasztoru”, „Święto Wina w Mieście Skarbów”, „Blues nad Odrą”, Spływ kajakowy Szlakiem Odry, Rajd rowerowy Szlakiem Odry etc.), opracowania tematyczne (np. szlaki tematyczne), serwisy www, inwentaryzacja i promocja potencjalnych atrakcji turystycznych, kreowanie oferty turystycznej itp.</p> <p>3. Rozwój punktów i sieci informacji turystycznej z warunkiem współpracy.</p> <p>4. Rozwój oferty noclegowo-gastronomicznej (miejsca pracy)</p> <p>5. Powstanie i rozwój oferty usług turystycznych i okółoturystycznych, np. wypożyczalnie rowerów czy kajaków, wyszkolenie kadry przewodników zintegrowanej z ofertą marek lokalnych Krainy Łęgów Odrzańskich (miejsca pracy).</p> <p>6. Rozwój aplikacji turystycznej promującej ofertę Krainy Łęgów Odrzańskich, w tym „Szlaku Odry”,</p> <p>7. Serwis internetowy z regionalną ofertą noclegową, gastronomiczną i turystyczną (w tym oferta bieżąca, wydarzenia-kalendarz, aktualności itd.).</p> <p>8. Rozwój oferty turystycznej, w tym ekomuzeów, punktów ekomuzealnych, wiosek tematycznych.</p> <p>9. Wykorzystywanie i popularyzacja nowoczesnych narzędzi z zakresu ICT i mediów społecznościowych wspierających rozwój turystyki.</p>	<p>Wspierany zakres operacji (19.2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie działalności gospodarczej • Rozwijanie działalności gospodarczej • Wspieranie współpracy pomiędzy podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą • Rozwój rynków zbytu produktów i usług lokalnych • Zachowanie dziedzictwa lokalnego • Budowa lub przebudowa ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej • Promocja obszaru objętego LSR <p>oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja (19.4) • Współpraca (19.3) <p>Sposób realizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Operacje konkursowe • operacje własne 	<p>Przedsięwzięcie to będzie miała charakter zintegrowany i w jego ramach realizowane będą zarówno operacje z zakresu tworzenia i utrzymania miejsc pracy, udostępniania obiektów zabytkowych na cele turystyczne oraz rozwoju lokalnej infrastruktury turystycznej. Wspierana będzie również współpraca podmiotów gospodarczych na rzecz rozwoju usług turystycznych oraz rozwijany będzie rynek zbytu na lokalne usługi turystyczne. Osią rozwoju będzie rzeka Odra oraz „Szlak Odry”. Jak wykazały konsultacje społeczne jest to najważniejsze przedsięwzięcie w ramach LSR i w jego ramach należy kompleksowo wspierać tworzenie miejsc pracy oraz dalszy rozwój infrastruktury.</p> <p>Operacje własne: Operacje własne będą nakierowane na zintegrowaną i spójną promocję oferty i produktów turystycznych dla całego regionu oraz na działania usprawniające współpracę pomiędzy podmiotami, w tym targi, wizyty studyjne nabywanie umiejętności.</p> <p>Projekty współpracy:</p>

		10. Rozwój kompleksów rekreacyjno-turystycznych z unikatową ofertą.		Nowoczesne podejście do turystyki tworzące innowacyjny element złożonego produktu tur. poprzez geocaching.
1.2. Utworzenie oferty usług i produktów lokalnych opartych o lokalne zasoby	II. Marka „Krainy Łęgów Odrzańskich”	<p>1. Rozwój systemu promocji produktów i usług z KŁO, np. wspólne oznakowanie, mapa produktów/usług lokalnych</p> <p>2. Powołanie sieci współpracy lokalnych usługodawców oraz producentów</p> <p>3. Powstanie inkubatora przetwórstwa lokalnego</p> <p>4. Tworzenie sieci dostawców bezpośrednich (system sprzedaży)</p> <p>5. Działania szkoleniowe i doradcze wspierające lokalnych producentów, wytwórców oraz usługodawców</p> <p>6. Kontynuowanie wsparcia dla imprez regionalnych promujących lokalnych producentów, wytwórców i usługodawców</p> <p>7. Rozwój aplikacji turystycznej o moduł promujący lokalnych producentów i usługodawców.</p> <p>8. Rozwój oferty produktów i usług lokalnych, w tym ich sprzedaży (miejsca pracy).</p> <p>9. Sklep internetowy z ofertą produktów i usług lokalnych.</p>	<p>Wspierany zakres operacji (19.2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie kapitału społecznego • Podejmowanie działalności gospodarczej • Tworzenie lub rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego • Rozwijanie działalności gospodarczej • Wspieranie współpracy pomiędzy podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą • Rozwój rynków zbytu produktów i usług lokalnych • turystycznej i rekreacyjnej • Promocja obszaru objętego LSR <p>oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja (19.4) <p>Sposób realizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Operacje konkursowe • Projekty grantowe • operacje własne 	<p>W ramach tego przedsięwzięcia rozwijać będziemy markowe produkty i usługi „Krainy Łęgów Odrzańskich”. Przedsięwzięcie to będzie miała charakter zintegrowany i w jego ramach realizowane będą zarówno operacje z zakresu tworzenia i utrzymania miejsc pracy oraz tworzenia inkubatorów przetwórstwa lokalnego.</p> <p>Drugą grupą działań będą te dotyczące wspierania kompetencji i współpracy w ramach istniejącej grupy lokalnych producentów i rękodzielników oraz rozwój rynku zbytu na ich produkty.</p> <p>Projekt grantowy: Nakierowany na wzmocnienie rękodzielników wewnątrz LGD, odnalezienie i włączenie do sieci nowych, wykreowanie nowych aktywności, promocje i wsparcie rękodziela.</p> <p>Operacje własne: Operacje własne będą nakierowane na zintegrowaną promocję powstałej marki lokalnej oraz na działania usprawniające współpracę pomiędzy podmiotami, w tym targi, wizyty studyjne, nabywanie umiejętności.</p> <p>Projekt współpracy:</p>

				Wzmocnienie siły oddziaływania marki na zewnątrz LGD
1.3. Tworzenie nowych i rozwój istniejących źródeł dochodów i miejsc pracy na terenach wiejskich	III. Przedsiębiorcy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wsparcie usług z zakresu opieki nad dziećmi. 2. Wsparcie usług z zakresu opieki nad osobami starszymi. 3. Wsparcie usług z zakresu rekreacji, oferty czasu wolnego. 4. Rozwój dostępu do usług medycznych, rehabilitacyjnych i opiekuńczych. 5. Wsparcie dla rozwoju usług przewozów pasażerskich wewnątrz obszaru. 6. Wsparcie usług edukacyjnych i doradczych. 7. Wsparcie dla rozwoju usług związanych z OZE. 8. Wspieranie rozwoju innych usług i produkcji na terenie KŁO 9. Promocja oferty inwestycyjnej obszaru i działających na nim przedsiębiorców 10. Tworzenie systemu wsparcia i preferencji dla lokalnych przedsiębiorców 11. Realizacja programów szkoleniowych i doradczych podnoszących wiedzę, kompetencję i motywację lokalnych przedsiębiorców oraz pracowników, a także osób zamierzających podjąć działalność gospodarczą, szczególnie z grup defaworyzowanych na lokalnym rynku pracy. 12. Powołanie lokalnego forum przedsiębiorców 	<p>Wspierany zakres operacji (19.2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie działalności gospodarczej • Rozwijanie działalności gospodarczej <p>oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja (19.4) <p>Sposób realizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Operacje konkursowe 	W ramach tego przedsięwzięcia wspierane będą operacje z zakresu podejmowania i rozwijania działalności gospodarczych oraz podnoszenia kompetencji osób, które realizują te operacje. Preferowane będą operacje realizowane/wspierające przedstawicieli wskazanych grup defaworyzowanych oraz rozwijające usługi wskazane podczas konsultacji społecznych jako priorytetowe.
Cel ogólny 2. Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego oraz wzrost poczucia tożsamości mieszkańców z regionem Krainy Łęgów Odrzańskich				
2.1. Wsparcie różnych form aktywności społecznej i inicjatyw oddolnych na obszarach wiejskich, w szczególności realizowanych dla przedstawicieli grup defaworyzowanych	IV. Aktywne, wykształcone i zintegrowane społeczeństwo obywatelskie”	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykorzystanie świetlic i obiektów sportowo – rekreacyjnych na rzecz aktywizacji społecznej, rozszerzenie bazy animatorów lokalnych, tworzenie mini centrów edukacyjnych, klubów zainteresowań, itp. 2. Odnowienie i rozwijanie infrastruktury rekreacyjnej. 3. Realizacja programów edukacyjnych i aktywizacyjnych dla mieszkańców obszaru, 	<p>Wspierany zakres operacji (19.2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie kapitału społecznego <p>oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja (19.4) <p>Sposób realizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekty grantowe 	Projekty grantowe: Realizowany będzie projekt grantowy, który rozwijać będzie aktywność społeczną, między innymi w oparciu o infrastrukturę świetlic, np. organizacja szkoleń, klubów zainteresowań, klubów e-edukacji, klubów seniora. W ramach grantów przewiduje się

		<p>szczególnie dla młodzieży oraz seniorów.</p> <p>4. Podjęcie działań aktywnie włączających seniorów w życie społeczne obszaru, np. sieć Uniwersytetów III wieku, kluby seniora itp.</p> <p>5. Powstanie punktów doradczych dla społeczności lokalnej i organizacji pozarządowych.</p> <p>6. Rozwój centrów/miejsc rekreacyjno-kulturalnych, w tym nakierowanych na wsparcie przedstawicieli grup de faworyzowanych.</p> <p>7. Realizacja działań podnoszących poziom kwalifikacji i wiedzy z zakresu aktywizacji społecznej i obywatelskiej dla liderów lokalnych, przedstawicieli samorządów, instytucji pomocy społecznej, organizacji pozarządowych/społecznych oraz grup nieformalnych.</p> <p>8. Tworzenie przestrzeni do zwiększenia zaangażowania dzieci i młodzieży w działalność tradycyjnych organizacji społecznych, np. OSP, wielopokoleniowe zespoły ludowe, sekcje młodzieżowe tych organizacji.</p>		<p>możliwość zakupu niezbędnego wyposażenia.</p>
<p>2.2. Animowanie i podtrzymywanie wielokulturowego życia obszaru oraz dbanie o jego zasoby przyrodnicze i spuściznę historyczną</p>	<p>V. „Poznajemy przyrodę i dziedzictwo „Krainy Łęgów Odrzańskich”</p>	<p>1. Rozwój bazy i oferty kulturalnej, w tym muzeów, izb pamięci etc.</p> <p>2. Rozwój infrastruktury i programów edukacji ekologicznej i przyrodniczej, w tym dotyczących OZE</p> <p>3. Zastosowanie nowoczesnych narzędzi multimedialnych w prezentacji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.</p> <p>4. Doposażenie i wsparcie zespołów ludowych (taneczne, śpiewacze, orkiestry) oraz grup rekonstrukcji historycznej nawiązujących do lokalnego dziedzictwa i tradycji.</p> <p>5. Wsparcie edukacji regionalnej dotyczącej specyfiki i dziedzictwa społecznego, przyrodniczego, historycznego, kulturowego, w tym współpracy w tym zakresie.</p>	<p>Wspierany zakres operacji (19.2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie kapitału społecznego • Zachowanie dziedzictwa lokalnego <p>oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja (19.4) <p>Sposób realizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekty grantowe • Operacje konkursowe 	<p>W ramach tego przedsięwzięcia główny nacisk położony zostanie na zachowanie dziedzictwa lokalnego i podnoszenie kompetencji z zakresu przeciwdziałania zmianom klimatu oraz ochrony środowiska.</p> <p>Projekt grantowy: Wsparcie pomiotów zajmujących się sferą dziedzictwa lokalnego w zakresach kosztów niedostępnych z innych źródeł, np. doposażenie zespołów ludowych i artystycznych w narzędzia do kontynuacji działalności kulturowej</p>

		6. Inwentaryzacja, promocja, a także renowacja i odtworzenie obiektów zabytkowych i historycznych z koniecznością nadania im nowych funkcji edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych, turystycznych. 7. Tworzenie i rozwijanie projektów artystycznych i dokumentalnych związanych z dziedzictwem i tożsamością mieszkańców Krainy Łęgów Odrzańskich.		i artystycznej związanej z tożsamością KŁO. W ramach grantów możliwe wsparcie podmiotów w braku narzędzi, np. stroje, instrumenty muzyczne itp.
--	--	---	--	---

2. Matryca logiczna - Powiązanie diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy	Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Cel ogólny: 1. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie						
Diagnoza: Słaba infrastruktura i oferta turystyczna, niewystarczająca promocja; → Niska rentowność wytwórstwa, silna konkurencja produktów azjatyckich, słaba rozpoznawalność produktów KŁO Analiza SWOT: Niewielka infrastruktura wodniacka Słaba konkurencyjność oferty Doliny Odry; Słabo rozwinięta infrastruktura noclegowa i agroturystyczna; → Brak zintegrowanej oferty turystycznej na Szlaku Odry; → Brak funkcjonującego systemu sprzedaży produktów i usług lokalnych, → Brak miejsc przetwórstwa produktów spożywczych	1.1. Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury związanej z turystyką wodną po Odrze	I. Turystyka na „Szlaku Odry”	Wskaźniki 1.1.1	Wskaźniki W1.1	Wskaźniki W1.0	Konkurowanie z obszarami i większych tradycjach turystycznych Budowa kopalni odkrywkowej węgla brunatnego Skomplikowane przepisy prawa Niska rentowność wytwarzania produktów lokalnych Zmiany i zaostrzenie przepisów Konkurencja towarów azjatyckich Kierowanie się przez konsumentów głównie ceną produktu czy usługi
	1.2. Utworzenie oferty usług i produktów lokalnych opartych o lokalne zasoby	II. Marka „Krainy Łęgów Odrzańskich”	Wskaźniki 1.2.1	Wskaźniki W1.2		
Diagnoza: Problemy osób bezrobotnych i biernych zawodowo; Wysoki udział osób bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym; → Zjawisko	1.3. Tworzenie nowych i rozwój istniejących źródeł dochodów i miejsc pracy na terenach wiejskich	III. Przedsiębiorczy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”	Wskaźniki 1.3.1	Wskaźniki W1.3		Odpływ ludności z obszaru, zwłaszcza z wyższym wykształceniem Skomplikowane przepisy prawa

ukrytego poziomu bezrobocia Niski poziom życia Analiza SWOT: Niski poziom przedsiębiorczości w północnych gminach partnerstwa						
Cel ogólny 2. Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego oraz wzrost poczucia tożsamości mieszkańców z regionem Krainy Łęgów Odrzańskich						
Diagnoza: Niska aktywność społeczna Słaby dostęp do infrastruktury Słaby dostęp do odpowiedniej oferty aktywizacyjnej i edukacyjnej Analiza SWOT: Niska świadomość społeczna i obywatelska; → Słabe przygotowanie organizacji pozarządowych do działania; → Niedostateczna oferta zajęć świetlicowych, szczególnie dla młodzieży ; → Niedoposażone zespoły śpiewacze i taneczne; → Duża ilość nieaktywnych organizacji Słaba infrastruktura wsparcia sektora społecznego	2.1. Wsparcie różnych form aktywności społecznej i inicjatyw oddolnych na obszarach wiejskich, w szczególności realizowanych dla przedstawicieli grup defaworyzowanych	IV. Aktywne, wykształcone i zintegrowane społeczeństwo obywatelskie”	Wskaźniki 2.1.1	Wskaźniki W2.1	Wskaźniki W2.0	Bariery administracyjne w pozyskiwaniu środków przez organizacje pozarządowe Odpływ ludności z obszaru, zwłaszcza z wyższym wykształceniem Skomplikowane przepisy prawa
	2.2. Animowanie i podtrzymywanie wielokulturowego życia obszaru oraz dbanie o jego zasoby przyrodnicze i spuściznę historyczną	V. „Poznajemy przyrodę i dziedzictwo „Krainy Łęgów Odrzańskich”	Wskaźniki 2.2.1	Wskaźniki W2.2		

3. Wykazanie zgodności celów z celami programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR oraz przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.

Cel szczegółowy	Przedsięwzięcie	Źródło finansowania	Zgodność z celami PROWu
Cel ogólny: 1. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie			
1.1. Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury związanej z turystyką wodną po Odrze	I. Turystyka na „Szlaku Odry”	EFRROW	Cele przekrojowe PROWu: - ochrona środowiska; - przeciwdziałanie zmianom klimatu; - innowacyjność
1.2. Utworzenie oferty usług i produktów lokalnych opartych o lokalne zasoby	II. Marka „Krainy Łęgów Odrzańskich”	EFRROW	Cele szczegółowe dla M-19 RLKS: 6A – ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy 6B - wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich
1.3. Tworzenie nowych i rozwój istniejących źródeł dochodów i miejsc pracy na terenach wiejskich	III. Przedsiębiorczy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”	EFRROW	
Cel ogólny 2. Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego oraz wzrost poczucia tożsamości mieszkańców z regionem Krainy Łęgów Odrzańskich			
2.1. Wsparcie różnych form aktywności społecznej i inicjatyw oddolnych na obszarach wiejskich, w szczególności realizowanych dla przedstawicieli grup defaworyzowanych	IV. Aktywne, wykształcone i zintegrowane społeczeństwo obywatelskie”	EFRROW	Cele przekrojowe PROWu: - ochrona środowiska; - przeciwdziałanie zmianom klimatu; - innowacyjność Cele szczegółowe dla M-19 RLKS: 6B - wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich Cele przekrojowe PROWu: - ochrona środowiska; - przeciwdziałanie zmianom klimatu; - innowacyjność
2.2. Animowanie i podtrzymywanie wielokulturowego życia obszaru oraz dbanie o jego zasoby przyrodnicze i spuściznę historyczną	V. „Poznajemy przyrodę i dziedzictwo „Krainy Łęgów Odrzańskich”	EFRROW	

4. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.

1.0	CEL OGÓLNY 1	Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie			
2.0	CEL OGÓLNY 2	Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego oraz wzrost poczucia tożsamości mieszkańców z regionem Krainy Łęgów Odrzańskich			
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury związanej z turystyką wodną po Odrze			
1.2		Utworzenie oferty usług i produktów lokalnych opartych o lokalne zasoby			
1.3.		Tworzenie nowych i rozwój istniejących źródeł dochodów i miejsc pracy na terenach wiejskich			
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Wsparcie różnych form aktywności społecznej i inicjatyw oddolnych na obszarach wiejskich, w szczególności realizowanych dla przedstawicieli grup defaworyzowanych			
2.2		Animowanie i podtrzymywanie wielokulturowego życia obszaru oraz dbanie o jego zasoby przyrodnicze i spuściznę historyczną			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	stan początkowy 2014 Rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W1.0	Procent mieszkańców obszaru objętych pomocą społeczną	%	8,6	6,5	Dane statystyczne GUS
W2.0	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (dostępne dane za 2014 rok)	szt.	32	35	Dane statystyczne GUS
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	stan początkowy 2015 Rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy w sektorze usług turystycznych	szt.	0	24	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
	Liczba osób korzystających z nowopowstałej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	osoby	0	10 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD (zebrane przy pomocy obserwacji i badań ankietowych)
	Liczba osób, które odwiedziły obiekty zabytkowe udostępnione na cele turystyczne	osoby	0	2500	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD (zebrane przy pomocy obserwacji i badań ankietowych)
	Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią, która otrzymała wsparcie w ramach realizacji LSR	osoby	0	1500	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
	Liczba osób, które skorzystały z usług turystycznych w miejscach objętych siecią współpracy na Szlaku Odry	osoby	0	5000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
	Liczba odbiorców przeprowadzonych działań promocyjnych	osoby	0	100 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu

	Liczba osób odwiedzających skrytki geocachingowe	osoby	603	1500	Statystyki www.geocaching.pl	
	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	Szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
	Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	Szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
W1.2	Liczba utworzonych miejsc pracy w sektorze produktów i usług lokalnych	szt.	0	9	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
	Liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych rocznie (od momentu powstania)	szt.	0	2	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
	Liczba osób korzystających z usług rękodzielników KŁO	osoby	0	120	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
	Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi objętej siecią, która otrzymała wsparcie w ramach realizacji LSR	osoby	0	1200	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
	Liczba osób, które skorzystały z miejsc sprzedaży produktów i usług lokalnych	osoby	0	1200	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
	Liczba odbiorców przeprowadzonych działań promocyjnych markę „Krainy Łęgów Odrzańskich”	osoba	0	60 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
	Liczba osób dokonujących zakupu produktów lokalnych	osoba	0	600	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	Szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
	Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	Szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
W1.3	Liczba utworzonych miejsc pracy, w tym dla przedstawicieli grup defaworyzowanych	szt.	0	12	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
W2.1	Liczba mieszkańców, w tym przedstawicieli grup defaworyzowanych, która wzięła udział w działaniach aktywizacyjnych	osoby	0	1000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
W2.2	Liczba osób, które wzięły udział w działaniach związanych z edukacją ekologiczną, edukacją regionalną oraz odnawialnymi źródłami energii	osoby	0	2500	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
	Liczba osób biorących udział w działaniach z zakresu lokalnych tradycji, obrzędów i dziedzictwa	osoby	0	300	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu	
Przedsięwzięcia		Grupy	Sposób	Wskaźniki produktu		

		docelowe	realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Nazwa	Jed no stk a mia ry	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						początkowa 2015 rok	końcowa 2023r ok	
1.1.1	I. Turystyka na „Szlaku Odry”	Przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane,	Konkurs (1 000 000zł)	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w sektorze turystyki	szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		Przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane,	Konkurs (3 200 000zł)	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w sektorze turystyki	szt.	0	11	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		turyści, mieszkańcy	Konkurs (4 100 000zł)	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	0	12	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		turyści, mieszkańcy	Konkurs (jw.)	Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	km	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		turyści, mieszkańcy	Konkurs (150 000zł)	Liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		turyści, mieszkańcy	Konkurs (150 000zł)	Liczba podmiotów w ramach sieci w zakresie usług turystycznych	szt.	0	2	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		turyści, mieszkańcy	Konkurs (150 000zł)	Liczba miejsc sprzedaży usług turystycznych	szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		turyści, mieszkańcy	Operacje własne	Liczba działań promocyjnych	szt.	0	3	Sprawozdania beneficjentów,

			(150 000 zł)					dane LGD z monitoringu
		turyści, mieszkańcy	Konkurs (w powiązaniu z infrastrukturą turystyczną)	Liczba nowoutworzonych lub rozwijanych szlaków turystycznych	szt.	0	2	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		turyści, mieszkańcy	Projekt współpracy (65 000zł przy udziale 5% środków)	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		turyści, mieszkańcy	Projekt współpracy (65 000zł przy udziale 5% środków)	Liczba sieci współpracy między LGD w zakresie geocachingu	szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
1.2.1	II. Marka „Krainy Łęgów Odrzańskich”	Przedsiębiorcy, grupy defworyzowane,	Konkurs (500 000 zł)	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w sektorze produktów i usług lokalnych	szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		Przedsiębiorcy, grupy defworyzowane,	Konkurs (600 000 zł)	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w sektorze produktów i usług lokalnych	szt.	0	2	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		Przedsiębiorcy, grupy defworyzowane,	Konkurs (500 000 zł)	Liczba nowych inkubatorów (centrów) przetwórstwa lokalnego	szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		turyści, mieszkańcy	Konkurs (100 000zł)	Liczba miejsc sprzedaży produktów i usług	szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		turyści, mieszkańcy	Projekt grantowy (200 000 zł)	Liczba operacji związanych z kreowaniem i wzmacnianiem marki lokalnej KŁO	szt.	0	8	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		turyści,	Operacja	Liczba działań	szt.	0	3	Sprawozdania

		mieszkańcy	własna (50 000 zł)	promocyjnych w zakresie marki				beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		Przedsiębiorcy, turyści, mieszkańcy	Konkurs (100 000zł)	Liczba sieci w zakresie krótkich łańcuchów żywnościowych lub rynków lokalnych.	szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		Przedsiębiorcy, turyści, mieszkańcy	Konkurs (100 000zł)	Liczba podmiotów w ramach sieci w zakresie krótkich łańcuchów żywnościowych lub rynków lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		Przedsiębiorcy, turyści, mieszkańcy	Projekt współpracy (635000zł przy udziale 5% środków)	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
1.3.1	III. Przedsiębiorcy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”	Przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane,	Konkurs (600 000zł)	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		Przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane,	Konkurs (600 000zł)	Liczba operacji zrealizowanych polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	0	2	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
2.1.1	IV. Aktywne, wyszkolone i zintegrowane społeczeństwo obywatelskie”	Mieszkańcy	Projekt grantowy (250 000 zł)	Liczba działań aktywizacyjnych dla mieszkańców (w tym grup defaworyzowanych)	szt.	0	20	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		Mieszkańcy	Konkurs (300 000 zł)	Liczba działań aktywizacyjnych dla mieszkańców (w tym grup defaworyzowanych)	szt.	0	2	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
2.2.1	V. „Poznajemy przyrodę i dziedzictwo „Krainy Łęgów Odrzańskich”	Mieszkańcy	Konkurs (400 000zł)	Liczba działań związanych z edukacją ekologiczną, regionalną i odnawialnymi	szt.	0	5	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu

				źródłami energii oraz dokumentalistyką				
		turyści, mieszkańcy	Konkurs (500 000zł)	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	szt.	0	5	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
		Mieszkańcy	Projekt grantowy (250 000 zł)	Liczba wspartych działań z zakresu lokalnych tradycji, obrzędów i dziedzictwa	szt.	0	8	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD z monitoringu
SUMA			14 700 000					
Zestawienie wskaźników obowiązkowych PROW 2014-2020 dla poddziałania 19.4								
Wskaźnik rezultatu	mieszkańcy	Koszty bieżące i aktywizacja		Liczba odwiedzin strony internetowej LGD	szt.	0	5 000	Statystyki strony www
Wskaźnik produktu	Pracownicy biura i członkowie organów LGD			Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	osobodzień	0	265	Ewidencja szkoleń
Wskaźnik produktu	Potencjalni beneficjenci			Liczba podmiotów, którym udzielono doradztwa	sztuka	0	70	Rejestr doradztwa
Wskaźnik produktu	mieszkańcy			Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	sztuka	0	110	Dane własne LGD
Wskaźnik produktu	turyści, odbiorcy usług/produktów lokalnych			Liczba konferencji/targów/prezentacji (odbywających się poza terenem LGD) z udziałem przedstawicieli LGD	sztuka	0	6	Dane własne LGD

W przypadku pozostałych wskaźników wskazanych w ramach wytycznych nie są one określone w LSR, ponieważ nie nawiązują do SWOT i nie dotyczą realizacji strategii. W sprawozdaniach będą wykazywane jako „0”

Rozdział VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Zgodnie z zapisami Rozporządzenia 1303/2013 do zadań LGD należy: „opracowanie niedyskryminującej i przejrzystej procedury wyboru oraz obiektywnych kryteriów wyboru operacji, które pozwalają uniknąć konfliktu interesów, gwarantują, że co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru pochodzi od partnerów niebędących instytucjami publicznymi i umożliwiają wybór w drodze procedury pisemnej”.

W tym celu LGD ustanawia procedury naboru i wyboru operacji. Niniejsze procedury są wynikiem wcześniejszych ustaleń dotyczących zdefiniowanych problemów, przedsięwzięć, celów i wskaźników podczas konsultacji społecznych. Dzięki tak przyjętemu rozwiązaniu wyselekcjonowane zostaną operacje, które faktycznie przyczynią się do realizacji strategii. W wyniku przeprowadzonych konsultacji społecznych zgodnie ustalono, że w ramach LSR będą realizowane:

- operacje indywidualne (konkursowe), w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji SW
- projekty grantowe - LGD jest beneficjentem i udziela innym podmiotom, grantów będących środkami przeznaczonymi na realizację zadań służących osiągnięciu jednego celu
- operacje własne, służące dobru ogółu, realizowane samodzielnie przez LGD,

Procedury są tworzone w celu weryfikacji wniosków pod kątem najlepszego realizowania przedsięwzięć, celów szczegółowych i ogólnych, a co za tym idzie, w celu realizacji misji LGD. Operacje będą weryfikowane pod względem realizacji założeń PROW 2014 – 2020, zgodności z LSR oraz zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru. Procedury oraz Regulamin Rady szczegółowo określają zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji. Określają sposób organizacji naborów i szczegółowy proces informacyjny z nimi związany. Przyjęte procedury są zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS, wytycznymi Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, niedyskryminujące, przejrzyste. Pozwalają uniknąć ryzyka wystąpienia konfliktu interesów, przewidują regulacje zapewniające zachowanie paritetu sektorowego, jak również regulują sytuacje wyjątkowe – w przypadku wystąpienia tej samej liczby punktów. Ponadto zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru oraz określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu lub odwołań od rozstrzygnięć Rady LGD w sposób zapewniający możliwość skutecznego jego wniesienia. Stosowne procedury opracowywane i ustalane są przez Zarząd LGD. Regulamin Rady przyjmowany jest i ewentualnie zmieniany uchwałą Walnego Zebrania Członków. Wszystkie procedury podawane są do publicznej wiadomości na stronie internetowej LGD oraz udostępniane są w biurze LGD.

W procesie tworzenia LSR szczególny nacisk położono na sposób formułowania **kryteriów wyboru**. Kryteria są obiektywne, niedyskryminujące, przejrzyste, powiązane z diagnozą obszaru, bezpośrednio przyczyniające się do wyboru operacji, które będą realizowały cele zapisane w strategii. Kryteria mają być mierzalne, a sposób przyznawania wag nie budzi wątpliwości. Określono sposób przyznawania punktów w przedziale minimum – maksimum. Przy ich formułowaniu wykorzystano również obligatoryjne kryteria wynikające z wytycznych i rozporządzeń tj.: np. tworzenie i utrzymanie nowych miejsc pracy, lokalizacja operacji czy innowacyjność oraz kryteria zidentyfikowane w ramach podejścia partycypacyjnego, oddające specyfikę potrzeb obszaru, tj.: np. zgodność z preferowanymi w ramach LSR kategoriami operacji wynikającymi z diagnozy, wykorzystanie w planowanej operacji zasobów lokalnych lub operacje realizowane w partnerstwie zasady czy zasięg oddziaływania.

Kryteria wyboru operacji są ujęte w LSR i tym samym ich zmiana leży w kompetencji Walnego Zebrania Członków zgodnie z procedurą aktualizacji LSR.

Jednym z kryteriów wyboru operacji jest innowacyjność zdefiniowana jako:

powstanie nowej usługi/produktu, dotychczas nieoferowanego na obszarze objętym LSR;; nowatorskie wykorzystanie lokalnych zasobów i surowców, wcześniej nie stosowane na obszarze LSR; nowy sposób zaangażowania lokalnej społeczności w proces rozwoju; upowszechnienie lub wykorzystanie nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych; wdrożenie nowej technologii wcześniej nie stosowanej pod warunkiem że technologia ta wprowadza nową usługę lub produkt.

Innowacyjność operacji oceniane jest wg następującej punktacji: 2 pkt. - ma charakter innowacyjny w odniesieniu do całego obszaru LGD; 1 pkt. - ma charakter innowacyjny w danym środowisku lokalnym; 0 pkt. – nie ma charakteru innowacyjnego. Tabełaryczne zestawienie kryteriów zamieszczono na końcu tego rozdziału.

Informacja o projektach grantowych i operacjach własnych.

Projekty grantowe

LGD planuje realizację 3 projektów grantowych:

- Projekt grantowy 1 *Marka lokalna Krainy Łęgów Odrzańskich* – z limitem dostępnych środków: 200 000 zł

- Projekt grantowy 2 Aktywni obywatele Krainy Łęgów Odrzańskich – z limitem dostępnych środków: 250 000zł
- Projekt grantowy 3 Dziedzictwo Krainy Łęgów Odrzańskich – z limitem dostępnych środków: 250 000 zł

W związku z powyższym LGD opracowało odpowiednie procedury oraz wzory wniosku, sprawozdania, umowy gwarantujące czytelne zasady przeprowadzania naboru, wyboru operacji i późniejszej realizacji.

Nazwa projektu grantowego	Realizowane cele i przedsięwzięcia	Preferowany zakres projektów z tabeli celów przedsięwzięć i zakresów	Planowane do osiągnięcia wskaźniki produktu i rezultatu
Marka lokalna KŁO	Cel 1.2 Utworzenie oferty usług i produktów lokalnych opartych o lokalne zasoby, P.II. Marka Krainy Łęgów Odrzańskich	Zakres w tabeli; 1, 5, 6, 7, i 8.	6 operacji z zakresu wzmacniania marki lokalnej
Aktywni obywatele KŁO	Cel 2.1 Wsparcie różnych form aktywności społecznej i inicjatyw oddolnych na obszarach wiejskich, w szczególności realizowanych dla przedstawicieli grup defaworyzowanych, P.IV. Aktywne i wykształcone i zintegrowane społeczeństwo obywatelskie	Zakres w tabeli; 1,2,3,4, 6, 7, i 8.	10 aktywnych centrów animacyjnych, 2 operacje aktywizujące młodzież i seniorów, 3 operacje włączające do życia społecznego seniorów, 3 operacje skierowane do gr. defaworyzowanych
Dziedzictwo KŁO	Cel 2.2 Animowanie i podtrzymywanie wielokulturowego życia obszaru oraz dbanie o jego zasoby przyrodnicze i spuściznę historyczną, P.V.Poznajemy przyrodę i dziedzictwo Krainy Łęgów Odrzańskich	Zakres w tabeli; 1,3,4,5 i 7.	8 operacji z zakresu aktywności zespołów ludowych, artystycznych i rekonsrukcyjnych

Realizacja projektów grantowych przyczyni się do zintegrowania działań wokół współpracy w dążeniu do realizacji wspólnych celów, polepszenie jakości współpracy partnerów, zwiększenie intensywności współpracy. Ponadto małe projekty przyczynią do aktywizowania nowych podmiotów w działalność partnerstwa, polepszenia jakości ich działań i zwiększenia wiedzy i świadomości o Krainie Łęgów Odrzańskich. Ponadto projekty będą obejmować aktywizowanie grup defaworyzowanych i będą uwzględniać zaspokojenie ich potrzeb.

Operacje własne

Operacje własne to operacje kluczowe dla osiągnięcia celów LSR, służące dobru ogółu, które są realizowane samodzielnie przez LGD i które nie spotkały się z zainteresowaniem innych wnioskodawców. Beneficjentem i realizatorem operacji jest LGD.

LGD KŁO planuje realizację 6 operacji własnych w ramach celu ogólnego 1 Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie i przedsięwzięć I. Turystyka na Szlaku Odry oraz II. Marka Krainy Łęgów Odrzańskich.

Operacje własne mają służyć przede wszystkim wspólnej (obejmującej cały obszar LGD) promocji i budowaniu produktu turystycznego oraz marki lokalnej. Projekty własne LGD, będą realizowane z nastawieniem na realizację celów LSR i promocję wszystkich podmiotów i działań realizujących te cele.

Wysokość wsparcia oraz określenie intensywności pomocy

Wysokość wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej ustalono na poziomie:

- 100 tys. zł dla operacji realizowanych w przedsięwzięciu „Turystyka na Szlaku Odry”
- 50 tys. zł dla operacji realizowanych w ramach przedsięwzięcia „Marka Krainy Łęgów Odrzańskich”
- 60 tys. zł. Dla operacji realizowanych w ramach przedsięwzięcia Przedsiębiorczy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”

Uwaga: są to kwoty stałe, to znaczy wnioskowane kwoty muszą odpowiadać (być równe) wysokości wsparcia przyznawanego na rozpoczęcie działalności gospodarczej określonego powyżej w LSR. Jednocześnie opracowany biznes plan będzie musiał być uzasadniony ekonomicznie co oznacza, że planowane inwestycje muszą uzasadniać wnioskowaną kwotę.

Określenie wysokości wsparcia i poziomu intensywności pomocy

Maksymalne wysokości wsparcia operacji i intensywności pomocy określa szczegółowo Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 i na jego podstawie określono poniższe wartości:

- osoby fizyczne rozpoczynające działalność gospodarczą – premia w wysokości 50 lub 60 lub 100 tys. zł (kwoty ustalone przez LGD w zależności od przedsięwzięcia);
- podmioty gospodarcze rozwijające swoją działalność – do 300 tys. zł – do 70% kosztów kwalifikowanych;
- jednostki sektora finansów publicznych – nie więcej niż 63,63% kosztów kwalifikowanych bez określenia limitu kwoty wsparcia za wyjątkiem operacji w zakresie dziedzictwa lokalnego, gdzie max wysokość pomocy wynosi 100 tys. zł.
- beneficjenci realizujący operację polegającą na utworzeniu inkubatora przetwórstwa lokalnego – 500 tys. zł, 70% kosztów kwalifikowanych – w przypadku podmiotu wykonującego działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej; do 100% kosztów kwalifikowanych w przypadku pozostałych podmiotów;
- pozostałe podmioty: do 95% kosztów kwalifikowanych i 300 tys. zł za wyjątkiem operacji w zakresie dziedzictwa lokalnego, gdzie max wysokość pomocy wynosi 100 tys. zł.
- grantobiorcy – do 100 tys. zł na jednego grantobiorcę w ramach projektów grantowych realizowanych przez LGD, przy czym pojedynczy grant zamyka się w kwocie 5-50 tys. zł. Poziom dofinansowania – do 100% kosztów kwalifikowanych, jednakże zgodnie z kryteriami wyboru premiiowane będą projekty zakładające wkład własny, a więc niższy niż maksymalny poziom dofinansowania oraz granty o kwocie wsparcia nie przekraczającej 20 tys. zł.

Suma grantów udzielonych jednostkom sektora finansów publicznych w ramach danego projektu grantowego nie przekracza 20% kwoty środków przyznanych na ten projekt.

W przypadku operacji własnych wysokość pomocy nie może przekroczyć 50 tys. zł na operację i 95% kosztów kwalifikowanych. W przypadku LGD obowiązuje limit 300 tys. zł.

Lokalne kryteria wyboru

LGD w oparciu o konsultacje społeczno ustaliło lokalne kryteria wyboru. Co do zasady są one wspólne dla wszystkich wnioskodawców, w tym grantobiorców, a różnice skupiają się na charakterze operacji/zakresie działania, tzn. kryteria są adekwatne do charakteru działania. Kryteria są zróżnicowane, jasne, mierzalne, zostały zawarte kryteria obowiązkowe lub zalecane. Poniżej zestawiono kryteria w ujęciu dla przedsięwzięć LSR. Kryteria szczegółowo opisane z wagą punktową oraz uzasadnieniem a także procedurami ich ustalania i zmiany stanowią osobne dokumenty stanowiące załącznik do wniosku o wybór LSR.

Lokalne kryteria wyboru operacji oraz grantobiorców

		Kryteria wg przedsięwzięć LSR KŁO				
		Przedsięwzięcia				
	kryterium	I. Turystyka na „Szlaku Odry”	II. Marka „Krainy Łęgów Odrzańskich”	III. Przedsiębiorczy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”	IV. Aktywne, wykształcone i zintegrowane społeczeństwo obywatelskie”	V. „Poznajemy przyrodę i dziedzictwo „Krainy Łęgów Odrzańskich”
1.	Utworzenie więcej niż jednego miejsca pracy <i>(nie dotyczy projektów grantowych oraz operacji własnych)</i>	☺	☺	☺		
2.	Operacja realizowana w miejscowości zamieszkałej przez mniej niż 5 tys. mieszkańców	☺	☺	☺	☺	☺
3.	Operacja przewiduje zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska i klimatu <i>(nie dotyczy projektów grantowych oraz operacji własnych)</i>	☺	☺	☺	☺	☺
4.	Innowacyjność operacji	☺	☺	☺	☺	☺
5.	Operacja dotyczy usług wskazanych jako priorytetowe w LSR (preferowane typy projektów) <i>(nie dotyczy projektów</i>	☺	☺	☺		

	<i>grantowych oraz operacji własnych)</i>					
6.	Operacja realizuje więcej niż jeden cel szczegółowy	☺	☺	☺	☺	☺
7.	Spójność i jakość wniosku oraz racjonalny budżet	☺	☺	☺	☺	☺
8.	Działanie w partnerstwie	☺	☺	☺	☺	☺
9.	Rozwój marek lokalnych Krainy Łęgów Odrzańskich, w tym Szlaku Odry	☺	☺		☺	☺
10.	Wykorzystanie lokalnych zasobów	☺	☺	☺	☺	☺
11.	Promocja obszaru	☺	☺	☺	☺	☺
12.	Operacja angażuje lub służy zaspokojeniu potrzeb grup de faworyzowanych lub jest realizowana przez przedstawiciela grupy defaworyzowanej	☺	☺	☺	☺	☺
13.	Skala działania <i>(nie dotyczy projektów grantowych oraz operacji własnych)</i>	☺				
14.	Promocja marki lokalnej lub produktu turystycznego	☺	☺	☺	☺	☺
Dodatkowe kryteria dla projektów grantowych						
15.	Wkład własny	☺	☺	☺	☺	☺
16.	Wielkość dofinansowania	☺	☺	☺	☺	☺

Rozdział VII Plan Działania

Plan działania jest ściśle związany z logiką realizacji LSR opisaną w rozdziale dotyczącym celów i wskaźników w LSR. Dla zachowania przejrzystego układu, plan działania dotyczy każdego celu ogólnego z osobna. Jednocześnie w planie został przedstawiony budżet celów szczegółowych w poszczególnych przedziałach czasowych. Realizacja w czasie dotyczy poziomu przedsięwzięć poprzez wskazanie harmonogramu osiągania poszczególnych wskaźników produktu, co w konsekwencji przełoży się na osiągnięcie celów.

Opisane w niniejszej LSR wskaźniki będą realizowane etapowo, dlatego w danym przedziale czasowym wskazujemy poziom, jaki zostanie osiągnięty w danych latach oraz wskazujemy narastający poziom realizacji całego wskaźnika oraz budżetu, jaki został przeznaczony na realizację tej części wskaźnika. Określając plan działania założono, że do roku 2018 (pierwszy etap kluczowy zgodnie z zapisami umowy ramowej) wskaźniki produktu zostaną osiągnięte na poziomie nie mniejszym niż 30 %. Taka wysokość realizacji przedsięwzięć w pierwszych 3 latach pozwoli na zaspokojenie oczekiwań beneficjentów, a jednocześnie umożliwi ocenę ryzyka osiągnięcia stopnia wskaźników w zakładanych terminach i ewentualne podjęcie działań korygująco-naprawczych.

Zasady dokonywania zmian w planie działania są określone w umowie ramowej.

Szczegółowy plan działania stanowi **załącznik nr 3** do Lokalnej Strategii Rozwoju.

Rozdział VIII Budżet

Budżet LSR został opracowany z uwzględnieniem zasad finansowania na wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji oraz ustalania alokacji środków na lokalną strategię rozwoju w ramach działania LEADER objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 .

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Kraina Łęgów Odrzańskich realizuje LSR jednofunduszową.

PROW 2014-2020 zakłada wspieranie RLKS w ramach działania LEADER wdrażanego w ramach 4 poddziałań:

1. Wsparcie przygotowawcze (poddziałanie 19.1 PROW 2014-2020, tj. wsparcie z art. 35 ust. 1 lit. a współfinansowane ze środków EFRROW).
2. Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach LSR (poddziałanie 19.2 PROW 2014-2020, tj. wsparcie z art. 35 ust. 1 lit. b współfinansowane ze środków EFRROW).
3. Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy LGD (poddziałanie 19.3 PROW 2014-2020, tj. wsparcie z art. 35 ust. 1 lit. c współfinansowane ze środków EFRROW).
4. Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji (poddziałanie 19.4 PROW 2014-2020, tj. wsparcie z art. 35 ust. 1 lit. d i e współfinansowane ze środków EFRROW).

Maksymalne kwoty środków działania LEADER w ramach PROW 2014-2020 przewidzianych w poszczególnych LSR na wsparcie operacji realizowanych w ramach LSR (poddziałanie 19.2) są uzależnione od liczby ludności wiejskiej zamieszkałej na obszarze objętym LSR, a w przypadku Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Kraina Łęgów Odrzańskich jest to kwota **14 000 000,00 zł**.

Szczegółowy podział budżetu zawarty jest w załączniku nr 4.

Budżet został opracowany optymalnie dla obszaru według potrzeby mieszkańców i podmiotów z obszaru KŁO metodami określonymi w diagnozie strategii. Bezpośrednio z tego wypracowano analizę SWOT oraz kolejno cele ogólne, szczegółowe i przedsięwzięcia. W przypadku budżetu brano pod uwagę nie tylko zakres zgłaszanych projektów ale i również wartość ilościową zapotrzebowania na środki w ramach konkretnych przedsięwzięć. Najwięcej środków zaplanowano na rozwój turystyki i marki lokalnej czyli na realizację Celu ogólnego 1 Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie. Jest to kwota 12,7 mln zł. W tej kwocie znajdują się środki na Tworzenie miejsc pracy o wartości 50% budżetu na realizację strategii.

Na przedsięwzięcie I. Turystyka na Szlaku Odry przeznaczono środki o wartości ok. 9, mln zł. W przedsięwzięciu tym znajduje się również kwota dedykowana jednostkom samorządu terytorialnego w kwocie 4 400 440,04 zł, z czego 1 600 440,04 zł stanowić będzie wkład JST, o tę wartość zostanie pomniejszona kwota wsparcia LGD.

Dla przedsięwzięcia II. Marka „Krainy Łęgów Odrzańskich” zaplanowano środki o wartości 2,15 mln zł z nastawieniem na rozwój marki lokalnej LGD. Na przedsiębiorczość w szerszym kontekście usług pozostawiono kwotę 1,2 mln zł w ramach przedsięwzięcia III. Przedsiębiorczy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”.

W przypadku przyznawania premii dla osób fizycznych rozpoczynających działalność gospodarczą ustalono premię tylko dla Celu ogólnego 1. Przyznając na realizację tego celu 2,1 mln zł na tworzenie miejsc pracy. Szczegółowo określa to tabela poniżej.

Cel szczegółowy i przedsięwzięcie	Kwota premii / kwota całkowita na tworzenie miejsc pracy/ liczba operacji	Uzasadnienie dla wysokości premii
1.1. Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury związanej z turystyką wodną po Odrze I. Turystyka na „Szlaku Odry”	a)100 tys. zł b)1 000 000 zł c)10 operacji	Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że inwestycje w usługi turystyczne, w tym noclegowe są kapitałochłonne. Wnioski składane do LGD na turystykę w okresie programowania 2007-2013 zawsze przekraczały 100 tys. w związku z tym przedsięwzięciu uwzględniono maksymalną kwotę premii. Takie kwoty były wskazywane w fiskach projektowych składanych LGD oraz zgłaszane w trakcie badania fokus z przedsiębiorcami oraz na spotkaniach z mieszkańcami, a także podczas konsultacji telefonicznych.
1.2. Utworzenie oferty usług i produktów lokalnych opartych o lokalne zasoby II. Marka „Krainy Łęgów Odrzańskich”	a)50 tys. zł b)500 000 zł c)10 operacji	W pomysłach na projekt potencjalni beneficjenci z grupy rękodzielników, rzemieślników i artystów składali propozycje projektów w przedziale finansowanie 25-50 tys. zł. Ponadto na forum rękodzielników ustalono kwotę 50 tys. jako kwotę optymalną w zakresie wsparcia rękodzieła, ponieważ rękodzieło nie wymaga zakupu wysoce zaawansowanych technologicznie maszyn i urządzeń, jedynie narzędzia do prac ręcznych lub adaptację pomieszczeń do pracy lub warsztatowych oraz materiałów ekspozycyjnych.
1.3. Tworzenie nowych i rozwój istniejących źródeł dochodów i miejsc pracy na terenach wiejskich III. Przedsiębiorczy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich	a)60 tys. zł b)600 000 zł c)10 operacji	Jest to uśredniona kwota wsparcia na działalność usługową i mikro-produkcyjną na terenie LGD. Kwota wynika z propozycji zgłaszanych na warsztatach z mieszkańcami. O takim wsparciu mówiono również na warsztacie fokusowym z przedstawicielami firm z obszaru KŁO.

Pozostałą kwotę 1,7 mln zł w ramach budżetu na realizację LSR przeznaczono na zadania, integracyjne i kulturowe aktywizujące mieszkańców w ramach celu ogólnego 2. Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego oraz wzrost poczucia tożsamości mieszkańców. Największą kwotę zapotrzebowania w tym celu zgłosiły parafie, dlatego też przeznaczono 0,5 mln na obiekty zabytkowe.

Projekty współpracy w całości wyliczono na 700 tys. zł, z czego na 2 projekty przygotowano i uwzględniono w budżecie 2% środków na realizację LSR do 2018r. natomiast pozostałe 3% środków uwzględniono do realizacji po 2018r., co zostało uwidocznione w szczegółowym planie działania.

Rozdział IX Plan komunikacji

Sprawna, czytelna i wzajemna komunikacja między LGD a społecznością lokalną obszaru jest podstawą efektywnego wdrożenia LSR i osiągnięcia założonych rezultatów. Plan komunikacji został opracowany w oparciu o analizę dotychczasowych doświadczeń, badania ewaluacyjnego potrzeb w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych zebranych podczas spotkań z mieszkańcami obszaru LSR. Na ich podstawie określono 5 głównych celów planu komunikacji:

1. Upowszechnienie wśród społeczności LGD wiedzy o LSR, jej głównych celach i kierunkach interwencji, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR.
2. Zapewnienie rzetelnej i aktualnej wiedzy dla potencjalnych i faktycznych wnioskodawców, w tym grantobiorców o głównych zasadach i warunkach aplikowania o pomoc finansową i realizacji operacji/grantów.
3. Uzyskanie informacji zwrotnej nt. działalności i rozpoznawalności LGD, w tym oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD.
4. Wzmocnienie procesu zaangażowania społeczności LGD w realizację LSR poprzez między innymi usprawnienie konsultacji ewentualnych aktualizacji/zmian zapisów LSR, dokumentów powiązanych oraz sposobu wdrażania LSR.
5. Budowanie pozytywnego wizerunku LGD jako organizacji wspierającej rozwój lokalny ze szczególnym uwzględnieniem upowszechnienia efektów wdrażania LSR, w tym promocji dobrych praktyk.

Na proces komunikacji składają się działania informacyjne, promocyjne, animacyjne, doradcze i szkoleniowe, w wyniku których zwiększony zostanie poziom świadomości wśród społeczeństwa na temat LSR, RLKS, LGD, PROW i EFRROW. Działania komunikacyjne prowadzone będą poprzez zastosowanie odpowiednich metod i narzędzi komunikacji dobranych stosownie do określonych grup docelowych i zapewniających zróżnicowane podejście z zastosowaniem nowoczesnych metod komunikacji. System dostępu i przekazywania informacji zostanie zdywersyfikowany tak, by zapewnić możliwość dotarcia do informacji na wiele sposobów zarówno pod względem formy, treści jak i zasięgu. Grupy docelowe, do których kierowane będą poszczególne działania komunikacyjne wynikają z LSR i zapisanych tam celów ogólnych i szczegółowych. Wśród tych grup są: społeczność lokalna (opinia publiczna) i wchodzące w jej skład grupy społeczne oraz grupy defaworyzowane; faktyczni i potencjalni beneficjenci, w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz partnerzy społeczni i gospodarczy. Specyficznymi grupami docelowymi, które w zasadzie będą kanałami komunikacji są media lokalne i grupy opiniotwórcze oraz podmioty zarówno publiczne, jak i społeczne świadczące doradztwo w zakresie pozyskiwania środków pomocowych. Ze względu na konieczność skierowania 50% budżetu na wdrażanie LSR na rozwój przedsiębiorczości szczególny nacisk zostanie położony na efektywne dotarcie do osób zainteresowanych podjęciem działalności gospodarczej oraz lokalnych przedsiębiorców. Istotne będzie również zaangażowanie wskazanych w LSR grup defaworyzowanych, zarówno jako wnioskodawców jak i odbiorców operacji/grantów. Analiza efektywności działań komunikacyjnych oraz zastosowanych środków przekazu odbywać się będzie poprzez okresowe (nie rzadziej niż raz w roku) monitorowanie osiągnięcia wskaźników realizacji działań komunikacyjnych oraz ewaluację efektów realizacji planu.

Szczegółowe określenie zastosowanych działań komunikacyjnych, grup docelowych, narzędzi oraz zakładanych wskaźników i efektów, a także tryb i sposób monitoringu i ewaluacji określono w załączniku do LSR.

Rozdział X Zintegrowanie

Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami

Cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju komplementarne są z gminnymi dokumentami strategicznymi - strategiami rozwoju gmin oraz gminnymi strategiami rozwiązywania problemów społecznych.

Zapisy tych dokumentów wykorzystane zostały do prac nad diagnozą obszaru, analizą SWOT oraz na etapie planowania strategicznego w ramach LSR monitorowana była ich zgodność i komplementarność z proponowanymi do realizacji celami i przedsięwzięciami w ramach LSR. Realizacja celów LSR oraz komplementarnych zapisów lokalnych dokumentów strategicznych przyczynią się do wzmocnienia rozwoju regionu i rozwiązywania problemów społecznych.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa do 2020 roku

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 r. została uchwalona w 2013r. i jest zaktualizowaną i gruntownie przebudowaną wersją strategii z 2005 r.

Wizja regionu określona w nowej strategii to: „Blisko siebie – Blisko Europy”.

Cel nadrzędny: „Nowoczesna gospodarka w atrakcyjnym środowisku”.

Cel nadrzędny zostanie zrealizowany poprzez realizację 8 celów szczegółowych:

1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy.
2. Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej.
3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP.
4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów, oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa.
5. Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno – informacyjnych.
6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników.
7. Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia.
8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne.

Obszar aktywności LGD w całości znajduje się w określonym w strategii „Obszarze interwencji” – Dolina Odry – obszar pradoliny Odry i częściowo dolin jej dopływów, wymagający szczególnej uwagi ze względu na stałe zagrożenie powodziowe i potrzebę realizacji „Programu dla Odry 2006”. Jest także obszarem o znaczących walorach przyrodniczych pozwalających na uruchomienie programów turystycznego wykorzystania rzeki i przyległych do niej terenów, zgodnie z modelem zrównoważonej turystyki. Szczególnej uwagi wymaga również jego potencjał gospodarczy i transportowy, którego wykorzystanie uniemożliwiają silnie zróżnicowane przepływy wód. Powstająca infrastruktura rzeczna powinna zapewniać ochronę przed ekstremalnymi przepływami wód, rozwijać transport rzeczny, zwiększa udział energii ze źródeł odnawialnych oraz dbać o rozwój turystyki wodnej. Przyszłość i rola Odry wymagają kierunkowych, jednoznacznych decyzji państwa i uzgodnień zarówno z partnerami z Czech i Niemiec, jak również współpracy z innymi nadodrzańskimi województwami, w szczególności w ramach inicjatywy Polska Zachodnia. Badaniu poddano ich zgodność z celami niniejszej Strategii. Powiązania będące jego wynikiem zawarto w poniżej tabeli. Jak widać, mamy tu do czynienia z bardzo wysokim stopniem zgodności.

Cele szczegółowe Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	...celami szczegółowymi Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku
Cel ogólny: 1. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie		
1.1. Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury związanej z turystyką wodną po Odrze	→	Cel 1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy Cel 2. Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej. Cel 3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP.
1.2. Utworzenie oferty usług i produktów lokalnych opartych o lokalne zasoby	→	Cel 4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów, oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa.
1.3. Tworzenie nowych i rozwój istniejących źródeł dochodów i miejsc pracy na terenach wiejskich	→	Cel 1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy Cel 6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników Cel 7. Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia Cel 8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne
Cel ogólny 2. Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego oraz wzrost poczucia tożsamości mieszkańców z regionem Krainy Łęgów Odrzańskich		

2.1. Wsparcie różnych form aktywności społecznej i inicjatyw oddolnych na obszarach wiejskich, w szczególności realizowanych dla przedstawicieli grup defaworyzowanych	→	Cel 1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy Cel 7. Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia Cel 8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne
2.2. Animowanie i podtrzymywanie wielokulturowego życia obszaru oraz dbanie o jego zasoby przyrodnicze i spuściznę historyczną	→	

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Kraju do 2020r.

Cele zapisane w Lokalnej Strategii Rozwoju powinny wpisywać się w nadrzędny dla Polski wieloletni dokument strategiczny rozwoju społeczno-gospodarczego, tj. **Strategię Rozwoju Kraju 2020 (SRK)**, stanowiący odniesienie dla innych strategii i programów rządowych, jak i innych dokumentów opracowywanych na szczeblu regionalnym i lokalnym. Dokument ten określa cele i priorytety rozwoju Polski oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić, uwzględniając przy tym najważniejsze trendy rozwoju gospodarki światowej oraz cele, jakie stawia Unia Europejska w Strategii Europa 2020. SRK zakłada, że *Polska w roku 2020 to aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo*. Wizja ta ma zostać osiągnięta poprzez działania realizowane w 3 obszarach strategicznych: I sprawne i efektywne państwo, II konkurencyjna gospodarka, III spójność społeczna i terytorialna.

Badaniu poddano zgodność celów w ramach poszczególnych obszarów z celami niniejszej Strategii. Powiązania będące jego wynikiem zawarto w poniżej tabeli. Jak widać, mamy tu również do czynienia z bardzo wysokim stopniem zgodności.

Cele szczegółowe Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	... celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020 roku
Cel ogólny: 1. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie		
1.1. Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury związanej z turystyką wodną po Odrze	→	II.2.1. Zwiększenie produktywności gospodarki III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmocnienia potencjału obszarów wiejskich
1.2. Utworzenie oferty usług i produktów lokalnych opartych o lokalne zasoby	→	
1.3. Tworzenie nowych i rozwój istniejących źródeł dochodów i miejsc pracy na terenach wiejskich	→	II.2.1. Zwiększenie produktywności gospodarki II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego II.4.3. Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej
Cel ogólny 2. Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego oraz wzrost poczucia tożsamości mieszkańców z regionem Krainy Łęgów Odrzańskich		
2.1. Wsparcie różnych form aktywności społecznej i inicjatyw oddolnych na obszarach wiejskich, w szczególności realizowanych dla przedstawicieli grup defaworyzowanych	→	II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego II.5.1. Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych
2.2. Animowanie i podtrzymywanie wielokulturowego życia obszaru oraz dbanie o jego zasoby przyrodnicze i spuściznę historyczną	→	

Powiązanie z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 jest jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, w której sprecyzowano cele oraz kierunki rozwoju regionu.

W odróżnieniu od poprzedniej perspektywy, wsparcie w ramach RPO WD będzie udzielane z dwóch funduszy strukturalnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego.

Z punktu widzenia LGD jest to bardzo ważny dokument ponieważ w ramach programu planuje się wsparcie Lokalnych Grup Działania jako potencjalnych beneficjentów. Interwencja RPO będzie stanowiła uzupełnienie wsparcia EFRROW i EFMR na terytorium danej LGD i będzie realizowana w oparciu o Lokalną Strategię Rozwoju.

Badaniu poddano zgodność celów w ramach poszczególnych osi priorytetowych i ich działań z celami niniejszej Strategii. Powiązania będące jego wynikiem zawarto w poniżej tabeli. Jak widać, mamy tu również do czynienia z bardzo wysokim stopniem zgodności założeń strategicznych.

Cele szczegółowe Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	...priorytetami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014 - 2020
Cel ogólny: 1. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie		
1.1. Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury związanej z turystyką wodną po Odrze	→	Działanie 2.1 E-usługi publiczne Działanie 4.3 Dziedzictwo kulturowe Działanie 4.4 Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych
1.2. Utworzenie oferty usług i produktów lokalnych opartych o lokalne zasoby	→	Działanie 9.1 Aktywna integracja
1.3. Tworzenie nowych i rozwój istniejących źródeł dochodów i miejsc pracy na terenach wiejskich	→	Działanie 1.3 Rozwój przedsiębiorczości Działanie 1.4 Internacjonalizacja przedsiębiorstw Działanie 8.2 Wsparcie osób poszukujących pracy Działanie 8.3 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy Działanie 8.4 Godzenie życia zawodowego i prywatnego Działanie 8.6 Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MMŚP
Cel ogólny 2. Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego oraz wzrost poczucia tożsamości mieszkańców z regionem Krainy Łęgów Odrzańskich		
2.1. Wsparcie różnych form aktywności społecznej i inicjatyw oddolnych na obszarach wiejskich, w szczególności realizowanych dla przedstawicieli grup defaworyzowanych	→	Działanie 6.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną Działanie 8.4 Godzenie życia zawodowego i prywatnego
2.2. Animowanie i podtrzymywanie wielokulturowego życia obszaru oraz dbanie o jego zasoby przyrodnicze i spuściznę historyczną	→	Działanie 9.1 Aktywna integracja Działanie 9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych Działanie 10.3 Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WrOF)

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne to nowy instrument finansowania, który Komisja Europejska zaplanowała na lata 2014-2020. Celem ZIT jest m.in.: realizacja zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy obszarów metropolitalnych oraz sprzyjanie ich rozwojowi współpracy i integracji, przede wszystkim tam, gdzie skala problemów związanych z brakiem współpracy i komplementarności działań różnych jednostek administracyjnych jest największa. ZIT-y stanowią narzędzie selekcji i realizacji przedsięwzięć istotnych dla rozwoju regionu w oparciu o współpracę wielu podmiotów, podejmowaną w ramach obszarów funkcjonalnych.

Z terenu LGD „Kraina Łęgów Odrzańskich” w skład ZIT WrOF wchodzi gmina Miękinia.

Badaniu poddano zgodność celów w ramach poszczególnych priorytetów i działań strategii ZIT z celami niniejszej Strategii. Powiązania będące jego wynikiem zawarto w poniżej tabeli. Jak widać, mamy tu również do czynienia z bardzo wysokim stopniem zgodności założeń strategicznych.

Cele szczegółowe Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	...priorytetami strategii ZIT WrOF
Cel ogólny: 1. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie		
1.1. Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury związanej z turystyką wodną po Odrze	→	3.1. Poprawa jakości życia mieszkańców i spójność społeczna na terenie WrOF
1.2. Utworzenie oferty usług i produktów lokalnych opartych o lokalne zasoby	→	2.1. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki WrOF 3.1. Poprawa jakości życia mieszkańców i spójność społeczna na terenie WrOF 3.2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych i zdrowotnych na terenie WrOF oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu we WrOF
1.3. Tworzenie nowych i rozwój istniejących źródeł dochodów i miejsc pracy na terenach wiejskich	→	2.1. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki WrOF 3.1. Poprawa jakości życia mieszkańców i spójność społeczna na terenie WrOF 3.2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych i zdrowotnych na terenie WrOF oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu we WrOF
Cel ogólny 2. Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego oraz wzrost poczucia tożsamości mieszkańców z regionem Krainy Łęgów Odrzańskich		
2.1. Wsparcie różnych form aktywności społecznej i inicjatyw oddolnych na obszarach wiejskich, w szczególności realizowanych dla przedstawicieli grup defaworyzowanych	→	3.2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych i zdrowotnych na terenie WrOF oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu we WrOF 3.4. Zwiększenie partycypacji społecznej mieszkańców na terenie WrOF
2.2. Animowanie i podtrzymywanie wielokulturowego życia obszaru oraz dbanie o jego zasoby przyrodnicze i spuściznę historyczną	→	1.2. Poprawa stanu środowiska i gospodarka niskoemisyjna na terenie WrOF 3.1. Poprawa jakości życia mieszkańców i spójność społeczna na terenie WrOF

Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

W ramach zaplanowanych w LSR celach szczegółowych jednym z głównych założeń była integracja różnych sektorów, partnerów, branż, etc. na rzecz ich kompleksowej realizacji.

Przykładowo w ramach celu szczegółowego 1.1. „Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury związanej z turystyką wodną po Odrze” oraz Przedsięwzięcia I. „Turystyka na „Szlaku Odry”” w osiągnięcie jego celów i wskaźników zaangażowane będą zarówno lokalne samorządy (rozwijające infrastrukturę turystyczną, podmioty gospodarcze (rozwijające wspólną ofertę turystyczną) czy podmioty z sektora społecznego (działania z zakresu rewitalizacji lokalnych zabytków i promocja obszaru i jego oferty). Jednocześnie w ramach tego przedsięwzięcia następuje integrowanie lokalnych zasobów historycznych i kulturowych (zabytki, ciekawe miejsca, lokalne legendy i przekazy) z walorami przyrodniczymi obszaru. Jednocześnie prawidłowa realizacja tego przedsięwzięcia zależna jest od integracji branż gospodarczych związanych z usługami noclegowymi, gastronomią, usługami okołoturystycznymi. Tak zaplanowana sekwencja działań pozwoli na kompleksowy i zintegrowany rozwój oferty turystycznej obszaru. Tak skonstruowany cel szczegółowy i przedsięwzięcie odpowiada na zidentyfikowaną w SWOT potrzebę rozwoju oferty turystycznej oraz wzrostu zainteresowania turystów ofertą obszaru i jednocześnie

przeciwdziałać będą zagrożeniu związanemu z koniecznością konkurencji z obszarami o większej rozpoznawalności turystycznej.

Innym przykładem zintegrowania są zapisy celu szczegółowego 1.2 „Utworzenie oferty usług i produktów lokalnych opartych o lokalne zasoby” i Przedsięwzięcia II. „Marka „Krainy Łęgów Odrzańskich”. W ramach tego celu wspierany będzie zintegrowany rozwój produktów i usług lokalnych tworzenie miejsc pracy na obszarze w ramach rozwoju marki regionalnej. Priorytetowo traktowane będą branże związane z przetwarzaniem, wytwarzaniem, dystrybucją i marketingiem produktów i usług lokalnych. Czyli sekwencja działań przewiduje przyznawanie środków na podejmowanie i rozwijanie działalności, przede wszystkim na priorytetowe z zidentyfikowanych zakresów produktów i usług lokalnych oraz realizacja wsparcia związanego z promocją marki obszaru i jej oferty. Tak skonstruowany cel szczegółowy i przedsięwzięcie odpowiada na zidentyfikowane w SWOT potrzeby związane z rozwojem marki regionu oraz zwiększaniem liczby miejsc pracy na obszarze i jednocześnie przeciwdziała takim zagrożeniom jak dalsza emigracja młodych i wykształconych, rosnącym patologią społeczną czy rosnącą biedą społeczną.

Aby wspierać realizację celów szczegółowych i przedsięwzięć, które mają charakter zintegrowany w ramach lokalnych kryteriów wyboru operacji dla każdego przedsięwzięcia przewidzieliśmy kryteria „wykorzystanie lokalnych zasobów” oraz „działanie w partnerstwie”, który ma preferować projekty spełniające przesłanki integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

Rozdział XI Monitoring i ewaluacja

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, którego celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii, a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

Proces monitoringu będzie obejmować:

- a) monitorowanie rzeczowej realizacji LSR polegającej m.in. na:
  - analizie stopnia osiągnięcia założonego budżetu oraz mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów strategii,
  - monitorowaniu operacyjnym na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji, szczególnie dotyczyć to będzie grantobiorców w ramach projektu grantowego,
- b) monitorowanie wydatkowania środków na poszczególne operacje i działania własne LGD.

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości albo cech konkretnego programu, planu, działania z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia. Jednym z głównych celów ewaluacji jest ocena rzeczywistych lub spodziewanych efektów realizacji danej interwencji publicznej. Ewaluacja jest zatem próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy nasze działania przyniosły efekty (lub czy je przyniosą w przypadku ewaluacji ex-ante).

Funkcjonowanie LGD powinno być na bieżąco monitorowane i poddawane badaniom ewaluacyjnym w celu stałego podnoszenia jakości i efektywności działań. Ewaluacja będzie niezbędna do sprawnego wydatkowania środków publicznych w ramach LSR, a także do szybkiego reagowania na zmieniające się warunki otoczenia społeczno-gospodarczego na terenie LGD. Ważne, aby proces ewaluacji uwzględniał również podejście partycypacyjne, tj. angażował społeczność lokalną.

Podziału na poszczególne rodzaje ewaluacji dokonujemy ze względu na moment, w którym ewaluacja jest realizowana, poziom, którego dotyczy, oraz sposób jej organizacji. Podstawowym podziałem jest klasyfikacja według momentu realizacji w cyklu interwencji publicznej, w którym ewaluacja jest podejmowana. Ze względu na moment uruchomienia badania ewaluacyjnego rozróżniamy:

- ewaluację ex-ante (przed rozpoczęciem realizacji interwencji) – celem takiego badania jest poprawa jakości planowanej do uruchomienia interwencji,
- ewaluację on-going (tzw. mid – term, w trakcie wdrażania interwencji) - celem jest oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych celów w świetle wcześniej przeprowadzonej ewaluacji wstępnej, zwłaszcza pod względem dostarczonych produktów i osiągniętych rezultatów oraz określenie trafności zamierzeń w stosunku do aktualnych trendów społeczno-gospodarczych,

- ewaluację ex-post (po zakończeniu realizacji interwencji) - celem jest określenie jego długotrwałych efektów, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności pomocy. W przypadku wdrażania LSR planujemy dokonać ewaluacji on – going oraz ex – post.

Kryteria ewaluacyjne, które będą stosowane w ewaluacji LSR:

1. Trafność/adekwatność/odpowiedniość – stopień, w jakim przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów.
2. Efektywność/wydajność – ocena poziomu „ekonomiczności” projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów, przy czym przez nakłady rozumie się zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas.
3. Skuteczność – ocena stopnia, na ile cele przedsięwzięcia, zdefiniowane na etapie programowania, zostały osiągnięte.
4. Użyteczność – stopień zaspokojenia potrzeb beneficjentów w wyniku osiągnięcia rezultatów podejmowanych operacji.
5. Trwałość – ocena faktu, czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać do zakończenia finansowania zewnętrznego oraz czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu czy kraju.

Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych:

Prowadzony monitoring oraz ewaluacja z jednej strony oceniają stopień wdrażania założeń LSR a z drugiej strony płynące z nich dane sygnalizować mogą o barierach czy problemach mających wpływ na prawidłowe wdrażanie LSR.

Wyniki płynące z ewaluacji oraz analizy danych monitoringowych wykorzystane zostaną do:

- ✓ Informowania społeczności lokalnej i pozostałych interesariuszy o stopniu osiągnięcia zaplanowanych celów i wskaźników, wykorzystania środków finansowych, sukcesach i porażkach w realizacji LSR;
- ✓ Procedury aktualizacji strategii. W przypadku gdy analiza danych monitoringowych i ewaluacja wykażą zapóźnienia w procesie wdrażania, pojawienie się problemów i barier wymagających interwencji to stanowić to będzie podstawę i uzasadnienie do uruchomienia procedury aktualizacji strategii. Aktualizacja ta dotyczyć może jednego (np. kryteriów wyboru operacji) lub kilku elementów (celów, przedsięwzięć, wskaźników, budżetu) strategii.

Szczegółowa procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu została zawarta w załączniku nr 2 do Strategii.

Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

LGD przeprowadziła analizę LSR pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ). Analiza wykazała, że realizacja zapisów LSR nie będzie miała znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000. Nie przewiduje się oddziaływań skumulowanych i transgranicznych. Działania takie jak np. inwestycyjne infrastrukturalne, modernizacyjne, rewitalizacyjne ze względu na swój charakter, będą obowiązkowo poddane niezbędnym wymaganiom prawem proceduralnym, np. uzyskanie niezbędnych pozwoleń (na budowę, na wykonanie prac konserwatorskich), w związku z czym inwestycje te będą podlegały procesom uzgadniania z organami uprawnionymi do wydawania takich decyzji/opinii, co wyeliminuje wystąpienie negatywnego wpływu np. na zachowanie dziedzictwa kulturowego czy na środowisko przyrodnicze. Realizacja niektórych przedsięwzięć (części kierunków wsparcia projektów) wyznaczonych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju może wymagać przeprowadzenia procedury administracyjnej (OOŚ) zakończonej uzyskaniem decyzji określającej środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia. Poza tym zakres projektów przewidzianych w LSR nie wykracza poza ramy dokumentów strategicznych wyższego rzędu, w tym Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020r oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, dla których została przeprowadzona SOOŚ. Zgodnie z interpretacją Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska przedstawioną w piśmie z dn. 10 października 2014 r., znak: DOOŚsoos.070.454.2014.JP w przypadku gdy zapisy projektu LSR mają zbliżony zakres i stopień szczegółowości do obowiązujących na danym obszarze innych dokumentów strategicznych, poddanych przed przyjęciem, strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko, a przeprowadzona dla nich ocena uwzględnia wszystkie skutki mogące wystąpić w związku z realizacją LSR, może być to przesłanką nie kwalifikowania danej LSR do odrębnej oceny.

Jednocześnie zgodnie z przepisami działu IV ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2013.1235 ze zmianami), wystąpiono do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu z wnioskiem o stwierdzenie, czy jest koniecznym przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla niniejszej Strategii. Pismem nr WSI.410.670.2015.KM z dnia.23.12.2015 r. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu stwierdziła, że do „STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA „KRAINA ŁĘGÓW ODRZAŃSKICH” w ramach Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 z perspektywą do 2023 roku” **nie jest wymagane przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.**

O opinię w tej sprawie zwróciliśmy się także do Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, który pismem z dn. 7 grudnia 2015, znak ZNS.9011.3.1908.2015.Jł, stwierdził, że nie ma potrzeby przeprowadzenia SOOS dla LSR.

Wykaz wykorzystanej literatury

---

1. „Poradnik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014 – 2020” (wydanie III uzupełnione i zaktualizowane), Warszawa 2015;
2. Ustawa z dnia 20 lutego 2015r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności;
3. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020;
4. Regulamin konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność wraz z załącznikami.
5. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020r;
6. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014 – 2020;
7. Strategia Rozwoju Kraju 2020;
8. Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego;
9. Raport: Rozwój form turystyki w Krainie Łęgów Odrzańskich, Badania ankietowe wśród mieszkańców Wrocławia;
10. Raport z badania subiektywnej jakości życia wśród mieszkańców obszaru LGD „Kraina Łęgów Odrzańskich”;
11. Raport z badania: podsumowanie okresu wdrażania LSR w latach 2007-2013 dla Lokalnej Grupy Działania „Kraina Łęgów Odrzańskich”;
12. Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Kraina Łęgów Odrzańskich, Dokument Strategii zaplanowany w perspektywie do 2015 roku.

Załącznik nr 1: Procedura aktualizacji LSR

Cel procedury: celem procedury jest sformalizowanie procesu dokonywania korekt w Lokalnej Strategii Rozwoju, by zapewnić jak najszerszy udział partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru.

Zakres procedury: procedura obejmuje czynności i schemat działań związanych ze zgłaszaniem, analizowaniem i ostatecznie przyjmowaniem uchwałą Walnego Zebrania zmian w zapisach LSR.

Założenia ogólne: proces wdrażania i aktualizacji odbywa się z jak najszerszym udziałem partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru. Wszystkie działania LGD dotyczące wdrażania LSR są jawne i upubliczniane. LGD monitoruje na bieżąco wdrażanie LSR. Aktualizacja LSR nie powinna być dokonywana częściej niż raz w roku, ale dopuszcza się nadzwyczajne okoliczności wprowadzania dodatkowych korekt. Działania logistyczne zapewnia Biuro LGD. Wnioski z monitoringu i analiz posłużą do eliminacji ewentualnych błędów i barier we wdrażaniu LSR. Proces aktualizacji wykorzystywać będzie narzędzia planowania strategicznego zastosowane już podczas prac nad LSR, tj. warsztaty z liderami lokalnymi, badania ankietowe, konsultacje za pośrednictwem Internetu etc.

Przebieg procedury:

1. Wnioski w sprawie zmian zapisów w LSR mogą zgłaszać:
  - członkowie LGD;
  - organy Stowarzyszenia;
  - wszyscy mieszkańcy obszaru.
2. Zgłaszanie wniosków następuje w formie pisemnej do Zarządu Stowarzyszenia. W przypadku gdy Zarząd jest wnioskodawcą formułuje on wniosek bezpośrednio do Walnego Zebrania Członków w formie projektu uchwały z zastrzeżeniem punktu 6. Nie przewiduje się wprowadzenia odrębnych formularzy dla wniosków, przy czym wniosek musi zawierać proponowany przedmiot zmiany/aktualizacji oraz uzasadnienie. W przeciwnym razie nie jest rozpatrywany.
3. Zarząd jest zobowiązany do udzielenia odpowiedzi na wniosek w ciągu 30 dni od dnia jego otrzymania, podając informację, czy wniosek zostanie uwzględniony, w jakim zakresie, a przypadku odmowy uwzględnienia także uzasadnienie swej decyzji.
4. Zarząd Stowarzyszenia dokonuje potrzebnych analiz do wprowadzania zmian w LSR. Analizy te wykonywane są na bieżąco w ramach ciągłego monitoringu:
  - analiz zgłaszanych do LGD wniosków;
  - analiz otoczenia prawnego związanego z funkcjonowaniem LGD i wdrażaniem LSR;
  - analiz uchwał organów Stowarzyszenia wnioskujących o zmiany;
  - analiz wniosków i rekomendacji wypływających z raportów ewaluacyjnych, w tym ewaluacji własnej LGD.
5. Zarząd może dodatkowo podjąć decyzję o zleceniu ekspertom zewnętrznym analizy związanej z koniecznością aktualizacji dokumentów Stowarzyszenia.
6. W przypadku gdy na podstawie wniosków i analiz, o których mowa powyżej, Zarząd uzna za niezbędne podjęcie zmian w LSR, opracowuje zakres i przedmiot zmian oraz przeprowadza ich konsultacje społeczne z wykorzystaniem narzędzi określonych w Planie komunikacji.
7. Po przeprowadzeniu konsultacji Zarząd przygotowuje projekty uchwał dotyczące zmian w zapisach LSR Walnemu Zebraniu Członków Stowarzyszenia.
8. Aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju dokonywana jest uchwałą Walnego Zebrania Członków.

Załącznik nr 2 Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu

Planowanie monitoringu:

W procesie monitoringu badane powinny być elementy głównie ilościowe dotyczące najważniejszych aspektów funkcjonowania LGD – przebiegu konkursów, stopnia realizacji budżetu i zaplanowanych wskaźników, etc. Najważniejsze z tych elementów ujęte są w poniższej tabeli. Należy podkreślić, że poniższe pytania stanowią propozycję zakresu badań, a sam proces monitoringu będzie wykonywany zgodnie z obowiązującymi przepisami i wytycznymi w tym zakresie, uwzględniając wszystkie wymagane elementy i etapy procesu monitoringu.

CO SIĘ BADA?	KTO WYKONUJE?	JAK SIĘ WYKONUJE?	KIEDY?	OCENA
Elementy podlegające monitorowaniu:				
Prawidłowość przeprowadzenia naboru (Pytanie badawcze: Czy proces realizacji naboru przebiegł prawidłowo?)	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	<ul style="list-style-type: none"> analiza dokumentacji konkursowej dane zebrane z przeprowadzonego naboru ankiety dotyczące oceny świadczonego doradztwa zebrane opinie beneficjentów oraz członków Rady 	Zawsze po zamknięciu naboru wniosków	<ul style="list-style-type: none"> zgodność terminów ogłaszania konkursów z harmonogramem zgodność dokumentacji konkursowej z wytycznymi i procedurą jakość świadczonego doradztwa prawidłowość przeprowadzonej procedury naboru
Rada (Pytanie badawcze: Czy Rada dokonuje wyboru operacji zgodnie z wytycznymi oraz zapisami Regulaminu Pracy Rady?)	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	<ul style="list-style-type: none"> analiza protokołów z posiedzeń Rady analiza pozostałej dokumentacji związanej z organizacją posiedzenia Rady i wyborem operacji do realizacji 	Zawsze po zamknięciu naboru wniosków	<ul style="list-style-type: none"> ocena zgodności przeprowadzonej oceny z wytycznymi i zapisami Regulaminu ocena frekwencji, sposobu i prawidłowości dokonywania oceny przez poszczególnych członków Rady ocena stopnia akceptacji i zrozumienia przez członków Rady kryteriów wyboru operacji analiza potrzeb szkoleniowych i doradczych związanych z prawidłowością dokonywania oceny
Budżet LSR	Pracownicy biura	<ul style="list-style-type: none"> dane zebrane z 	Co 6 m-cy (styczeń i lipiec)	<ul style="list-style-type: none"> ocena stopnia zgodności wydatkowanych

<p>(Pytanie badawcze: Czy stopień realizacji budżetu jest zgodny z planem zapisanym w LSR?)</p>	<p>LGD (ocena własna)</p>	<p>przeprowadzonych konkursów</p> <ul style="list-style-type: none"> • OFSA • dane ze sprawozdań i wniosków o płatność • dane dotyczące wydatków w ramach kosztów bieżących i aktywizacji oraz projektów współpracy 	<p>danego roku)</p>	<p>środków z założeniami zapisanymi w LSR</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocena stopnia wykorzystania budżetu w podziale na cele, przedsięwzięcia oraz operacje • ocena stopnia wykorzystania budżetu na projekty współpracy oraz koszty bieżące i aktywizację
<p>Wskaźniki realizacji celów</p> <p>(Pytanie badawcze: Czy stopień realizacji wskaźników jest zgodny z planem zapisanym w LSR?)</p>	<p>Pracownik biura, któremu przypisano tę kompetencję (ocena własna)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • dane zebrane od beneficjentów operacji i grantobiorców w ramach projektów grantowych (ankiety monitorujące, sprawozdania, etc.) • dane dotyczące realizacji projektów współpracy 	<p>Co 6 m-cy (styczeń i lipiec danego roku)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ocena stopnia osiągnięcia zaplanowanych wskaźników produktu i rezultatu
<p>Potencjalni beneficjenci</p> <p>(Pytanie badawcze: Które grupy beneficjentów są zainteresowane pozyskaniem środków z LSR?)</p>	<p>Pracownicy biura LGD (ocena własna)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • dane z doradztwa • dane ze szkoleń i spotkań informacyjnych • dane z kontaktów i zapytań telefonicznych, mailowych, etc. 	<p>Na bieżąco</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ocena stopnia zgodności przyjętej w LSR struktury beneficjentów z faktycznym zainteresowaniem

Planowanie ewaluacji:

W przypadku oceny funkcjonowania LGD powinna wskazać istotne elementy swojego funkcjonowania, które będą podlegały ocenie. Elementy te powinny pozwolić sprawdzić czy LGD funkcjonuje poprawnie. Do tej kategorii należeć mogą elementy takie jak: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, realizacji planu komunikacji, wpływu działalności LGD na rozwój regionu, etc.

W przypadku oceny wdrażania LSR należy wskazać również jak najwięcej elementów oceniających proces wdrażania LSR. Elementy te powinny móc sprawdzić czy realizacja LSR przebiega zgodnie z założeniami. Elementami tymi mogą być np.: stopień realizacji celów i wskaźników (ocena procesu), stopień realizacji wybranych operacji (ocena elementów mających wpływ na stopień osiągnięcia), wykorzystania budżetu, jakość i akceptacja stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, ocena sposobu realizacji konkursów itp. Najważniejsze z tych elementów ujęte są w poniższej tabeli. . Należy podkreślić, że poniższe pytania stanowią propozycję zakresu badań, a sam proces ewaluacji będzie wykonywany zgodnie z obowiązującymi przepisami i wytycznymi w tym zakresie, uwzględniając wszystkie wymagane elementy i etapy procesu ewaluacji

CO SIĘ BADA?	KTO WYKONUJE?	JAK SIĘ WYKONUJE?	KIEDY?	OCENA
Elementy procesu wdrażania LSR podlegające ewaluacji:				
<p>Cele i przedsięwzięcia określone w LSR</p> <p>(Pytanie badawcze: Jakie uwarunkowania mają wpływ na stopień realizacji zaplanowanych celów?)</p> <p>(Pytanie badawcze: Jaki jest stopień akceptacji przez mieszkańców zaplanowanych celów?)</p>	<p>Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna) we współpracy z biurem LGD (ocena własna)</p>	<ul style="list-style-type: none"> analiza dokumentacji z monitoringu warsztaty ewaluacyjne ze społecznością lokalną badania ankietowe (np. CAWI, CATI) zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej wywiady indywidualne z przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej 	<p>Ewaluacja mid – term do końca 2018 roku,</p> <p>Ewaluacja ex – post po 2020 roku</p> <p>UWAGA – jeżeli monitoring prowadzony przez LGD wykaże taką konieczność ewaluacja powinna być przeprowadzona wcześniej lub powtórzona po wprowadzeniu programu naprawczego</p>	<p>ewaluacja mid - term</p> <ul style="list-style-type: none"> ocena akceptacji celów i przedsięwzięć do aktualnych potrzeb społeczności lokalnej ocena zgodności celów i przedsięwzięć z aktualną sytuacją społeczno – ekonomiczną obszaru ocena wpływu otoczenia na stopień realizacji celów i przedsięwzięć (metoda PEST) <p>ewaluacja ex – post</p> <ul style="list-style-type: none"> ocena w jakim stopniu realizacja celów i przedsięwzięć zaspokoiła potrzeby społeczności lokalnej ocena zgodności zrealizowanych celów i przedsięwzięć z aktualną sytuacją społeczno – ekonomiczną obszaru ocena wpływu otoczenia na stopień zrealizowania celów i przedsięwzięć (metoda PEST)
<p>Budżet i wskaźniki</p> <p>(Pytanie badawcze: Jakie</p>	<p>Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna) we współpracy z biurem LGD (ocena</p>	<ul style="list-style-type: none"> analiza dokumentacji z monitoringu warsztaty ewaluacyjne ze społecznością 	<p>Ewaluacja mid – term do końca 2018 roku,</p> <p>Ewaluacja ex – post po 2020 roku</p>	<p>ewaluacja mid - term</p> <ul style="list-style-type: none"> ocena akceptacji budżetu i przyjętych wskaźników przez społeczność lokalną ocena zgodności budżetu i wskaźników z

<p>uwarunkowania mają wpływ na stopień realizacji zaplanowanego budżetu?)</p> <p>(Pytanie badawcze: Jakie uwarunkowania mają wpływ na stopień realizacji zaplanowanych wskaźników?)</p>	<p>własna)</p>	<p>lokalną</p> <ul style="list-style-type: none"> • badania ankietowe (np. CAWI, CATI) • zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej • wywiady indywidualne z przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej 	<p>UWAGA – jeżeli monitoring prowadzony przez LGD wykaże taką konieczność ewaluacja powinna być przeprowadzona wcześniej lub powtórzona po wprowadzeniu programu naprawczego</p>	<p>aktualną sytuacją społeczno – ekonomiczną obszaru</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocena wpływu otoczenia na stopień realizacji budżetu i wskaźników (metoda PEST) • ocena wpływu działalności zarządu i biura LGD na stopień realizacji budżetu i wskaźników <p>ewaluacja ex – post</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocena akceptacji zrealizowanego budżetu i osiągniętych wskaźników przez społeczność lokalną • ocena wpływu zrealizowanego budżetu i osiągniętych wskaźników na aktualną sytuacją społeczno – ekonomiczną obszaru • ocena wpływu otoczenia na stopień zrealizowania budżetu i osiągnięcia wskaźników (metoda PEST) • ocena wpływu działalności zarządu i biura LGD na stopień realizacji budżetu i wskaźników
<p>Procedura wyboru operacji, ze szczególnym uwzględnieniem kryteriów wyboru operacji</p> <p>(Pytanie badawcze: Czy zaplanowana procedura wyboru operacji jest efektywna i akceptowana przez społeczność lokalną?)</p> <p>(Pytanie</p>	<p>Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna) we współpracy z biurem LGD (ocena własna)</p>	<p>• analiza dokumentacji z monitoringu</p> <p>• warsztaty ewaluacyjne ze społecznością lokalną</p> <p>• badania ankietowe (np. CAWI, CATI)</p> <p>• zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami LGD (głównie Rady) i społeczności lokalnej</p> <p>• wywiady indywidualne z przedstawicielami LGD (głównie Rady) i społeczności lokalnej</p>	<p>Ewaluacja mid – term do końca 2018 roku,</p> <p>Ewaluacja ex – post po 2020 roku</p> <p>UWAGA – jeżeli monitoring prowadzony przez LGD wykaże taką konieczność ewaluacja powinna być przeprowadzona wcześniej lub powtórzona po wprowadzeniu programu naprawczego</p>	<p>ewaluacja mid - term</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocena akceptacji i zrozumienia przez społeczność lokalną procedury wyboru operacji i kryteriów wyboru operacji • ocena zrozumienia i umiejętności zastosowania kryteriów wyboru operacji przez członków Rady • ocena wpływu lokalnych kryteriów wyboru operacji na wybór projektów w największym stopniu zgodnych z celami i wskaźnikami LSR • ocena adekwatności procedury i kryteriów do aktualnej sytuacji społeczno – ekonomicznej obszaru <p>ewaluacja ex – post</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocena wpływu lokalnych kryteriów wyboru operacji na wybór projektów w największym stopniu zgodnych z celami i wskaźnikami LSR • ocena wpływu przyjętych procedur i kryteriów wyboru na zmianę w sytuacji społeczno –

<p>badawcze: Czy zaplanowane kryteria wyboru są akceptowane przez lokalną społeczność i czy zapewniają możliwość wyboru operacji najbardziej zgodnych z LSR?)</p>	<p>ekonomicznej obszaru, jaką wywołało wdrażanie LSR</p>			
<p>Sposób wdrażania LSR – operacje grantowe, operacje własne, projekty współpracy</p> <p>(Pytanie badawcze: Czy zaplanowany sposób wdrażania LSR jest efektywny i akceptowany przez społeczność lokalną?)</p>	<p>Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna) we współpracy z biurem LGD (ocena własna)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • analiza dokumentacji z monitoringu • warsztaty ewaluacyjne z społecznością lokalną • badania ankietowe (np. CAWI, CATI) • zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej • wywiady indywidualne z przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej 	<p>Ewaluacja mid – term do końca 2018 roku,</p> <p>Ewaluacja ex – post po 2020 roku</p> <p>UWAGA – jeżeli monitoring prowadzony przez LGD wykaże taką konieczność ewaluacja powinna być przeprowadzona wcześniej lub powtórzona po wprowadzeniu programu naprawczego</p>	<p>ewaluacja mid - term</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocena akceptacji i zrozumienia przez społeczność lokalną wyboru narzędzi wdrażania LSR • ocena wpływu konstrukcji narzędzi wdrażania na stopień osiągnięcia celów, budżetu i wskaźników <p>ewaluacja ex – post</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocena wpływu konstrukcji narzędzi wdrażania na stopień osiągnięcia celów, budżetu i wskaźników
<p>Elementy funkcjonowania LGD podlegające ewaluacji:</p>				
<p>Funkcjonowanie biur LGD</p> <p>(Pytanie badawcze: Jaka</p>	<p>Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna) we współpracy z biurem LGD (ocena</p>	<ul style="list-style-type: none"> • analiza dokumentacji z monitoringu • warsztaty ewaluacyjne ze społecznością lokalną 	<p>Ewaluacja mid – term do końca 2018 roku,</p> <p>Ewaluacja ex – post po 2020 roku</p>	<p>ewaluacja mid - term</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocena świadczonego doradztwa • ocena prowadzonych działań szkoleniowych i zakresu aktywizacji lokalnej społeczności • ocena organizacji posiedzeń Rady

<p>jest ocena pracy biura przez lokalną społeczność?)</p> <p>(Pytanie badawcze: Co ma wpływ na jakość i efektywność pracy biura?)</p>	<p>własna)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • badania ankietowe (np. CAWI, CATI) • zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej • wywiady indywidualne z przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej 	<p>UWAGA – jeżeli monitoring prowadzony przez LGD wykaże taką konieczność ewaluacja powinna być przeprowadzona wcześniej lub powtórzona po wprowadzeniu programu naprawczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ocena procesu wdrażania LSR ewaluacja ex – post • ocena, w jakim stopniu aktywność biura i jego zaangażowanie w proces wdrażania LSR miały wpływ na zmiany w sytuacji społeczno – ekonomicznej obszaru
<p>Funkcjonowanie Rady LGD</p> <p>(Pytanie badawcze: Jaka jest ocena pracy Rady przez lokalną społeczność?)</p> <p>(Pytanie badawcze: Co ma wpływ na jakość i efektywność pracy Rady?)</p>	<p>Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna) we współpracy z biurem LGD (ocena własna)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • analiza dokumentacji z monitoringu • warsztaty ewaluacyjne ze społecznością lokalną • badania ankietowe (np. CAWI, CATI) • zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej • wywiady indywidualne z przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej 	<p>Ewaluacja mid – term do końca 2018 roku,</p> <p>Ewaluacja ex – post po 2020 roku</p> <p>UWAGA – jeżeli monitoring prowadzony przez LGD wykaże taką konieczność ewaluacja powinna być przeprowadzona wcześniej lub powtórzona po wprowadzeniu programu naprawczego</p>	<p>ewaluacja mid - term</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocena działalności Rady, głównie procesu wyboru operacji • ocena akceptacji przez społeczność lokalną kształtu Rady i podejmowanych przez nią decyzji, ze szczególnym uwzględnieniem wyboru operacji <p>ewaluacja ex – post</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocena działalności Rady, głównie procesu wyboru operacji • ocena akceptacji przez społeczność lokalną kształtu Rady i podejmowanych przez nią decyzji, ze szczególnym uwzględnieniem wyboru operacji
<p>Działania komunikacyjne</p> <p>(Pytanie badawcze: Jak oceniana jest realizacja planu komunikacji?)</p>	<p>Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna) we współpracy z biurem LGD (ocena własna)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • analiza dokumentacji z monitoringu • warsztaty ewaluacyjne ze społecznością lokalną • badania ankietowe (np. CAWI, CATI) • zogniskowane wywiady grupowe z 	<p>Ewaluacja mid – term do końca 2018 roku,</p> <p>Ewaluacja ex – post po 2020 roku</p> <p>UWAGA – jeżeli monitoring prowadzony</p>	<p>ewaluacja mid - term</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocena efektywności i jakości prowadzonych działań komunikacyjnych • ocena akceptacji przez społeczność lokalną przyjętych działań komunikacyjnych i zastosowanych środków przekazu • ocena stopnia osiągania założonych dla planu komunikacji celów i wskaźników <p>ewaluacja ex – post</p>

		<p>przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • wywiady indywidualne z przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej 	<p>przez LGD wykaże taką konieczność ewaluacja powinna być przeprowadzona wcześniej lub powtórzona po wprowadzeniu programu naprawczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ocena akceptacji przez społeczność lokalną zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu • ocena stopnia osiągnięcia założonych dla planu komunikacji celów i wskaźników
<p>Wpływ na rozwój społeczno – ekonomiczny obszaru</p> <p>(Pytanie badawcze: W jakim stopniu aktywność LGD, w tym wydatkowanie środków w ramach wdrażania LSR, wpłynęła na rozwój obszaru ?)</p>	<p>Zewnętrzni, niezależni eksperci (ocena zewnętrzna) we współpracy z biurem LGD (ocena własna)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • analiza dokumentacji z monitoringu • warsztaty ewaluacyjne z społecznością lokalną • badania ankietowe (np. CAWI, CATI) • zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej • wywiady indywidualne z przedstawicielami LGD i społeczności lokalnej 	<p>Ewaluacja mid – term do końca 2018 roku,</p> <p>Ewaluacja ex – post po 2020 roku</p> <p>UWAGA – jeżeli monitoring prowadzony przez LGD wykaże taką konieczność ewaluacja powinna być przeprowadzona wcześniej lub powtórzona po wprowadzeniu programu naprawczego</p>	<p>ewaluacja mid - term</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocena wpływu wydatkowanych przez LGD środków na społeczno – ekonomiczny rozwój obszaru • ocena efektywności wydatkowania środków • ocena stopnia rozpoznawalności wspieranych przez LGD działań pośród lokalnej społeczności <p>ewaluacja ex – post</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocena akceptacji przez społeczność lokalną zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu • ocena stopnia osiągnięcia założonych dla planu komunikacji celów i wskaźników

Załącznik nr 3 Szczegółowy plan działania

Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN	Podziałnie/zakres programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco			
CEL OGÓLNY nr 1 Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie												
Cel szczegółowy 1.1 Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury związanej z turystyką wodną po Odrze												
Przedsięwzięcie I. Turystyka na „Szlaku Odry”	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w sektorze turystyki	6 sztuk	60%	600 000,00 zł	4 sztuk	100%	400 000,00 zł		100%		10 sztuk	1000 000,00 zł
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w sektorze turystyki	2 sztuk	18 %	600 000,00 zł	9 sztuk	100 %	2 600 000,00 zł		100%		11 sztuk	3 2000 000,00 zł
	Liczba nowych Lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	6 sztuk	50%	2 200 220,02 zł	6 sztuk	100%	2 200 220,02 zł		100%		12 sztuk	4 400 440,04 zł
											Realizacja LSR	

Liczba działań promocyjnych				3 sztuki	100%	150 000,00 zł		100%		3 sztuki	150 000,00 zł
Liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR				1 sztuka	100%	100 000,00 zł		100%		1 sztuka	100 000,00 zł
Liczba podmiotów w ramach sieci w zakresie usług turystycznych				2 sztuki					2 sztuki		
Liczba miejsc sprzedaży usług turystycznych				1 sztuka	100%	99559,96				1 sztuka	99 559,96 zł
Liczba zrealizowanych projektów współpracy				1 sztuka	100%	65 000,00 zł				1 sztuka	65 000,00 zł
Liczba sieci współpracy między LGD w zakresie geocachingu				1 sztuka						1 sztuka	
Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy dot. Geocachingu				3 LGD						3 LGD	
RAZEM		3 400 220,02 zł				5 614 779,98 zł		0,00 zł			9 015 000,00 zł
Projekt współpracy											

Przedsięwzięcie II. Marka „Krainy Łęgów Odrzańskich”	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w sektorze produktów i usług lokalnych	2 sztuki	20 %	1000 000,00 zł	6 sztuk	80%	3000 000,00 zł	2 sztuki	100%	100 000,00 zł	10 sztuka	500 000,00 zł
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w sektorze produktów i usług lokalnych	1 sztuka	50%	300000,00 zł	1 sztuka	100%	300 000,00 zł		100%	0,00 zł	2 sztuk1	600 000,00 zł
	Liczba nowych inkubatorów (centrów) przetwórstwa lokalnego				1sztuka	100%	500 000,00 zł	0,00 zł	100%		1 sztuka	500 000,00 zł
	Liczba działań promocyjnych				3 sztuki	100%	150 000,00 zł		100%		3 sztuki	150 000,00 zł
	Liczba sieci w zakresie krótkich łańcuchów żywnościowych lub rynków lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR				1sztuka	100%	100 000,00 zł				1 sztuka	100 000,00 zł
	Liczba podmiotów w ramach sieci w zakresie krótkich łańcuchów żywnościowych lub rynków lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR				2 sztuki			2 sztuki				
	Liczba miejsc sprzedaży produktów i usług				1 sztuk	100%	100 000,00 zł				1 sztuka	100 000,00 zł
Realizacja LSR												

	Liczba operacji związanych z kreowaniem i wzmacnianiem marki lokalnej KŁO (proj. grant)				8 sztuk	100%	200 000,00 zł				8 sztuk	200 000,00 zł	
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie marki lokalnej				1 sztuka	100%	635 000,00 zł				1 sztuka	635 000,00 zł	
	Liczba LGD uczestniczących w projekcie współpracy dot. Marki lokalnej				4 LGD	100%							4 LGD
	Razem		400 000,00 zł			2 285 000,00 zł			100 000,00 zł			2 785 000,00 zł	
Cel szczegółowy: 1.3. Tworzenie nowych i rozwój istniejących źródeł dochodów i miejsc pracy na terenach wiejskich													
P.III. Przedsiębiorcy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	1 sztuka	10	60 000,00 zł	8 sztuk	90 %	480 000,00 zł	1 sztuka	100%	60 000,00 zł	10 sztuk	600 000,00 zł	Realizacja LSR
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	2 sztuki	100 %	600 000,00 zł					100%	0,00 zł	2 sztuki	600 000,00 zł	
	Razem		660 000,00 zł			480 000,00 zł			60 000,00 zł			1 200 000,00 zł	
	RAZEM dla CELU 1		4 460 220,02 zł			8 379 779,98 zł			160 000,00 zł			13 000 000,00 zł	
Cel ogólny 2. Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego oraz wzrost poczucia tożsamości mieszkańców z regionem Krainy Łęgów Odrzańskich													
Cel szczegółowy 2.1. Wsparcie różnych form aktywności społecznej i inicjatyw oddolnych na obszarach wiejskich, w szczególności realizowanych dla													

przedstawiciele grup defaworyzowanych													
Przedsięwzięcie IV. Aktywne, wykształcone i zintegrowane społecznie "sodlaczestwo obywatelskie"	Liczba działań aktywizacyjnych dla mieszkańców (w tym grupy de faworyzowane)				20 sztuk	100%	250 000,00 zł				20 sztuk	250 000,00 zł	Realizacja LSR
	Liczba działań aktywizacyjnych dla mieszkańców (w tym grupy de faworyzowane)				2 sztuki	100%	300 000,00 zł				2 sztuki	300 000,00 zł	
Razem		0,00 zł			550 000,00 zł			0,00 zł			550 000,00 zł		
Cel szczegółowy 2.2. Animowanie i podtrzymywanie wielokulturowego życia obszaru oraz dbanie o jego zasoby przyrodnicze i spuściznę historyczną													
Przedsięwzięcie V. „Poznajemy przyrodę i dziedzictwo „Krainy Łęgów Odrzańskich”	Liczba wspartych działań z zakresu lokalnych tradycji, obrzędów i dziedzictwa (proj. grant)				8 sztuk	100 %	250 000,00 zł				8 sztuk	250 000,00 zł	Realizacja LSR
	Liczba działań związanych z edukacją ekologiczną, regionalną i odnawialnymi źródłami energii oraz dokumentalistyką.	1 sztuka	25%	100 000,00 zł	2 sztuki	62%	150 000,00 zł	2 sztuka	100%	150 000,00 zł	5 sztuka	400 000,00 zł	
	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim i restauratorskim	3 sztuki	60%	300 000,00 zł	2 sztuki	100%	200 000,00 zł				5 sztuki	500 000,00 zł	
Razem		400 000,00 zł			600 000,00 zł			150 000,00 zł			1 150 000,00 zł		
RAZEM dla CELU 2		400 000,00 zł			1 150 000,00 zł			150 000,00 zł			1 700 000,00 zł		
SUMA		4 860 220,02 zł			9 529 779,98 zł			310 000,00 zł			14 700 000,00 zł		

Wskaźniki z zakresu poddziałania 19.4 „Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji”

		2016-2018			2019-2021			2022-2023					Koszty bieżące i aktywizacja (animacja)
		Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN	
	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	119 osobodni	45%	Nie dotyczy /płatność ryczałtowa	96 osobodni	81%	nd	50 osobodni	100%	nd	265	nd	
	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	56 szt	80%		14 szt	100%	nd	0 szt	100%	nd	70	nd	
	Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	61 szt	55%		40 szt	92%	nd	9 szt	100%	nd	110	nd	
	Liczba konferencji/targów/prezentacji (odbywających się poza terenem LGD) z udziałem przedstawicieli LGD	3 szt	50%		2	83%	nd	1	100%	nd	6	nd	

Załącznik nr 4 Budżet

Budżet

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					Razem EFSI
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art.. 35 ust.1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	14 000 000					14 000 000
Współpraca (art.. 35 ust.1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	280 000					280 000
Koszty bieżące (art.. 35 ust.1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	2 650 000					2 650 000
Aktywizacja (art.. 35 ust.1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)						
Razem	16930000					16 930 000

Plan finansowy w zakresie podziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	6 108 200,00 zł	3 491 359,96 zł		9 599 559,96 zł
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	2 800 000,00 zł		1 600 440,04 zł	4 400 440,04 zł
Razem	8 908 200,00 zł	3 491 359,96 zł	1 600 440,04 zł	14 000 000,00 zł

Załącznik nr 5 Plan Komunikacji

Cele i przesłanki planu komunikacji

Sprawna, czytelna i wzajemna komunikacja między LGD a społecznością lokalną obszaru jest podstawą efektywnego wdrożenia LSR i osiągnięcia założonych rezultatów. Na podstawie dotychczasowych doświadczeń, własnych obserwacji biura, zarządu i rady LGD, wniosków zdobytych w czasie konsultacji LSR oraz *Raportu z badania podsumowanie okresu wdrażania LSR w latach 2007-2013 dla Lokalnej Grupy Działania „Kraina Łęgów Odrzańskich”* (Prochowice, 2015) sformułowano następujące przesłanki – wnioski i rekomendacje będące podstawą do prawidłowego zaplanowania planu komunikacji na bieżący okres programowania:

- ✓ W generalnej ocenie Biuro LGD w sposób wystarczający i odpowiednio wczesny informuje o naborach.
- ✓ Informacja ta jest dostępna na stronach internetowych LGD i gmin, a do osób które już miały styczność z Biurem wysyłany jest newsletter.
- ✓ Jedynie rolnicy i mikroprzedsiębiorcy stwierdzili, że informacja o konkursach nie jest powszechnie dostępna i trzeba wiedzieć gdzie jej szukać. Nie pojawia się w publikacjach, z których oni korzystają.
- ✓ W generalnej ocenie informowanie i promowanie o działaniach samego LGD oraz projektach zrealizowanych dzięki jego wsparciu jest niewystarczające. W ocenie beneficjentów ludzie w większości nie wiedzą o istnieniu LGD, a nawet ci zaangażowani bardziej w działania społeczne lub składający wnioski na konkursy LGD (w tym i oni sami) nie są w stanie powiązać określonych działań/inwestycji ze wsparciem od LGD.
- ✓ Respondenci zgodnie wskazują, że istotną rolę w niewystarczającym informowaniu i promowaniu działań LGD odgrywają poszczególne Urzędy Gmin, które prawie w ogóle o nich nie informują lub przedstawiają je jako własne bez należytego podkreślenia roli i finansowania od LGD.
- ✓ "Biuletyn Odrzański" nie jest powszechnie kojarzony przez wszystkich respondentów i w ich ocenie nie spełnia w sposób wystarczający zadań związanych z informowaniem i promowaniem działań LGD.
- ✓ W opinii respondentów główną barierą w przypadku "Biuletynu Odrzańskiego" jest jego niewystarczająca dystrybucja i niewielki nakład.
- ✓ Respondenci, którzy znają i czytają "Biuletyn Odrzański" dobrze oceniają jego wartość merytoryczną, informacyjną i promocyjną.

Rekomendacje:

- ✓ W zgodnej opinii, aby ułatwić wszystkim, a zwłaszcza nowym podmiotom/zainteresowanym informacja o konkursach organizowanych przez LGD mogłaby być również przekazywana przez lokalnych/gminnych koordynatorów (np. pracownika Urzędu Gminy) za pomocą e-maili, kontaktu telefonicznego lub osobistego.
- ✓ Informacja o konkursach i naborach powinna być również przekazywana przez Urzędy Gmin do sołtysów oraz proboszczów, którzy powinni przekazywać je dalej.
- ✓ Aby polepszyć promocję i informowanie o działaniach LGD i zrealizowanych przy jego wsparciu projektów więcej informacji powinno się pojawiać w istniejących i wydawanych lokalnych gazetach.
- ✓ Biuro LGD w sposób systematyczny powinno rozbudowywać bazę adresową (e-maili) i regularnie przygotowywać i rozsyłać newsletter o naborach, konkursach, działaniach i szkoleniach.

Na podstawie powyższych wniosków i rekomendacji sformułowano 5 głównych celów planu komunikacji:

6. Upowszechnienie wśród społeczności LGD wiedzy o LSR, jej głównych celach i kierunkach interwencji, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR.
7. Zapewnienie rzetelnej i aktualnej wiedzy dla potencjalnych i faktycznych wnioskodawców, w tym grantobiorców o głównych zasadach i warunkach aplikowania o pomoc finansową i realizacji operacji/grantów.
8. Uzyskanie informacji zwrotnej nt. działalności i rozpoznawalności LGD, w tym oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD.

9. Wzmocnienie procesu zaangażowania społeczności LGD w realizację LSR poprzez między innymi usprawnienie konsultacji ewentualnych aktualizacji/zmian zapisów LSR, dokumentów powiązanych oraz sposobu wdrażania LSR.
10. Budowanie pozytywnego wizerunku LGD jako organizacji wspierającej rozwój lokalny ze szczególnym uwzględnieniem upowszechnienia efektów wdrażania LSR, w tym promocji dobrych praktyk.

Działania komunikacyjne, grupy docelowe, wskaźniki i efekty

Działania komunikacyjne prowadzone będą poprzez zastosowanie odpowiednich metod i narzędzi komunikacji dobranych stosownie do określonych grup docelowych i zapewniających zróżnicowane podejście z zastosowaniem nowoczesnych metod komunikacji. System dostępu i przekazywania informacji zostanie zdywersyfikowany tak, by zapewnić możliwość dotarcia do informacji na wiele sposobów zarówno pod względem formy, treści jak i zasięgu. Grupy docelowe, do których kierowane będą poszczególne działania komunikacyjne wynikają z LSR i zapisanych tam celów ogólnych i szczegółowych. Wśród tych grup są: społeczność lokalna (opinia publiczna) i wchodzące w jej skład grupy społeczne oraz grupy defaworyzowane; faktyczni i potencjalni beneficjenci, w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz partnerzy społeczni i gospodarczy. Specyficznymi grupami docelowymi, które w zasadzie będą kanałami komunikacji są media lokalne i grupy opiniotwórcze oraz podmioty zarówno publiczne, jak i społeczne świadczące doradztwo w zakresie pozyskiwania środków pomocowych. Ze względu na konieczność skierowania 50% budżetu na wdrażanie LSR na rozwój przedsiębiorczości szczególnie nacisk zostanie położony na efektywne dotarcie do osób zainteresowanych podjęciem działalności gospodarczej oraz lokalnych przedsiębiorców. Istotne będzie również zaangażowanie wskazanych w LSR grup defaworyzowanych, zarówno jako wnioskodawców jak i odbiorców operacji/grantów. Szczegółowe określenie zastosowanych działań komunikacyjnych, grup docelowych, narzędzi oraz zakładanych wskaźników i efektów określono w poniższym zestawieniu tabelarycznym.

Analiza efektywności działań komunikacyjnych i zastosowanych środków przekazu, w tym tryb korygowania planu i wdrażania działań naprawczych w przypadku problemów z realizacją LSR

Analiza efektywności działań komunikacyjnych oraz zastosowanych środków przekazu odbywać się będzie poprzez okresowe (nie rzadziej niż raz w roku) monitorowanie osiągnięcia wskaźników realizacji działań komunikacyjnych oraz ewaluację efektów realizacji planu.

Monitoring oparty będzie o zbierane na bieżąco statystyki stosownie do charakteru danego wskaźnika i realizowany będzie przez biuro LGD. Począwszy od roku 2017, do końca I kwartału danego roku zostanie opracowane i przedstawione zarządowi sprawozdanie z monitoringu planu komunikacji za rok poprzedni, uwzględniające także wnioski i opinie spływające z otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego LGD podczas realizacji działań komunikacyjnych. Będzie ono podstawą do podjęcia ewentualnych działań korygujących.

Ewaluacja dotyczyć będzie oceny trafności dobranych działań komunikacyjnych i środków przekazu w stosunku do grup docelowych oraz założonych efektów (rezultatów) Planu Komunikacji z uwzględnieniem wskaźników i rezultatów określonych dla LSR, co pozwoli na wdrożenie odpowiednich działań naprawczych w przypadku problemów z zakładaną realizacją LSR. Ewaluacja uwzględniac będzie w/w sprawozdania wraz z wnioskami/opiniami zebranych podczas działań komunikacyjnych. Ewaluacja będzie miała charakter śródkresowy (pierwsze badanie i raport nie później niż do końca III kwartału 2017r.) i końcowy, przy czym w I kwartale 2016 roku planuje się przeprowadzenie badania opinii publicznej dot. wiedzy na temat LSR, podejścia LEADER i RLKS oraz LGD. Ewaluacji dokona podmiot zewnętrzny przy wsparciu biura LGD.

Budżet z uwzględnieniem kosztów na realizację planu komunikacji

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Razem
FIA*	189000zł	378000zł	378000zł	378000zł	378000zł	378000zł	378000zł	193000zł	2650000zł
PK**	40000zł	80000zł	80000zł	80000zł	80000zł	80000zł	80000zł	40000zł	560 000zł

*Suma kosztów przeznaczonych na funkcjonowanie i aktywizację LGD

**Minimalna wartość środków przeznaczonych na realizację Planu komunikacji.

Plan komunikacji – ujęcie tabelaryczne

Termin	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci (grupy docelowe działań)	Środki przekazu	Zakładane wskaźniki	Planowane efekty działań komunikacyjnych
Cel 1. Planu komunikacji		Upowszechnienie wśród społeczności LGD wiedzy o LSR, jej głównych celach i kierunkach interwencji, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR.			
W okresie realizacji LSR	Kampania informacyjna	Opinia publiczna: mieszkańcy, wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje społeczne i podmioty publiczne; grupy opiniotwórcze/liderzy społeczności lokalnych	Informacje na stronie www.lgdodra.pl	Strona www LGD -1 Ilość artykułów – min. 12 w roku	Mieszkańcy obszaru LGD podniosą poziom wiedzy nt. LSR, jej głównych celów, zasad przyznawania dofinansowania oraz typów operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR. Zwiększy się ilość osób/podmiotów mających podstawową wiedzę o LGD i LSR.
			Artykuły na stronach www gmin	Ilość stron www, na których będą ukazywać się informacje – 12 Ilość artykułów na stronach – min 2 w roku na każdej (24 rocznie dla LGD)	
			Informacje prasowe i ogłoszenia w mediach lokalnych (zarówno drukowanych, jak i elektronicznych)	Ilość gazet lokalnych – min. 4 Ilość – portali elektronicznych – min. 6 Ilość opublikowanych artykułów/ogłoszeń – min. 20 w każdym roku	
			Ulotki, plakaty i broszury informacyjne	Ilość podmiotów, do których dotarły ulotki – Ilość rozdysponowanych materiałów	
			Prezentacje na sesjach rad gmin/powiatu	Ilość przeprowadzonych prezentacji – min. 14	
			Posty na profilach społecznościowych LGD	nie mniej niż 2 miesięcznie	
			Konferencja inauguracyjna/podsumowująca, w tym Konferencje Odrzańskie	Ilość konferencji: minimum 8 Ilość uczestników: minimum 320	
			Lista dyskusyjna Partnerstwa [KŁO]	Ilość wysłanych informacji – minimum 10 każdego roku Ilość odbiorców – zwiększenie o min. 20% w stosunku do poziomu z stycznia 2016.	
			Lista dyskusyjna rękodzielników [rękodzielnicy]	Ilość wysłanych informacji – minimum 8 każdego roku Ilość odbiorców – zwiększenie o min. 20% w stosunku do poziomu z stycznia 2016.	
		Informacje (newslettery) przekazywane do podmiotów zajmujących się doradztwem, np. urzędy gmin, punkty informacyjne/doradcze dla ngo, organizacje pracodawców, PUP-y, OPS-y	Ilość podmiotów otrzymujących newslettery – min. 20 Ilość przesłanych newsletterów - min.16.		
Cel 2. Planu komunikacji		Zapewnienie rzetelnej i aktualnej wiedzy dla potencjalnych i faktycznych wnioskodawców, w tym grantobiorców o głównych zasadach i warunkach aplikowania o pomoc finansową i realizacji operacji/grantów.			
W okresie realizacji LSR	Kampania informacyjna Wsparcie doradczo-szkoleniowe	wszyscy potencjalni i faktyczni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje społeczne, podmioty publiczne	Strona www LGD	1 dedykowana naborom zakładka/podstrona na stronie www LGD	Zgodna z zakładanymi wskaźnikami i w zakładanych terminach realizacja LSR. Wysoki udział wniosków przygotowanych prawidłowo pod względem formalnym i merytorycznym. Wysokie zainteresowanie naborami w ramach LSR.
			Artykuły i informacje o ogłaszanych naborach	Min. 4 kanały/sposoby upowszechniania informacji (w tym strona www LGD, strony gmin, media lokalne, media społecznościowe, lista dyskusyjna, ogłoszenia drukowane/plakaty itd.)	
			Doradztwo i animacja biura LGD (w siedzibie, telefoniczne, mailowe, wyjazdowe)	Funkcjonowanie doradztwa min. 4 dni w tygodniu Ilość uczestników doradztwa - 200 Ilość godzin doradztwa – 600	
			Punkty informacyjno-doradcze w siedzibach gmin	Min. 4 godziny doradztwa w ramach punktu miesięcznie w każdej gminie ,1 upubliczniony grafik dyżurów	

			Spotkania informacyjno-szkoleniowe	Minimum 40 spotkań	
			Opracowanie i aktualizacja tzw. FAQ dostępnego na stronie www LGD	1 opracowany FAQ; minimum 2 razy do roku aktualizacja FAQ	
Cel 3. Planu komunikacji		Uzyskanie informacji zwrotnej nt. działalności i rozpoznawalności LGD, w tym oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD.			
W okresie realizacji LSR	Badania satysfakcji	W. oraz społeczność lokalna, w tym liderzy społeczności lokalnych	Ankieta i badanie opinii wnioskodawców/grantobiorców	75% wnioskodawców 100% grantobiorców	Wysoka jakość usług LGD. Zwiększenie rozpoznawalności LGD i wiedzy o LSR.
	Badania ewaluacyjne, w tym ankietowe		Okresowe badania ewaluacyjne (ankiety, wywiady itd.)	Min. 3 badania	
	Spotkania tematyczne		Spotkania prowadzone metodami partycypacyjnymi (np. open space, kawiarenki obywatelskie, spacerki badawcze itp.)	Min. 2 w każdym roku łącznie 10 spotkań	
Cel 4. Planu komunikacji		Wzmocnienie procesu zaangażowania społeczności LGD w realizację LSR poprzez między innymi usprawnienie konsultacji ewentualnych aktualizacji/zmian zapisów LSR, dokumentów powiązanych oraz sposobu wdrażania LSR.			
W okresie realizacji LSR	Aktywacja i animacja społeczności lokalnej	mieszkańcy, organizacje pozarządowe podmioty publiczne przedsiębiorcy, rękodzielnicy liderzy społeczności lokalnych (np. radni, sołtysi, liderzy ngo) wnioskodawcy; przedstawicieli grup defaworyzowanych, w tym podmiotów zajmujących się ich wsparciem	Utworzenie i prowadzenie Odrzańskiego Klubu Biznesu	min. 1 spotkanie rocznie łącznie 8 spotkań	Zgodna z zakładanymi wskaźnikami i w zakładanych terminach realizacja LSR. Wysokie zainteresowanie naborami w ramach LSR. Udział przedstawicieli grup defaworyzowanych w realizacji LSR (zarówno jako wnioskodawcy, jak i odbiorcy) Zwiększenie rozpoznawalności LGD i wiedzy o LSR.
			Fora tematyczne, w tym z uwzględnieniem przedstawicieli grup defaworyzowanych lub przedstawicieli podmiotów zajmujących się ich wsparciem	Min1 forum Organizacja min 1 spotkania w roku od 2017r	
			Forum rękodzielników – forum związane z marką lokalną	minimum 2 spotkania rocznie	
			Strony www i media społecznościowe LGD i partnerów	Ilość artykułów/ilość stron/profilu na których ukazały się informacje	
			Konkurs na najlepszą inicjatywę	Raz do roku począwszy od 2017	
			Udział stanowiska informacyjno-animacyjnego LGD KŁO w imprezach i wydarzeniach lokalnych na terenach gmin	Minimum raz w roku w każdej gminie	
			Udział w spotkaniach/konferencjach/forach organizowanych na poziomie gmin	Udział w nie mniej niż 20 spotkaniach	
Zastosowanie różnych metod konsultacji/partycypacji (np. open space, kawiarenki obywatelskie, spacerki badawcze itp.)	Min. 4 różne metody 8 spotkań/wydarzeń, 1 rocznie				
Cel 5. Planu komunikacji		Budowanie pozytywnego wizerunku LGD jako organizacji wspierającej rozwój lokalny ze szczególnym uwzględnieniem upowszechnienia efektów wdrażania LSR, w tym promocji dobrych praktyk.			
W okresie realizacji LSR	Kampania informacyjno-promocyjna	mieszkańcy obszaru; członkowie i partnerzy LGD; liderzy społeczności lokalnych (np. radni, sołtysi, liderzy ngo); wnioskodawcy; odbiorcy projektów	Biuletyn Odrzański	14 wydań po 3000 egz. (łącznie 42000 egz.)	Zwiększenie rozpoznawalności LGD i wiedzy o LSR/podejściu Leader.
			Wywiady, materiały prasowe w mediach lokalnych dot. efektów LSR	Nie mniej niż 40	
			Cykl przedstawiający operacje zrealizowane w ramach LSR (w tym wywiady z realizatorami, odbiorcami)	Minimum 20 przedstawionych zrealizowanych operacji/grantów	
			Wydarzenie własne LGD w oparciu o doświadczenia Święta Łęgów Odrzańskich i Festiwalu Rękodzielniczego	1 wydarzenie rocznie	
Wizyty studyjne o tematyce określonej przez beneficjentów w ramach badań i komunikacji	Minimum 3 wizyty				